Генеза

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

ОЛЕНА ГАЙДАМАКА, НАТАЛІЯ ЛЄМЕШЕВА

МИСТЕЦТВО

7 КЛАС

ЖИВОПИС • ГРАФІКА • СКУЛЬПТУРА • ФОТО • АРХІТЕКТУРА • ЛІТЕРАТУРА • МУЗИКА • ХОРЕОГРАФІЯ • ТЕАТР

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика *Михайла Вербицького*
Слова *Павла Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запанує́м і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Олена Гайдамака
Наталія Лємешева

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу
для 7 класу закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
«Генеза»
2024

УДК 7(075.3)
Г15

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 05.02.2024 № 124)

Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено

Відповідає модельній навчальній програмі «Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гайдамака О. В., Лємешева Н. А.)

Рекламні зображення та контент на с. 18, 64, 66, 68, 72, 73, 74, 76, 77, 80, 84, 86, 92, 103, 118, 120, 123 подано з навчальною метою.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Вислови думку, досліди, обговори

Послухай

Виконай творчу роботу

Заспівай

Подивись відео

У вільний час

Користуйся СЛОВНИКОМ МИСТЕЦЬКИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ, де пояснено значення слів, виділених у тексті жирним шрифтом.

Гайдамака О. В.
Г15 Мистецтво : підруч. інтегр. курсу для 7-го кл. закл. заг. серед. освіти / Олена Гайдамака, Наталія Лємешева. – Київ : Генеза, 2024. – 144 с.

ISBN 978-617-8353-35-3.

УДК 7(075.3)

ISBN 978-978-617-8353-35-3

© Гайдамака О. В.,
Лємешева Н. А., 2024
© «Генеза», оригінал-макет, 2024

Люба семикласнице! Любий семикласнику!

Цього року ти продовжиш знайомитися з розмаїтим світом мистецтва. Перед тобою розкриється світ почуттів і цінностей людини в образному змісті різних видів творчої художньої діяльності. Пізнаєш секрети дизайну, сучасної музики, кінематографа, театру, цифрового мистецтва.

Зможеш дослідити, як дизайнери роблять наше довкілля красивим, комфортним і сучасним, а музичні твори різних напрямів не тільки приносять задоволення, а й спонукають думати, приймати рішення. Дізнаєшся, які безмежні можливості для творчості й художнього вираження з'являються, коли мистецтво поєднується з новітніми технологіями. А можливо, завдяки матеріалам підручника почнеш замислюватися про свою майбутню професію, пов'язану з мистецькою діяльністю.

Тож рушаймо в цікавий світ мистецтва, який наповнює твоє життя.

Авторки

ВСТУП

Мистецтво в житті людини

Мистецтво... таке звичне слово – а викликає стільки емоцій, думок... З моменту появи людини й понині мистецтво супроводжує нас усюди. Без нього неможливо уявити сучасне життя. Воно бадьорить, покращує настрій, розслабляє, відволікає від смутку й нудьги, спонукає до роздумів, відкриває творчі можливості.

Які види мистецтва представлено на зображеннях? Пригадай особливості мови різних видів мистецтва.

музика	образотворче мистецтво	театр
архітектура	кіно	хореографія

Музика – вид мистецтва, яке щонайперше впливає на наші почуття. У кожної людини є свої переваги в музиці. Ба більше, існують музичні вподобання майже на кожен життєвий випадок. Скільки людей, стільки й уподобань. Когось певний музичний твір хвилює, іншу людину – лишає байдужою. Тож важливо розуміти, що в кожного/кожної свої вподобання – особистісні. Тому завжди слід бути толерантним до смаків і вподобань інших людей.

Мирослав Скорик. Мелодія ля мінор. *Річард Клайдерман*. «Закоханий (A Comme Amour)». Хор One Voice. «Meghan Trainor. Better When I'm Dancin'». Kotra «Stir Mesh» *(фрагмент)*.

Які емоції викликає кожен з творів? У яких життєвих ситуаціях ти можеш послухати таку музику? Схарактеризуй засоби музичної виразовості (мелодія, темп, тембр, динаміка). Який з творів тобі сподобався найбільше? Поясни.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

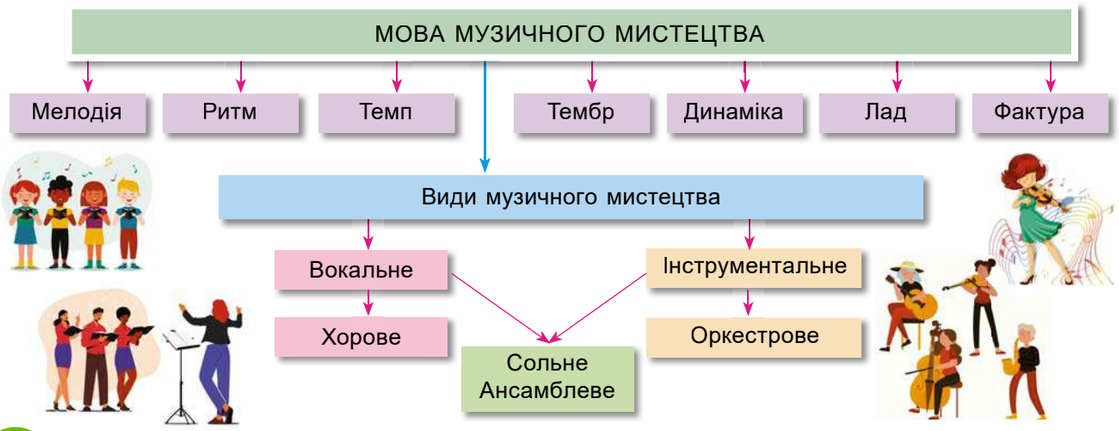

Робота в групах. Оберіть музичний твір (з тих, що знайомилися в попередні роки, або той, що найбільше подобається нині). Схарактеризуйте його відповідно до поданої схеми.

Руханка. Рухайся під музику, втілюй емоції, які вона в тебе викликала. Поміркуй, чому така музика популярна у твоїх однолітків. Гурт «BTS» «Dynamite».

ДІЙ! МРІЙ!

Imagine Dragons «Believer» (український текст *Світлани Малько*)

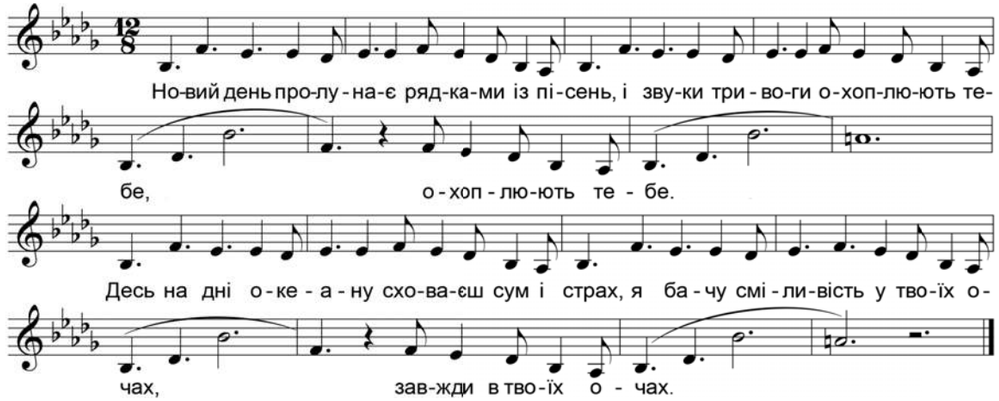

Вислови свої думки щодо тексту пісні «Дій! Мрій!».
Які засоби виразовості музики? Які з них переважають у творах, що тобі подобаються? Наведи приклади. Чи часто у своєму житті ми зустрічаємося з мистецтвом? Наведи приклади. У яких ситуаціях ти слухаєш музику?

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ. «Видатні українці сучасності». Наша земля є батьківщиною багатьох талановитих людей, що звеличують рідну землю, державу, народ. З різних джерел досліди це питання та визначи, кого з митців ти зарахуєш до видатних українців сучасності. У проєкті поясни свою позицію щодо кожного /кожної. І пам'ятай: усі ми наділені талантом, щоб досягти успіху в певній сфері. Для цього потрібно працювати над собою і вірити у свої можливості.

Мистецтво в житті людини

1

2

Мистецтво робить наше життя цікавим, насиченим і яскравим. Воно не лише прикрашає середовище, а й транслює досвід, думки, ідеї. Зокрема, твори **візуального мистецтва** дозволяють побачити уявлення митців про світ, людину та її призначення. Наприклад, *декоративно-ужиткове* мистецтво несе світогляд та ідеали певного народу через естетику речей домашнього вжитку. *Архітектура*, використовуючи всі досягнення людства, творить наш простір. *Дизайн* робить комфортним і красивим середовище для життя.

Єднає всі види мистецтва неповторна властивість – збуджувати емоції, активізувати уяву, викликати особливі переживання, які називають *естетичними*. Так, дивлячись на нерухому скульптуру, ми стаємо свідками справжнього дива – відчуваємо її стрімкий рух або нереальну невагомість.

Поділися своїми почуттями та емоціями від скульптури. Що допомогло майстру Лоренцо Квінну (1) передати враження руху, а Єжі Кендзьору (с. 4) – ідеального балансування скульптури у повітрі? Поміркуй, якими знаннями з різних наук мають володіти митці для створення таких скульптур. Чим займаються персонажі картини Жана Поля Хаага (2)? Твори яких видів мистецтва є навколо них?

Зміст творів візуального мистецтва втілюється в *художніх образах* і сприймається зором. Ця нова реальність, майстерно створена в матеріалі на основі образів пам'яті чи уяви митців, здатна викликати у глядачів подив і схвалення, як диво, створене руками майстра / майстрині, як тріумф техніки виконання. Адже справжні шедеври створюються лише тоді, коли людина відкриває своє серце і дозволяє засобами художньої виразності передати всі свої емоції та почуття.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

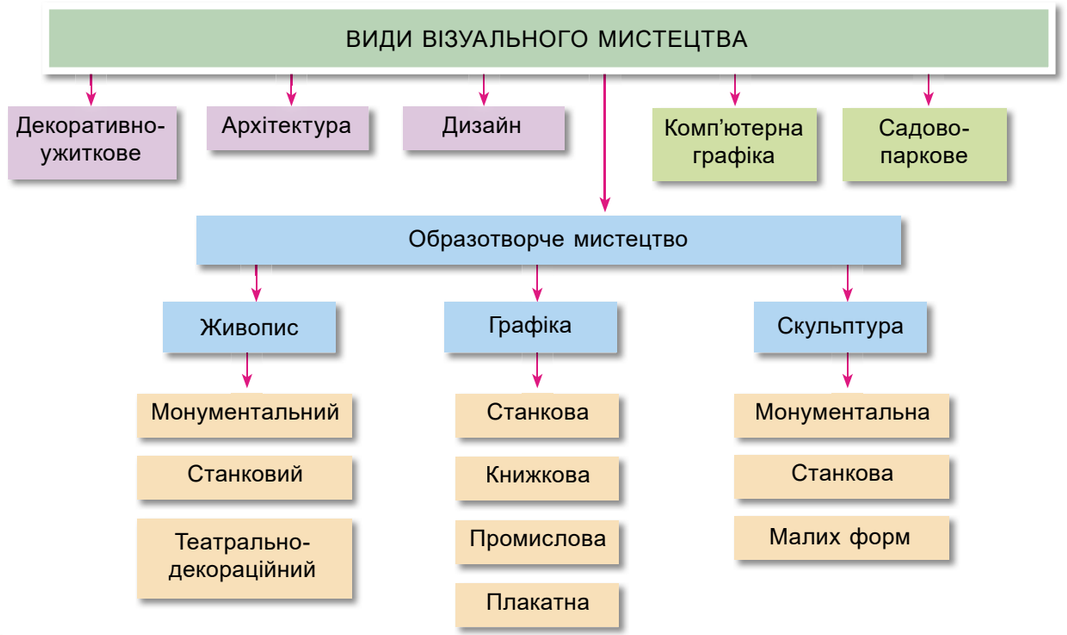

Проаналізуй таблицю видів візуального та образотворчого мистецтва. Пригадай, що тобі про них відомо з попередніх років навчання. На сторінках підручника знайди приклади творів.

Створи композицію з художніми матеріалами та інструментами, які найчастіше допомагають тобі самовиразитися в художній творчості *(техніка та художні матеріали за вибором)*.

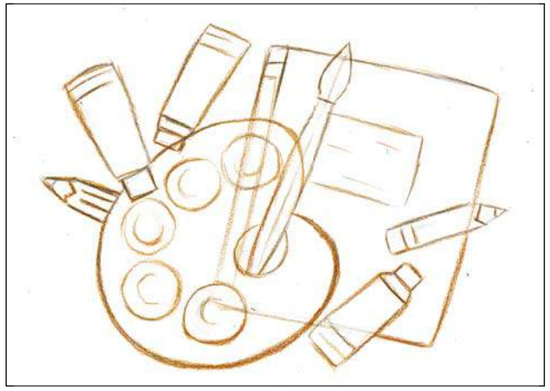

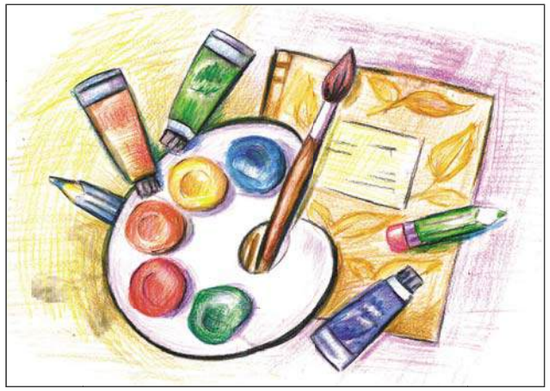

Що тобі стало відомо про мистецтво? Які види належать до візуального, а які – до образотворчого мистецтва? Що є спільним, а що – увиразнює, є особливим для кожного?

На дозвіллі поспостерігай твори візуального мистецтва довкола себе. Поділися своїми спостереженнями.

Мистецтво в житті людини

Сьогодні з різних аудіо- та відеопристроїв звучить найрізноманітніша музика. Багато творів, що є популярними нині, написано багато років або навіть століть тому. Ми їх слухаємо, розуміємо, насолоджуємося ними. Чому? Мабуть, повідомлення, почуття і цінності, які вони доносять, є актуальними для людей в усі часи? І сучасна людина, як і роки тому, радіє, сумує, кохає, відчуває тривогу або гнів, гордість чи піднесення.

1

2

Вольфганг Амадей Моцарт. Симфонія № 40. *Йоганн Себастьян Бах.* **Токата** і фуга ре мінор у виконанні Ванесси Мей *(фрагменти).*

Музику якого з творців можна назвати тривожною, а якого – драматичною? Які думки викликав у тебе кожен з творів? Чому, на твою думку, ці твори, написані декілька століть тому, не втрачають своєї популярності? Яку музику можуть виконувати музиканти на творах Боніфачіо Веронезе (1), Івони Лівшес (2), Франческо Боттічіні (3)? Вона вокальна чи інструментальна, наспівна чи рухлива? Поясни. Це ансамблеве чи сольне виконання? Схарактеризуй «музичні портрети» композиторів минулого, які створили сучасні українські митці. За бажання поцікався творчістю Й. С. Баха або В. А. Моцарта.

Святослав Луньов. «Мардонги». *Олена Спіліоті.* «Музичні портрети». «Вольфганг».

3

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

Щоб донести слухачеві свої думки та почуття і створити відповідний музичний образ, композитор використовує засоби музичної виразовості та особливості музичного жанру, завдяки якому можливо його втілити якнайкраще.

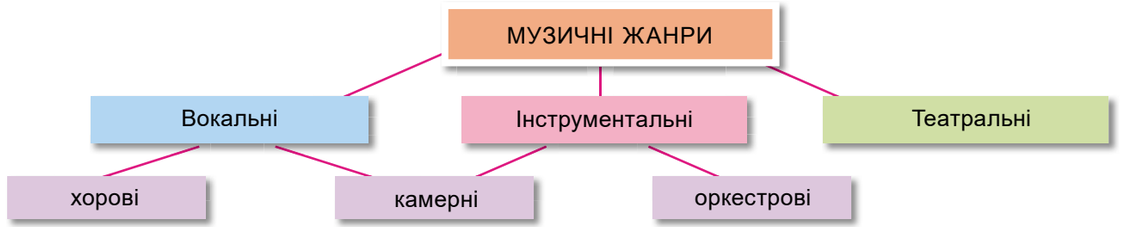

Пригадай із попередніх років навчання різні музичні жанри. Знайди їх відповідну характеристику. Які музичні образи сучасності можна втілити, використовуючи їх особливості?

ліричний мрійливий характер	Ноктюрн	інструментальна «оповідь» про якусь подію
	Скерцо	
задумливий, сумний характер	Марш	енергійний, чіткий ритм, помірний темп
	Елегія	
жвавий темп, різні ритмічні й гармонійні звороти	Поема	парний бальний танець, у мелодії «плавне кружляння»
	Вальс	
	Токата	великий твір для оркестру, де «взаємодіють» різні музичні образи
швидкий чіткий рух	Симфонія	

Ритмовправа Imagine Dragons «Believer».

Пісня «ДІЙ! МРІЙ!» Imagine Dragons «Believer» (*український текст Світлани Малько*).

Поміркуй над змістом вірша Олександра Підсухи. За бажання створи реп-композицію. Придумай ритмічний супровід. Чітко, з відповідною інтонацією презентуй.

Щастя – не слава, не гроші,
Все це минає.
Щастя – це люди хороші,
Шана людськая...

Там, де складніше, де важче,
Швидше знайти його вдасться.
Руки і розум твої роботящі –
Ось твоє щастя.

Назви види й жанри музичного мистецтва. Наведи характеристики різних жанрів. Дізнайся з різних джерел про старовинні музичні інструменти, зображені у творах 1, 3 (віола да гамба, вірджинал, лютня, фідель та ін). За бажання створи про них медіапрезентацію.

2. Мистецтво в житті людини

1

Народні умільці, графіки, живописці, скульптори, фотографи, архітектори, дизайнери щодня додають нашому світу краси та гармонії. Їхні творіння оточують нас усюди та прикрашають середовище нашого життя.

Найвищі мистецькі досягнення культури різних народів, які зберегли позачасову естетичну художню цінність, – це надбання людства, яке вміщує його багатовіковий досвід і є поштовхом для натхнення сучасних митців.

Атрибути яких видів мистецтв є на картині Ен Вале-Костера (1)? Яку ідею, на твою думку, автор прагнув донести людям засобами живопису?

2

3

Які почуття викликають ці твори? Як інтерпретує Марта Бельмега образ традиційної української ляльки-мотанки (2)? Над чим спонукає замислитися Робін Бенкс (3)? Як сучасне мистецтво може змінювати світ?

Краса та гармонія творів мистецтва минулого здатна заспокоїти, піднести настрій. Вплив сучасного мистецтва різний: ним можна милуватися, обурюватися, критикувати. Адже мета митців – не залишити глядачів байдужими й допомогти пережити новий досвід. Вони спонукають нас до роздумів про світ, про цінності людини. Висвітлюють те, що є актуальним у нашому житті, допомагають відчути сьогодення. Тому їм властива різноманітність поглядів, творчих методів і новизни.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

Як тобі вже відомо, за змістом зображення твори образотворчого мистецтва поділяють на жанри.

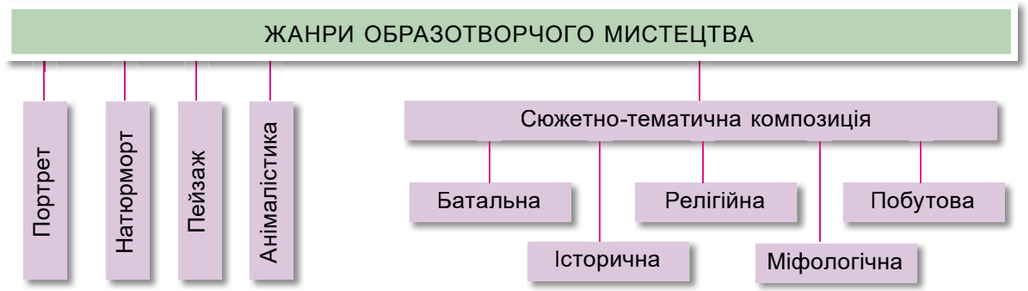

Проаналізуй таблицю жанрів образотворчого мистецтва. Пригадай і назви зміст творів кожного з них. Знайди приклади на сторінках підручника. Вислови свої міркування, які жанри можуть об'єднуватися в сучасних художніх творах.

Створи композицію для реклами мистецьких занять (гуртків, студій, ансамблів тощо) твоєї школи (*художня техніка, інструменти та матеріали за вибором*). Надихайся творчістю Ерін Хітон.

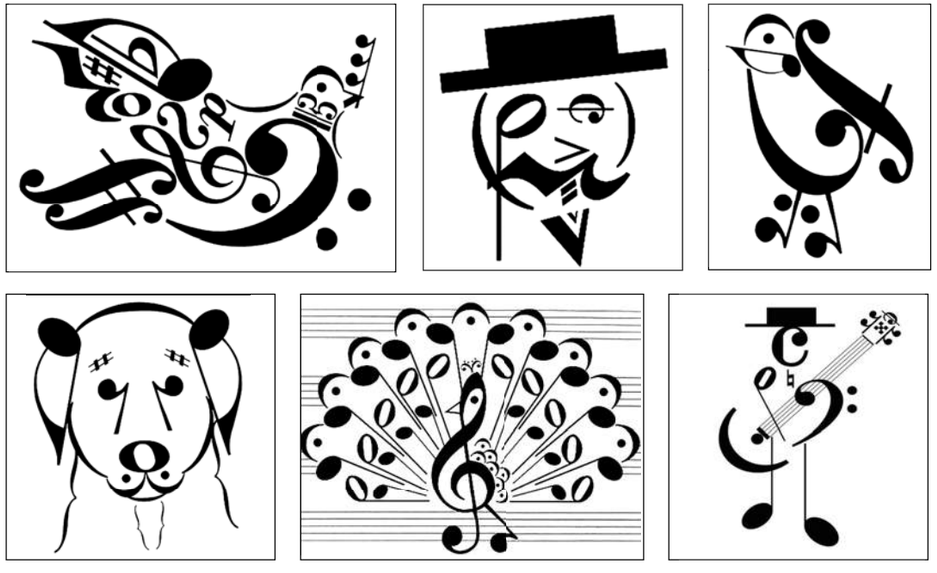

Які твори образотворчого (візуального) мистецтва є надбанням людства? Чому, на твою думку, багато людей не розуміють сучасного мистецтва? Чому навчитися помічати прекрасне в несподіваних речах – цікаво та корисно?

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ. Разом з однолітками почніть створювати медіазбірник «Мистецькі надбання людства: твори українських митців і мисткинь та вихідців з України».

РОЗДІЛ І. МИСТЕЦТВО ПРО ЛЮДИНУ

Мистецтво – яскравий образ України

1

Українці – одна із найспівучіших націй у світі. В українській пісні знайшли відбиток значні події в житті людини й народу загалом, переживання, душевні потрясіння, гордість і краса, геніальна поетична біографія народу.

Деякі музичні твори за глибиною свого змісту, його відповідністю прагненням і почуттям народу стають музичними символами нації.

Державний Гімн України.
Тарас Петриненко. «Україна».

Що тобі відомо про історію створення Державного Гімну України? Поясни, чому Державний Гімн України – це символ свободи й незалежності, незламності та сили духу нашого народу. Які інтерпретації виконання Державного Гімну ти чуєш у повсякденні (одноголосся, багатоголосся, а капела, із супроводом)? Які спільні риси їх об'єднують? У чому особливості цього виконання гімну? Поміркуй, чому пісню Тараса Петриненка «Україна» вважають музичним символом. Поясни.

Музичним символом України є також твір «Молитва за Україну» («Боже Великий єдиний, нам Україну храни!») Миколи Лисенка, засновника української класичної музики і справжнього патріота свого народу. За бажання дізнайся більше про композитора за QR-кодом.

2

Поміркуй над твердженням: «“Молитва за Україну” – духовний гімн нашої країни». Визнач музичні ознаки цього твору (обери із запропонованих і додай власні характеристики). Дай своє визначення поняттю «гімн».

вокальний	інструментальний	урочистий	
грайливий	піднесений	трагічний	гучний
швидкий	величний	помірний	тихий

Порівняй композиції із зображенням Козака Мамая, виконані майстрами петриківського (2) та самчиківського (3) розписів.

Як тобі відомо, одним з історичних джерел, з яких ми можемо дізнатися про характер нашого народу, його цінності, здобутки і прагнення, є музичний фольклор. Такими є історичні пісні – твори про важливі події та відважних воїнів, оборонців Вітчизни. Багато з них через століття залишаються популярними й у наш час – в оригінальному виконанні або стали органічною частиною не менш популярних творів українських композиторів.

3

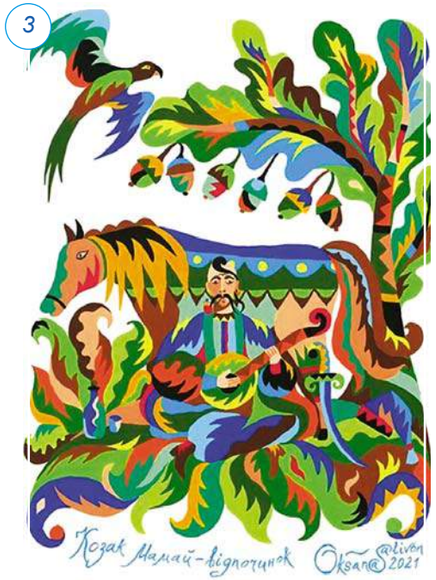

Варіант 1. Українська народна пісня «Ой, на горі та й женці жнуть». *Євген Адамцевич.* Запорозький марш.
Варіант 2. NAVKA. Українська народна пісня «Засвіт встали козаченьки» (вірші Марусі Чурай). *Микола Лисенко.* Увертюра до опери «Тарас Бульба» *(фрагмент).*

Які «перетворення» відбулися з народною піснею? Де тобі доводилося чути ці твори в сьогоденні? Які образи і якими музичними засобами (темп, ритм, мелодія) втілено в музичних творах? Визнач ознаки маршу. Відтвори під музику однієї з цих пісень ритмічний супровід (або придумай власний).

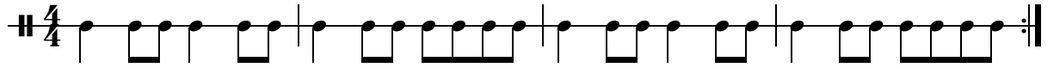

УКРАЇНА – ЦЕ ТИ

Музика *Тіни Кароль* Вірші *Тіни Кароль* та *Миколи Бровченка*

Чи можливо вважати історичні пісні та твори про нашу державу втіленням вільнолюбного сильного характеру нашого народу? Поясни. Які почуття вони викликають?

На дозвіллі підготуй власний рейтинг «Найкращі пісні про Україну».

Мистецтво – яскравий образ України

Майже в кожної людини з перших років життя відбуваються приємні зустрічі з мистецтвом. У пам'яті викарбовуються знайомі краєвиди, обличчя близьких людей, образи предметів з рідної оселі. У кожному домі – своя краса, у кожної особистості – свої улюблені речі. Багато з них за своїми формами, оздобленням – сучасне втілення здобутків народного мистецтва, яке є справжнім символом і образом кожної нації.

Назви, які зображення на світлинах є творами декоративно-ужиткового мистецтва, а які – звичайними повсякденними речами. Схарактеризуй кімнату. Що речі «розповідають» про своїх господарів?

Подивись відео та пригадай, які є види декоративно-ужиткового мистецтва.

Народне **декоративно-ужиткове мистецтво** хвилює нас сьогодні подихом глибокої давнини, вивіреною віками гармонією між красивим і корисним. З плином часу воно продовжує дарувати нові форми образотворчого декору, у яких яскраво відображається коріння українців. Зокрема, давні знаки-**символи** сили природи наших пращурів – сварга (1), громовик (2) і перуниці (3), алатирі (4), сонячні колеса (5) та інші – нині ми бачимо на багатьох сучасних виробах.

Поділися, які почуття викликають у тебе сучасні речі з давніми символами. Які з них ти обереш для себе? Чому?

Тризуб – один із найдавніших українських оберегів. Вірогідно, нагадує спрощено дерево з трьома гілками догори. Основна ідея тризуба – це число три, поєднання трьох основ буття, тривимірність життєвого простору, світ явний, що впорядковується законом, і світ шанованих пращурів.

Намалюй декоративно-графічну композицію «Тризуб» із давніми знаками чи символами України *(графічні матеріали за вибором)*.

Чекліст творчої роботи:

- Проаналізуувати схему поетапності зображення тризуба (1). Замалювати олівцем.
- За одним із варіантів (1–3) намалювати композицію «Тризуб» або придумати свою. Виконати в кольорі.

Варіант 1

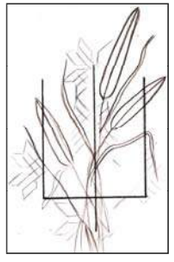

Варіанти 2, 3

У чому особливість творів декоративно-ужиткового мистецтва? Назви відомі тобі його види.
Яку інформацію можуть донести іноземцям українські твори декоративно-ужиткового мистецтва?
Вислови припущення, чи можна буде в майбутньому побачити на речах домашнього вжитку давні народні знаки та символи України.

За бажання дізнайся більше з мережі «Інтернет» про народні знаки та символи України з медіатекстів.

Мистецтво – яскравий образ України

1

Народна пісня – справжній національний символ і гордість нації! В ЮНЕСКО зібрана фонотека народних пісень країн усього світу. Фонд України налічує 15,5 тисячі пісень. Але їх набагато більше. Етнографи нарахували близько 200 тисяч українських народних пісень! Найкращі фольклорні твори лунають через віки, залишаючись повсякчас актуальними і сучасними. У них – наші звичаї і традиції, щирість, людяність, гостинність.

Здавна в нашому народі шанували свій родовід – поважали людей старшого покоління, батька й матір. У спільній родинній праці чи святкуванні звучало багато пісень, з яких через багато поколінь ми дізнаємось про духовні й родинні цінності наших предків.

Українська народна пісня «Зеленеє жито, зелене». *Ptakha Son* («Ой ходить сон»). *Kalush Orchestra*. «Стефанія».

Чи популярна пісня «Зеленеє жито» нині? Поміркуй чому. Пригадай музичні ознаки колискових пісень. Яких нових якостей набула колискова пісня у виконанні гурту Ptakha? Чому, на твою думку, у композиції «Стефанія» використано інтонації колискової? Поміркуй, у чому цінність колискових пісень.

Чим займаються персонажі картин Вікторії Проців (1), Наталії Закревської-Анікіної (2), Наталі Курій-Максимів (3) та Івана Сколоздри (5)? Про які традиції нашого народу ми можемо дізнатися? Якими спільними справами люблять займатися у твоїй родині?

2

3

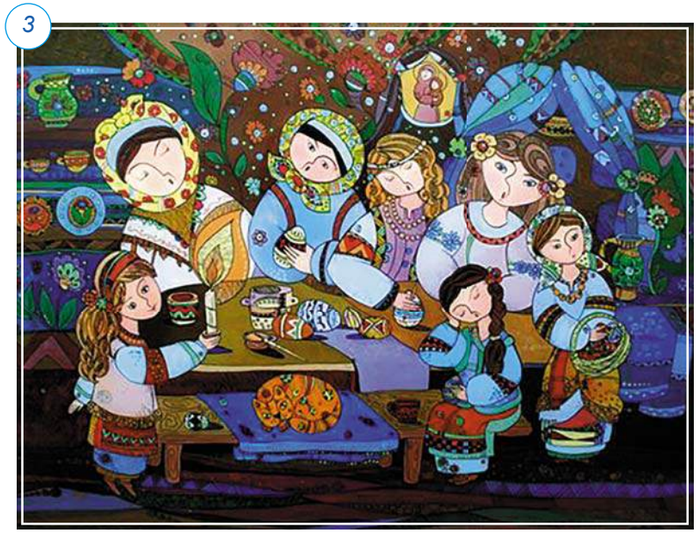

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Українські народні пісні можливо об'єднати в жанрові групи відповідно до їхнього змісту або місця чи часу їх виконання.

історичні	побутові	обрядові	ліричні

Опиши теми, які оспівуються в кожній групі пісень. Наведи приклади.

Шаною до батьків, родини наповнено багато творів професійних митців. Наприклад, «Пісня про рушник (Рідна мати моя)» композитора Платона Майбороди і поета Андрія Малишка впродовж багатьох десятиліть зворушує своєю проникливістю.

Платон Майборода. «Рідна мати моя» у виконанні Квітки Цісик – американки українського походження, яка палко любила і активно популяризувала українські пісні у світі.

4

Робота в групах. Створіть один із супроводів до звучання пісні: ритмічний, візуальний (намальовані зображення) чи інсценізацію (відтворення сюжету пісні).

Прочитай вірш Наталії Погребняк. Уяви, що на цей текст написано пісні: лірично-наспівну, урочисто-піднесену, ритмічно-речитативну (реп). Чи зміниться сприйняття художнього образу вірша? Поясни.

Де сонце засинає вечорами
Під тихі колискові давніх літ,
У спогадах живе разом з піснями
Родинного тепла безмежний світ.

Примножить щастя й радість із роками
Тепло родинне, вишите добром,
Якщо плекають діти із батьками
У люблячих серцях його разом.

Ритмовправа. Потренуйся виконати вправу в повільному темпі.

Пісня «Україна – це ти» (музика *Тіни Кароль*, вірші *Тіни Кароль* та *Миколи Бровченка).*

Про які родинні цінності українського народу ми можемо дізнатися з народних та сучасних пісень? Поміркуй, чому картина Оксани Оснач має назву «Одвічна гармонія» (4). Разом з однокласниками / однокласницями обговоріть тему: «Чи легко спілкуватися з батьками, чи завжди вони розуміють нас?», порадьтеся щодо шляхів подолання ймовірних непорозумінь. Як у цьому може допомогти мистецтво?

5

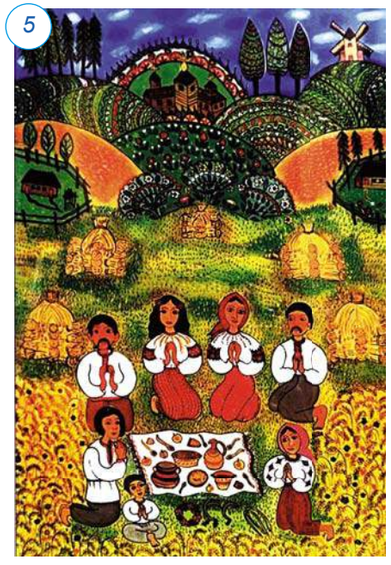

Мистецтво – яскравий образ України

Українським етнічним брендом є **вишивка** – «код нації». Це і оздоблення одягу, і весільні рушники, і речі, покликані прикрасити оселю: скатертини, фіранки, покривала, серветки тощо.

З давнини наші предки прикрашали одяг із льону, шкіри тварин вишитими геометричними орнаментами. Про це свідчать археологічні знахідки фігурок людей з елементами вишивки. Наприклад, срібні з позолотою бляшки чоловічків з Мартинівського скарбу (1) (с. Мартинівка Черкаської обл.) датовані VI століттям.

Назви, які елементи мотивів містять геометричний (2), рослинний (3), зооморфний (4), антропоморфний (5) орнаменти. Що вони можуть означати? Вислови припущення, чому орнаменти в різних куточках України різняться кольорами, зображеннями, техніками виконання.

Більшість давніх мотивів орнаментів **вишивки** були для наших пращурів оберегами від хвороби, безпліддя, поранень та зубожіння. Кожен їх елемент був певним знаком-символом. Кожен візерунок – певною інформацією.

Вишиті українські мотиви в одязі та аксесуарах зараз на піку популярності як у модних дизайнерів, так і в народних майстрів та майстринь. Також вишиванка є добрим способом розповісти про себе світові.

Gucci й гуцульська вишивка, Модний дім Valentino, колекція «Resort-2017»

Дізнайся більше з відео про вишивку та ткацтво.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Одним із композиційних засобів є ***симетрія*** – пропорційне розміщення частин орнаменту відносно його центра (осі симетрії).

Розглянь типи **орнаментів** за композицією: *стрічковий* (1), *центричний (розетковий)* (2, 3), *сітчастий* (4), визнач **рапорт** у кожному та досліди, як складена композиція.

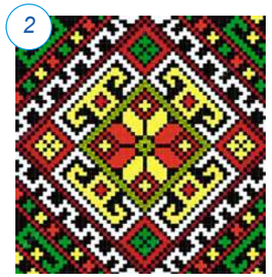

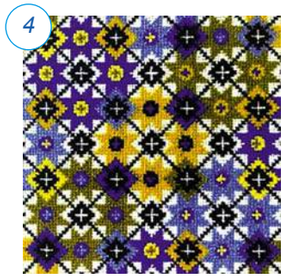

Вислови міркування, як вишитий орнамент може увиразнити річ, наприклад, рюкзак. Яку інформацію він може донести про власника / власницю?

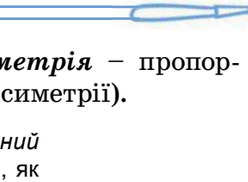

Цікаво, що вишивка представлена на українських паперових грошах: Іван Франко у вишитій сорочці. Письменник першим серед інтелігенції пропагував вишитий одяг у поєднанні з класичними піджаками, камізельками, тренчами.

Розроби свій ескіз орнаменту вишивки для виробів з текстилю для підлітків *(графічні матеріали за вибором)*.

Чекліст творчої роботи:

- Ознайомитися із значенням символів у вишивці.
- Обдумати варіанти композиційного вирішення орнаменту.
- Стилізувати зображення для рапорту.
- Дібрати кольорову гаму орнаменту.
- Виконати зображення олівцем (схематично) та в кольорі (детально).

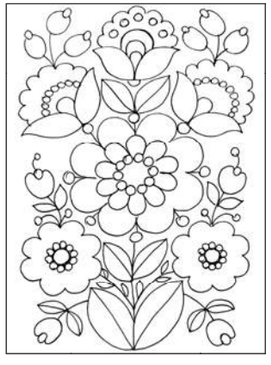

Що тобі стало відомо про українську вишивку? За що її поціновують у світі? Які бувають орнаменти за мотивом і композицією? Яке ставлення сучасної молоді до вишиванок ти спостерігаєш нині? Якою ти уявляєш українську вишивку в майбутньому?

Мистецтво – яскравий образ України

Витоки нашого мистецтва сягають найдавніших часів. Буйноцвітна природа, чисті ріки, родючі землі – середовище, у якому формувалося і зростало українське народне мистецтво. Працьовиті, щирі й самодостатні люди співали під час праці й на свята.

1

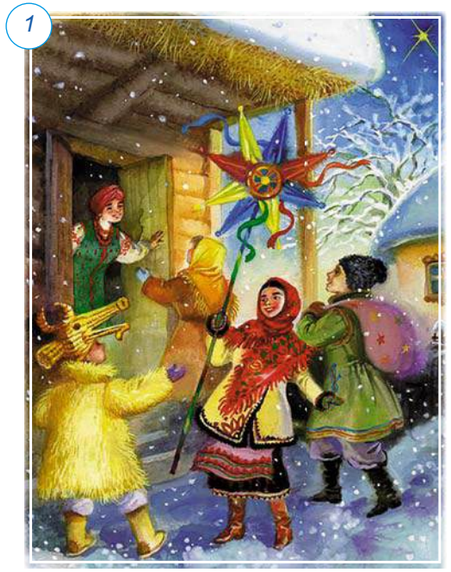

2

Що відбувається на картинах Наталії Закревської-Анікіної (1) та Михайла Біласа (2)? Які, на твою думку, пісні співають персонажі? Про які традиції та обряди українців ми можемо дізнатися? Що тобі відомо про традиції святкування зображених подій у давнину й у наш час? Які традиції є у твоїй родини, селищі / місті, де ти живеш?

Здавна й понині календарно-обрядові пісні у тренді: музиканти відтворюють автентичне виконання старовинних пісень та обрядів або створюють **обробки** – інтерпретації старовинних мелодій (академічні або естрадні), наповнені неповторним народним колоритом.

Порівняй вокальні інтерпретації старовинної веснянки: автентичне (народне) і рок-виконання (варіант 1); хорові твори різних авторів (варіант 2). Вислови своє ставлення. Пригадай, чому було присвячено старовинні весняні обряди. Наведи приклади використання поняття «ритм» у мистецтві та житті.

Варіант 1. Ой вийду я на полянку (веснянка). *GoA.* Веснянка.

Варіант 2. Станіслав Людкевич «Гагілка». *Ірина Алексійчук.* Обробка української народної пісні «Янчику-Подолянчику».

РИТМ

- *Упорядковане чергування звуків*
- *Узгодженість певних елементів – мовних, зображальних тощо*
- *Чергування однорідних елементів зображення*

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Хорові (ансамблеві) обробки українських народних пісень спираються на традиційну пісенну культуру (колективний гуртовий спів) з використанням засобів академічного хорового (ансамблевого) співу. Завдяки багатоголоссю увиразнюється музичний образ, наповнюється різними звуковими «барвами». Звідси й органічне поєднання прийомів народного багатоголосся і професійної музики.

Мабуть, однією з найвідоміших у світі українських пісень є хорова обробка української народної пісні «Щедрик» Миколи Леонтовича. Твір настільки популярний, що під час різдвяних і новорічних свят і в Америці, і в Європі по радіо й телебаченню щодня неодноразово лунає «Carol of the Bells» («Гімн дзвіночків»), покладений на мелодію українського «Щедрика».

Микола Леонтович. «Щедрик». Carol of the Bells (гурт «Pentatonix»).

До якої жанрової групи пісень належить цей твір? Порівняй виконання. Як відбувається розвиток музики в кожному творі, хто їх виконує? Пригадай, що оспівують українські колядки та щедрівки. Зроби висновки.

УКРАЇНІ

Музика *Ольги Янушкевич* Вірші *Наталії Погребняк*

Поміркуй, чому важливо зберігати традиції свого народу. Чи можна стверджувати, що завдяки створенню естрадних інтерпретацій та хорових обробок народні пісні здобувають нове життя? Поясни.

Які музичні твори із прослуханих на уроці тобі хотілося б послухати на дозвіллі? Чому? Поцікався в мережі «Інтернет», у яких кінотворах використано мелодію «Щедрика».

Мистецтво – яскравий образ України

Із глибини віків зберігається в нашого народу традиція створювати писанки. Їх вважають символом-оберегом і часто справедливо називають твором-мініатюрою, коли це унікальний шедевр **писанкарства.** Кожна **писанка** – це ніби маленький світ, який чарує своєю вишуканістю, мініатюрністю, гармонією колориту. Тут і небо із зорями, і вода з рибами, і дерево життя з оленями й птахами, і засіяне поле тощо – усе це вимальоване в певному порядку для того, аби підтримати лад та рівновагу в нашому світі. Оригінальний орнамент писанок чітко й злагоджено підпорядковується сферичній формі яйця. Він несе прадавні символи світорозуміння і природи, єднає з традицією минулого.

Подивись відео від Музею декоративного мистецтва ім. І. Гончара «Великодні українські писанки / Pysanky – Ukrainian Easter Eggs». Зверни увагу на особливості орнаментів писанок.

За народними повір'ями писанки були джерелом родючості землі, всіляких щедрот, багатства, запобігали різним напастям, захищали від стихійного лиха. Ними прикрашали хату, їх дарували рідним та друзям.

1

2

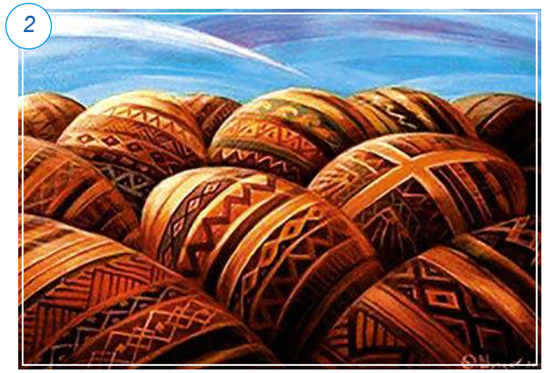

Схарактеризуй художні образи твору Михайла Чорного «Писанки» (1), Олега Шупляка (2). Визнач жанр та засоби художньої виразовості цих творів. Чому, на твою думку, твір Олега Шупляка має назву «Писанковий край»? Вислови своє міркування, який взаємозв'язок є між декоративно-ужитковим та образотворчим мистецтвом.
Вислови свої думки, коли доцільно використовувати слово «гармонія» у твоєму житті.

ГАРМОНІЯ

- *Співзвуччя, елемент музичної мови*
- *Поєднання художніх засобів у мистецтві*
- *Єдність частин цілого в художньому творі*

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Малюнки на писанці є складним набором символів, завдяки чому вона перетворюється на оберіг. Символіка прадавніх писанок надзвичайно багата й різноманітна. Серед найяскравіших та найбільш розповсюджених знаків-символів є зображення Сонця, Дерева Життя та Жінки-Берегині.

Із схеми дізнайся, що символізують візерунки та кольори орнаментів писанки. Знайди на писанці символи зі схеми. Спробуй пояснити призначення цієї писанки.

Разом з однолітками створіть збірник розмальовок на теми з писанкарства.

Чекліст творчої роботи:

- Проаналізувати, як складається композиція орнаменту різних писанок.
- Придумати історію та візуалізувати її в замальовці.
- Вирішити композицію та виконати лінійний рисунок.

Варіант 1

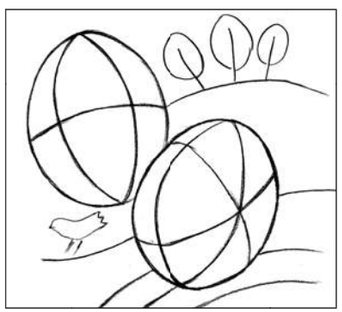

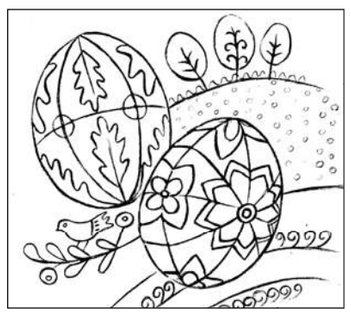

Варіант 2

Що тобі стало відомо про українську писанку та писанкарство? Які давні традиції писанкарства, на твою думку, плекатимуть у майбутньому?

На дозвіллі здійсни віртуальну подорож до Музею писанки в Коломиї «Гуцульські історії: єдиний у світі музей писанкового розпису».
Із значенням прадавніх традиційних символів більше можеш ознайомитися на порталі Spadok.org.ua (Прадавня символіка української писанки).

Мистецтво – яскравий образ України

У звуковому розмаїтті сучасної музики часто можна почути відомі народні мелодії в автентичному або осучасненому звучанні. Музиканти трепетно зберігають їх, наповнюючи новими ритмами і тембровими забарвленнями. Адже в них – унікальність нашого народу, його історія, традиції, цінності. І це не тільки пісенна творчість, але й розмаїття інструментальної музики, яка завжди супроводжувала спів або танці чи ігри. З давнини на теренах України звучали запальні танцювальні мелодії троїстих музик та щемкі мелодії на кобзах (бандурах) чи колісних лірах, сопілкові награвання та перегукування трембіт. І нині композитори своєю музикою (в обробках народних мелодій або оригінальних музичних творах з яскраво вираженим народним колоритом) нагадують нам про важливість збереження нашого національного мистецтва – унікального й цікавого в усі часи.

1

2

Іван Небесний. Мирослав Скорик. «Різдвяні симфонії» *(фрагмент). Ігор Шамо.* «Веснянка» з «Української сюїти». *Роман Гриньків.* «Веснянка».

Схарактеризуй склад виконавців, темброве звучання кожного твору.
Як ти вважаєш, звучали інструментальні обробки народних мелодій чи оригінальні авторські твори? Поясни свою думку. Які відомі тобі інтонації або мелодія звучать в одному з творів?
Пригадай, як називають колектив народної музики, зображений на картині Вадима Олійника (1). Які твори декоративно-ужиткового мистецтва прикрашають тло картини? Яку музику (швидку, повільну, наспівну, танцювальну) виконують скрипалі з картини Романа та Надії Федин (2)? Зображення статичне чи динамічне?

СКЛАД ВИКОНАВЦІВ

- Соліст
- Ансамбль (дует, тріо, квартет тощо)
- Оркестр, хор

Неможливо уявити сучасне суспільство без музичних інструментів. Історія багатьох з них сягає далекого минулого. Перші інструменти були простими й виготовлялися з підручних матеріалів. Протягом століть інструменти змінювалися, і до XXI століття вони стали значно зручнішими, а їх звучання – більш досконалим.

Ознайомся з українськими народними інструментами.

ONUKA та Національний академічний оркестр народних інструментів України. Megamix.

Які народні музичні інструменти супроводжували спів? Рухайся під музику, доповнюй свої рухи оплесками.

Робота в групі. Уявіть себе аранжувальниками. Створіть звуковий супровід до цієї мелодії або іншої, обраної учасниками групи. Мелодію виконуйте голосом чи на музичному інструменті (металофоні, синтезаторі тощо). Презентуйте свій творчий доробок.

Пісня «Україні» (музика *Ольги Янушкевич*, вірші *Ольги Янушкевич*, *Наталії Погребняк*).

Із власного досвіду наведи приклади популяризації народних мелодій завдяки різним аранжуванням.
Які відкриття відбулися для тебе щодо популярності народної музики в нашому житті?

Музичні інструменти знайшли своє відображення і на пам'ятних монетах. Поцікався, які ще зображення на монетах присвячені музичному мистецтву України.

Мистецтво – яскравий образ України

Керамічна справа на українських землях від найдавніших часів і донині живе, розвивається і продукує посуд та різний декор – кахлі, статуетки, садові скульптури, дитячі іграшки, сувеніри.

Ще за часів трипільської культури вона набула особливого розквіту. Символічну мову знаків трипільської кераміки можна побачити на сучасному посуді. За даними дослідників, найвживанішими символами були Сонце (1), вода (2), тварини (3, 4), рослини (5), Берегиня (6) тощо.

1 2 3 4 5 6

Які із цих знаків тобі доводилося бачити на виробах декоративно-ужиткового мистецтва (рушниках, писанках, посуді тощо)? Яку інформацію вони можуть нести?

Село Опішня на Полтавщині вважається столицею гончарства в Україні. Візерунки опішнянської кераміки (7) зазвичай світло-жовті, виконані на білому, червоно-коричневому або зеленому тлі.

Містечко Косів на Івано-Франківщині – давній гончарний осередок нашої країни. Мальованій кераміці Косова (8, 9, 10) притаманне багатство сюжетів, виконаних коричневим, жовтим та зеленим (іноді синім) кольорами на білому тлі, вироби покриті блискучою прозорою поливою.

7

8

9

10

Проаналізуй виразові засоби поданої на світлинах кераміки. Назви, які з творів є гончарним мистецтвом, а які – скульптурою.

Подивися відео та дізнайся про те, що «Косівська мальована кераміка потрапила до репрезентативного списку ЮНЕСКО».

Дедалі популярнішим у світі є екопосуд, зокрема керамічний. Його високо цінують не тільки за користь для здоров'я, а й за практичність, здатність утримувати температуру та вологу, довго служити та робити їжу смачнішою.

Розглянь на світлинах посуд українських брендів. Які гончарні традиції попередніх поколінь простежуються в його оздобленні?

Створи магніт на холодильник у вигляді українського керамічного посуду (ліплення із пластичних матеріалів (*солоне тісто або паперова маса, повітряний пластилін, полімерна глина тощо*) з подальшим розписом).

Чекліст творчої роботи:

- Проаналізувати форму посудини. Створити паперовий шаблон.
- Підготувати матеріал для ліплення. Виліпити. Висушити. Розписати.

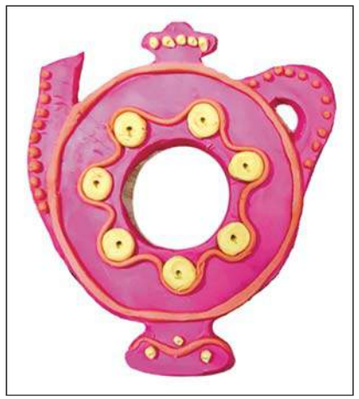

Що тобі стало відомо про українську кераміку? У чому секрет її популярності в Україні та світі? Які керамічні традиції українців тобі відомі? Яке, на твою думку, майбутнє чекає на українську кераміку, зокрема гончарство?

На дозвіллі дізнайся цікаве про кераміку свого краю. Вислови міркування, яке значення мають фразеологізми «побити горшки», «глека розбити». Переглянь в інтернеті відео «7 клас. Мистецтво. Декоративно-ужиткове мистецтво: традиції і сучасність / іграшка, кераміка, витинанка».

Мистецтво – яскравий образ України

Час від часу або щодня ти слухаєш багато музики. З-поміж творів є бадьорі й активні, що налаштовують на відповідний настрій. Інші – наспівні, ліричні. Якщо це вокальна музика, то її тексти найчастіше присвячені стосункам і почуттям між людьми. Мелодії пісень сучасних українських авторів успадкували наспівність українських народних *ліричних пісень*. У них – про красу української природи, щасливе і не дуже щасливе кохання, взаємини між людьми. Хвилювання, щем душі, чарівність і безмежна глибина почуттів.

1

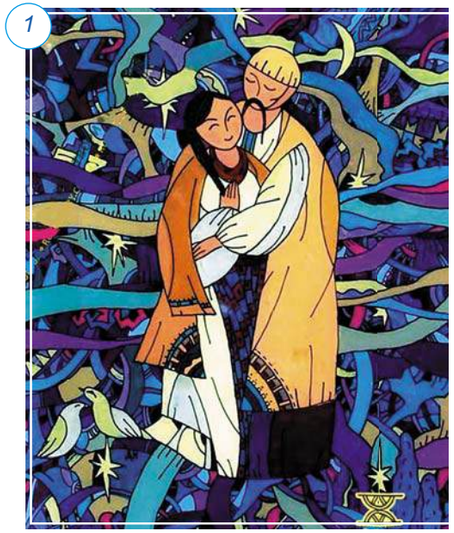

2

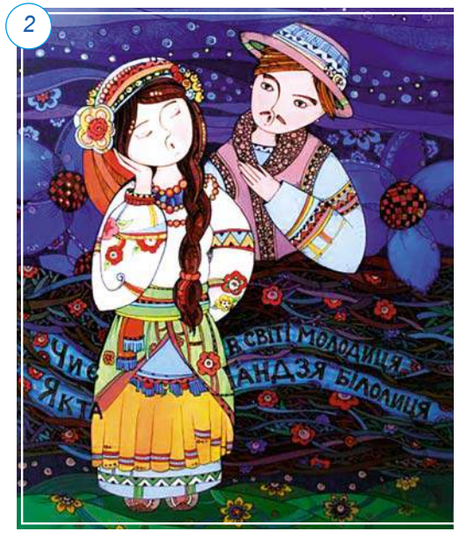

Українська народна пісня «Місяць на небі». **Кавер** на пісню «Розпустили кучері дівчата». Музика *Володимира Івасюка*, вірші *Богдана Стельмаха* «Тільки раз цвіте любов».

Схарактеризуй виконання пісні «Розпустили кучері дівчата». Дізнайся про символіку дівочої коси в українській культурі. Які стосунки між молодими людьми оспівано в пісні «Місяць на небі»? Визнач спільні риси народної пісні і пісні Володимира Івасюка. Пригадай, яким музичним інструментальним жанрам притаманні споглядальність, мрійливість, ліричність музичних образів. Чи подібні образи на картинах Наталії Дігтяр (1) та Наталії Курій-Максимів (2)? Поясни. Обери емоційні характеристики української музичної лірики. Поміркуй, які штрихи доцільно застосовувати, виконуючи ліричну мелодію.

виразна	урочиста	ніжна	стрімка	душевна	зворушлива	бойова
милозвучна	схвильована	стримана	велична	красива	мелодійна	

ШТРИХ	*Спосіб видобування звуків голосом чи на інструменті*
	Короткий рух, коротка лінія, що виконується одним рухом руки

Поекспериментуй: виконай фрагмент мелодії пісні «Місяць на небі», трохи змінюючи її ритм (рівномірний, пунктирний, синкопований) і штрихи (легато, нон легато). Як змінюється характер мелодії? Порівняй.

1

2

3

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Зверни увагу! Ліга (дугоподібний знак, що поєднує кілька нот) може вказувати на:

- зв'язне виконання декількох звуків різної висоти (штрих легато);
- подовження звуку при об'єднанні нот однієї висоти;
- у вокальних творах – проспівування звуків на один склад тексту.

Пісня «Червона рута» – одна з найвідоміших сучасних українських пісень у світі, музична візитівка нашої країни.

ЧЕРВОНА РУТА

Музика і слова *Володимира Івасюка*

Поцікався українськими народними піснями про красу природи, кохання тощо. Досліди, чи виконують їх сучасні виконавці, які існують інтерпретації виконання (вокальні, інструментальні тощо). Поміркуй, чому народне мистецтво завжди актуальне.

Створи плей-лист («ТОП 10») власних музично-ліричних уподобань: проаналізуй, які пісні ти слухаєш на дозвіллі, які з них ліричного змісту (зокрема, про стосунки між людьми, милування природою тощо). Поміркуй, що саме тебе приваблює в цих композиціях – тексти чи музика.

Послухай музику сучасних українських композиторів. Поділися своїми враженнями.

Роман та Надія Федини

Мистецтво – яскравий образ України

1

Українці завжди піклувалися про красу й затишок середовища навколо себе. Традиція прикрашати розписами своє житло побутує в нашого народу з давнини. І це не просто декор, а давні символи-обереги. Розписи з'явилися пізніше за вишивку, писанкарство, ткацтво чи гончарство. Можливо, саме тому настінний розпис поєднав різні знаки-символи. Наприклад, з ткацтва запозичив «зигзаг» – ламану лінію в обрамленні прямих ліній, з гончарства – «косичку», з писанкарства – спіралевидного «вертуна».

Про що «розповідають» стилізовані зображення настінних розписів м. Дніпро (1), давніх трипільців (2, реконструкція), жителів с. Самчики Хмельницької області (3)? У чому особливість кожного розпису?

2

3

Опрацюй медіатекст та дізнайся більше про сучасний петриківський розпис.

У візерунках *петриківського розпису* (1) – безмежна любов митців до рідного краю, Дніпропетровщини. Ним прикрашали стіни домівок, посуд, інші речі, бо вірили, що він захищає від врочення та оберігає. Особливість візерунка – «перехідний мазок». Через плавні переходи між кольорами та відтінками він набуває виняткової виразовості. У 2013 році петриківський розпис внесено до нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО та України.

Особливість *самчиківського розпису* (3) – композиція з вигнутими лініями візерунків. Виконується великим зубчастим малюнком з масивними елементами здебільшого контрастних кольорів.

Досліди, чому елементи петриківського розпису називають «цибулька», «гребінець», «зернятко», «горішок» тощо. Пригадай і наведи приклади контрастних кольорів.

Поширеним у народному стінописі є умовне зображення дерева – символу світобудови життя, яке має назву «вазон», «квітка», «гільце», «дерево життя». У його основі можна побачити зображення горщика чи писанки або плоду, з якого воно проростає. Стовбур дерева символізує продовження життя та роду.

У композиції розпису рослинний орнамент може органічно переплітатися із зображеннями тварин. Найчастіше це пташки – постійні супутники людини.

1

2

3

4

Настінні розписи: 1 – Поділля, 2 – петриківський, 3 – самчиківський, 4 – яворівський (Львівська область)

Проаналізуй композиції (1–4). У яких з них мотиви симетричні – точно «віддзеркалюються»? Назви, за допомогою яких засобів досягнуто цілісності та гармонії.

Створи ескіз настінного розпису «Вазон» в українській традиції для приміщень твоєї школи *(художні матеріали та техніка за вибором)*.

Чекліст творчої роботи:

- Замалювати олівцем мотив настінного розпису «Вазон».
- Віддзеркалити зображення мотиву відносно вертикальної осі симетрії. Виконати в кольорі.

Що тобі стало відомо про традиції українських настінних розписів? Які особливості мають найпоширеніші розписи – петриківський та самчиківський? Пригадай і наведи приклади застосування поняття «контраст» у різних видах мистецтва. Що символізує композиція «вазон»?

Поцікався, що «розповідають» елементи настінних розписів тієї місцевості, де ти живеш. За бажання разом з однолітками створіть мультимедійну презентацію на одну з тем: *«Дмитро Яворницький – першовідкривач петриківського розпису», «Нове життя самчиківського розпису»*.

Мистецтво – яскравий образ України

Чи відомо тобі, що найкращі ліки, яких ніколи не можна придбати в жодній аптеці світу, – це сміх? Існує ціла наука – сміхотерапія, яка стверджує: сміятися треба не тільки тому, що добре й весело, а й для того, щоб стало добре й весело! І що більше сміється людина, то вона здоровіша та щасливіша.

Гумор є однією з яскравих рис українського народу. Веселий, кмітливий народ створив тисячі казок, анекдотів, усмішок, влучних примовок, жартівливих пісень...

1

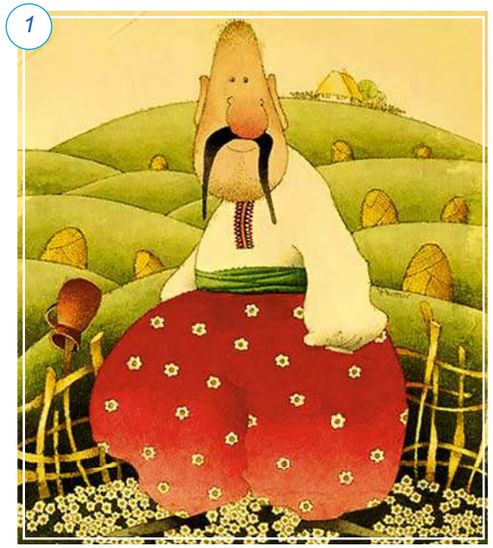

2

Жартівливі пісні-монологи / -діалоги / -розповіді мають гумористичний чи сатиричний зміст. Часто в мелодії використовуються скоромовки, речитативи, вигуки «ох!», «гей!», «у-ха-ха!» тощо.

Нині жартівливі пісні широко використовують у своїй концертній діяльності митці, як професіонали, так і аматори.

Українські народні пісні «Чи я не хазяйка», «А мій милий вареничків хоче» (на вибір).
Микола Лисенко. Скерцо. *Богдана Фільц.* Скерцо з «Української сюїти».

Визнач характерні музичні ознаки жартівливих пісень. Пригадай, якому інструментальному жанру притаманні жвавий темп, грайливий характер. Схарактеризуй музичні твори Миколи Лисенка і Богдани Фільц. Чи відповідає зміст музики їх назві? Поясни. Чи можна сюжети картин Вікторії Проців назвати гумористичними? Поясни.

танцювальний характер	жвавий темп	нешироке діапазон мелодії
наспівність	широкий діапазон мелодії	помірний темп

З-поміж народних пісень популярними є коломийки – пісні родом з карпатського краю (назва походить від міста Коломия, що на Івано-Франківщині). Часто ці пісні грайливо-жартівливого змісту. Їх виконують переважно з інструментальним супроводом. Причому спів нерідко поєднується з танцем. Особливості: чіткий і гострий ритм, швидкий темп, своєрідна метроритмічна формула, яка весь час повторюється.

3

Коломийки з танцем. Гурт «Даха Браха». «Карпатський реп» *(фрагменти)*.

Схарактеризуй музику і танець коломийки. Як поєднано у виконанні гурту «ДахаБраха» народну музику і сучасні тренди в музиці? За бажання рухайся під музику, адже рух – це підтримка фізичного стану і здоров'я. Опиши танцювальну пару з картини Наталії Курій-Максимів (3).

Робота в групі. Виконайте жартівливі коломийки про шкільне життя. Разом з друзями спробуйте створити власні тексти, якими б хотіли звернути увагу на певні недоліки у вашому класі.

Є у нас у класі учень, вчитися не хоче,
Всі задачки розв'язали, ну а він регоче.
Ледь прокинулася зранку, потім гав ловила,
Поки вибралась до школи – знову запізнилась!

Пісня «Червона рута» (музика і слова *Володимира Івасюка*).

Узагальни: пригадай і наведи приклади народних пісень різних жанрових груп; розкажи про зв'язки і впливи народної та сучасної естрадної / академічної музики. Про які риси й цінності українців свідчить музичний фольклор? Вислови своє ставлення до музики минулого і сучасності. Презентуй результати проєкту «Видатні українці сучасності».

Обрядові	Побутові	Ліричні	Історичні, думи
На народження дитини, хрестини, заручини; весільні, календарно-обрядові	Про побут, стосунки між людьми, жартівливі, колискові	Про щасливе й нещасне кохання	Про подвиги народних героїв, гетьманів, козаків, стрільців тощо

Мистецтво – яскравий образ України

Екодружні іграшки дедалі більше набирають популярності у світі. Вони не містять токсичних речовин, виготовляються з використанням природних та відновлюваних матеріалів, що зменшує негативний вплив на планету.

Такими від найдавніших часів були добрі, веселі, яскраві, виготовлені з природних матеріалів традиційні народні іграшки України, зокрема колористична глиняна, сонячна дерев'яна, смачна іграшка із сиру чи тіста, заворожуюча іграшка з тканини чи соломи тощо. Вони зберігають сили землі й сонця, теплоту рук рідних людей.

Схарактеризуй образи дитячих іграшок. Назви, з яких матеріалів вони створені.

Народна іграшка дає дитині те, чого не може дати іграшка масового виробництва: розповідає про історію країни, звичаї і традиції народу, його спосіб життя. Ці прості вироби зберігають частинку душі цілого народу, код духовності нашої нації.

Традиційно ми звикли уявляти ляльку як улюблену іграшку, частину нашого дитинства. Однак якщо ми задумаємося про українську народну ляльку, то усвідомимо, яке всеохопне це поняття. Традиції, обряди, ритуали, історія, культура – усе це несе вона в собі, символізуючи зв'язок поколінь.

Лялька-мотанка була символом матері-прародительниці, мудрості, достатку, берегинею роду. Секрети виготовлення ляльок передавалися в родині від матері до дочки. Коли дівчина виходила заміж, мати дарувала їй ляльку-мотанку як оберіг для нової домівки.

Яку інформацію несуть ляльки-мотанки? Разом з однолітками обговоріть, як ляльку-мотанку зробити лідером індустрії іграшок України та світу.

Колективна робота. Разом створіть ескізи сучасних іграшок для української іграшкової фабрики *(графічні матеріали)*.

Чекліст творчої роботи:

- Проаналізувати іграшки.
- Обговорити, які особливості повинні мати іграшки для людей різного віку.
- Намалювати ескіз іграшки за одним із зразків або придумати свій.

Що нового ти дізнався / дізналася про українську народну іграшку? Чи впливають іграшки, на твою думку, на розвиток дітей? Якими іграшками мають гратися українські діти в майбутньому? На дозвіллі «відвідай» віртуальний музей нематеріальної культурної спадщини України. Поділися своїми відкриттями.

Досліди особливості взаємозв'язку сучасних та народних іграшок.

В мистецтві – цінності людини

Мистецтво своєю особливою мовою здатне розкрити унікальність культури й традицій різних країн і народів. І водночас – показати те, що об'єднує людей у світі. Наприклад, спільні цінності.

Кожна країна – це культурний простір, який часто залишається в пам'яті завдяки мистецтву, що й складає наше уявлення (мистецький образ) про неї. Деякі мистецькі явища з неповторними ознаками стають справжніми візитівками країни.

1

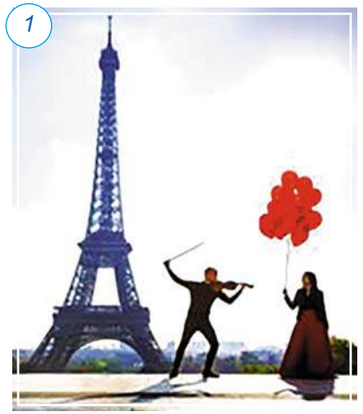

2

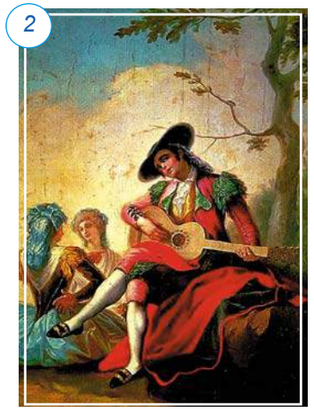

3

Упізнаваність у музичній творчості часто вирізняє стиль виконання, особлива манера, зокрема вокального виконання. Наприклад, в Італії, на батьківщині опери, розквітнув вокальний стиль *бельканто*, заснований на широкій кантилені. Колись давно, мабуть, саме в такій манері під супровід музичного інструмента виконували свої **«романси»** та **«серенади»** закохані чоловіки своїм дамам серця. Однією з яскравих музичних візитівок Франції є *шансон* – пісні з манерою співу, що зберігає специфіку французької мови. Як і романси та серенади, ці пісні часто про кохання – те, що є незмінно важливим для багатьох людей.

Едуардо ді Капуа. «'O sole mio» (у виконанні оперних тенорів Хосе Каррераса, Пласідо Домінго, Лучано Паваротті). *Джо Дасен.* Бабине літо. *Олександр Пономарьов.* «Чому».

Які характерні ознаки вокального виконання творів? Це був спів соло, ансамблем чи хором? Про що, на твою думку, співають (грають) персонажі цифрового постера (1) та картин Франциска Баєу (2) та Івони Ліфшес (3)? Це наші сучасники? Поміркуй, чому в різні часи в мистецтві є актуальною тема почуттів, кохання.

Пригадай вокальні жанри. Які їх ознаки (тематика, мелодія, одноголосне / багатоголосне виконання, супровід тощо)? До якого вокального жанру ти зараховуєш прослухані твори? Аргументуй.

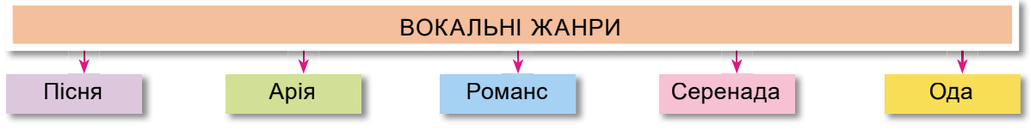

Хорове мистецтво в різних народів може мати свої особливості. Музичною візитівкою Грузії є унікальне багатоголосся, яке у 2001 році ЮНЕСКО визнало частиною світової нематеріальної культурної спадщини.

4

ЧОНГУРІ ДОЛІ ДУДУКІ

Реваз Лагідзе. «Тбілісо» (хор «Басіані»). *Ігор Шамо.* «Києве мій» (хор «Дзвіночок»). *Ів Монтан.* «Під небом Парижу».

Що об'єднує ці вокальні твори? Чи можна їх назвати одами рідному місту? Поясни. Порівняй хорові твори: грузинський і український (тематика, склад виконавців). До яких українських народних інструментів подібні грузинські на картині Зураба Мартіашвілі «Мелодії старого Тбілісі» (4)? Яка музика може з неї лунати?

Які цінності людини оспівано у фрагментах віршів Володимира Сосюри (1) та Діани Солодюк (2)? Уяви та опиши музику до кожного. Це буде сольний чи хоровий твір? До якого жанру вони можуть належати? Поясни.

1. Якби помножити любов усіх людей,
ту, що була, що є й що потім буде,
то буде ніч. Моя ж любов – як день,
не знають ще чуття такого люди...

2. Я люблю своє рідне місто
За красу кучерявих садків,
За віруючі ранки росисті
І за тишу ясних вечорів.

ПІСНЯ-ПОБАЖАННЯ

Музика *Ольги Янушкевич* Вірші *Наталії Погребняк*

Про які цінності людини «розповіли«» музичні твори? Чи може мистецтво бути візитівкою певної країни? Наведи приклади.

У яких вокальних жанрах зазвичай відтворено почуття у стосунках між людьми? Схарактеризуй їх музичну мову (мелодія, темп, фактура та ін.).

Поміркуй і визнач 10 вокальних творів, які ти часто слухаєш у вільний час. Узагальни свої вподобання у вокальній музиці (тематика творів, мелодії, темп, ритм тощо). Як ти думаєш, чому саме така музика тебе приваблює?

В мистецтві – цінності людини

1

Архітектура – це простір історій: історій людей, які в цих спорудах живуть або навчаються, працюють чи відпочивають. Вона формує уявлення про красу, викликає певні почуття та настрій, трепет і захват, змушує переживати неймовірні емоції.

Неповторність форм, інженерної конструкції, обробки будівельних матеріалів, їх комбінації чи використання декору – унікальні якості творів архітектури.

Для *краси та користі* споруди зодчі шукали способи гармонійного поєднання в ній будівельних і декоративних елементів; вирішували, що потрібно для *міцності* та *довговічності*; міркували, як органічно вписати її в ландшафт. Спадок майстрів – архітектура різних типів: *житлова* (житлові будинки, садиби), *культова* (церкви, костьоли, мечеті, каплиці, храмові споруди, святилища), *громадська* (школи, магазини, лікарні, музеї), *промислова* (фабрики, заводи), *ландшафтна* (сквери, бульвари, парки з використанням альтанок, фонтанів, містків), *містобудування* (планування нових міст, реставрація та оновлення старих районів).

Архітектурні споруди часто є візитівками країни або певного міста. Наприклад, стародавній Колізей у Римі (1), собор Паризької Богоматері (3) та Ейфелева вежа (4) в Парижі, Біг-Бен у Лондоні чи Софійський собор у Києві.

2

3

До якого типу архітектури, на твою думку, належать будівлі на світлинах? Про що може «розповісти» історична частина міста Тбілісі (2)? Яку унікальну інформацію про життя людей вона несе? (Навіщо, для кого і де будувалася?) Які архітектурні символи країн або міст тобі відомі? Чи можна стверджувати, що пам'ятки архітектури є монументальним літописом історії?

7-й клас. Мистецтво. Архітектура та її види. Архітектура рідного краю.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Між різними видами мистецтва, наприклад, між архітектурою і графікою, існують тісні взаємозв'язки. Зокрема:

- графічні зображення супроводжують весь процес проєктування архітектурних споруд – унаочнюють ідеї архітектора;
- мовою графіки художники відтворюють красу збудованих архітектурних споруд у різних жанрах мистецтва та видах графіки, наприклад, на поштових листівках.

4

5

Робота в групах. Разом проаналізуйте інформацію з листівок (4, 5). Обговоріть, що має містити листівка для вираження почуттів адресанта й шанобливого ставлення, щоб бути візитівкою часу, подарунковим сувеніром.

Намалюй свою авторську листівку із зображенням твору архітектури у змішаній техніці *(акварель, графічні матеріали за вибором)*.

Чекліст творчої роботи:

- Обрати світлину з відомою архітектурною спорудою. Проаналізувати форму будівлі. Попрацювати над композицією, визначити її центр, продумати плановість та урівноважити деталями.
- Намітити основні лінії олівцем. Намалювати аквареллю листівку. Більшої виразності додати чорними лініями.
- Зацифрувати листівку доступними технічними засобами та поділитися нею в соціальних мережах.

Варіант 1

Варіант 2

Варіант 3

Що тобі стало відомо про архітектуру? Наведи приклади будівель основних типів архітектури, архітектурних візитівок міст / країн.

У вільний час поспостерігай, як і для чого люди використовують листівки. Досліди, як за допомогою листівок привертають увагу до проблеми відбудови зруйнованих пам'яток архітектури («Листівки з України»).

В мистецтві – цінності людини

Мистецтво в усіх його формах створює людина, втілюючи у звуках, кольорах, формах думки і почуття. Любов до рідної землі, відчуття власної причетності до народу сприяли народженню неперевершених творів. Водночас вони – яскраві візитівки не тільки творчості самого митця чи мисткині, а його / її рідного народу або країни.

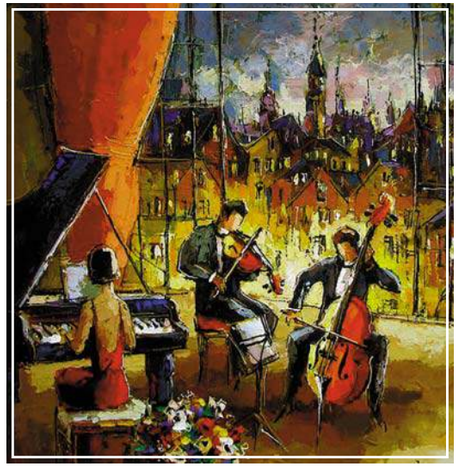

Наприклад, польський композитор Фридерик Шопен уславив на весь світ польські танці полонез і мазурку, втіливши їхні характерні ритми й інтонації у своїх вишуканих фортепіанних шедеврах. А чех Антонін Дворжак у «Слов'янських танцях» оспівав красу музики слов'янських народів: чехів, словаків тощо. І це також не обробки народних мелодій, а оригінальні авторські твори.

Угорський композитор Ференц Ліст у своїй творчості широко застосовував фольклор: від обробок народних пісень до написання своєї музики в народному стилі, – відкривши всьому світу красу мелодій і ритмів рідної землі. Імена і творчість цих митців є гордістю та шаною їхніх батьківщин.

Фридерик Шопен. Полонез ля мажор. *Антонін Дворжак.* Слов'янський танець № 2, № 8 *(на вибір)*.

Про що «розповіли» ці твори? Схарактеризуй їх. Обери відповідне. Пригадай українських композиторів, музикантів, якими пишається наша країна. Які музичні колективи зображено на картинах Майкла Розенвейна? Зроби припущення, твори яких камерних чи оркестрових жанрів вони можуть виконувати.

Характер	Темп	Виконавці	Динаміка	Лад
урочистий споглядальний бадьорий піднесений	повільно помірно швидко	соліст ансамбль оркестр	тихо помірно гучно	мажор мінор

Пригадай і наведи приклади, як може зберігатися й популяризуватися народне мистецтво.

Запис, збереження, відтворення оригінальних мелодій чи пісень	Створення обробок, аранжування, інструментування
Використання мелодій у творах різних жанрів (рапсодії, симфонії, опери тощо)	Створення оригінальних композиторських творів з характерними інтонаціями, ритмами тощо

Пригадай ознаки жанрів «рапсодія», «ноктюрн». Схарактеризуй почуття, що виникли в тебе під час слухання твору. Досліди, які зміни відбулися з твором професійної фортепіанної музики (склад виконавців – соло, ансамбль, оркестр; темброве забарвлення), скористайся схемою вище. Зроби висновки.

Варіант 1.

Ференц Ліст. Угорська рапсодія № 2 *(фрагмент)*.

Варіант 2.

Фридерик Шопен. Ноктюрн № 2.

За бажання виконай мелодію Ф. Шопена на синтезаторі / іншому музичному інструменті. Зверни увагу на знаки ліги (див. с. 29) та ♭ при ключі. Це – чорні клавіші на клавіатурі фортепіано.

Запропонуй друзям придумати звуковий супровід до твого виконання. Як можна назвати такий переклад інструментального твору?

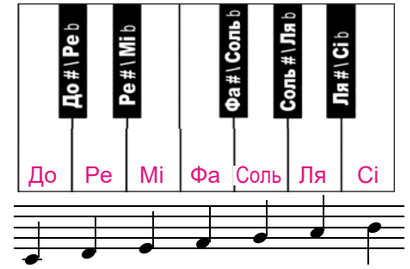

Пісня «Пісня-побажання» (музика *Ольги Янушкевич*, вірші *Наталії Погребняк*).

Доведи або спростуй твердження: *Твори митців прославляють їх народ (країну).* Поміркуй і обговори, як може виявлятися любов до Батьківщини. Наведи приклади «перетворень» у професійній музиці.

Музику Угорської рапсодії № 2 Ф. Ліста використали аніматори студії Волта Діснея для озвучування однієї із серій мультфільму «Том і Джері». Переглянь відео та поміркуй: які людські риси втілено в образах анімаційних персонажів і що ти думаєш про їхні стосунки?

В мистецтві – цінності людини

1

2

Архітектура не існує без творчого процесу і взаємодії з людьми. Архітекторам важливо володіти і мовою архітектури, й інформацією про потреби, запити тих, для кого проєктується будівля або споруда. Часто саме архітектурні споруди й будівлі складають у нашій пам'яті образ міста, селища чи цілої країни. Вони – їх візитівки, упізнавані з-поміж багатьох інших. Деякі споруди стали всесвітньо відомими, а їх творці – архітектори уславили власними творіннями свою Батьківщину. Наприклад, Тауерський міст у Лондоні (арх. Хорас Джонс) (1), будівля Парламенту в Будапешті (арх. Імре Штейндль) (2), «Будинок з химерами» (3) чи костел Святого Миколая (4) у Києві (арх. Владислав Городецький).

Загальний вигляд будівлі (чи споруди), **архітектурний образ** – не тільки виражає його практичне призначення, мету, ідею будівництва, але й емоційно впливає на людину, породжує певні думки і почуття.

Схарактеризуй архітектурні образи, використовуючи слова-підказки: *велична й грандіозна*, *витончена й елегантна*; *здається легкою (важкою)*, *спокійною (динамічною)*. Якими засобами виразовості це досягається: форма, ритми елементів, симетрія / асиметрія, декор тощо?

3

4

7-й клас. Мистецтво. Архітектура: конструктивні та декоративні елементи архітектурних споруд.
Владислав Городецький – архітектор «Будинку з химерами», збудованого для коханої дружини / ГРА ДОЛІ.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Виражена мовою архітектури ідея та смислова інформація творять архітектурний образ. Емоційна виразність досягається через симетричну або асиметричну композицію; горизонтальний чи вертикальний ритм; освітлення і колір.

В архітектурній композиції обов'язково узгоджуються між собою загальна форма будівлі, окремі її частини й довкілля.

Танцюючий будинок. Прага. Чехія

Розглянь загальні закономірності побудови форми будівель на світлинах (с. 42–43), визнач засоби досягнення єдності форми і змісту.

Намалюй силуетний пейзаж з будівлями свого міста / селища *(гуаш)*.

Чекліст творчої роботи:

- Пригадати з 6-го класу правила повітряної перспективи в пейзажі.
- Намітити олівцем будівлі різних планів.
- Найсвітлішим тоном певного кольору зафарбувати тло, більш насиченим – будівлі дальнього плану, ще більш насиченими – ближчих планів.
- Домалювати деталі.

Що тобі стало відомо про професію архітектора? Чи буде вона потрібна в майбутньому?
Що саме зумовлює створення архітектурного образу? Чи можна стверджувати, що митці та мисткині власними творами прославляють свою Батьківщину? Наведи приклади.
У вільний час поспостерігай, як створюється ритм в архітектурі. Поміркуй, чи є у твоєму місті / селищі архітектурні будівлі чи споруди, які б можна було вважати їх візитівкою.

В мистецтві – цінності людини

З творів мистецтва ми часто можемо дізнатися про характер, мрії, прагнення і переживання, дії та вчинки різних людей, стосунки між ними. Часто вони сприяють роздумам і прийняттю власних рішень. Такими є твори музично-театральних жанрів, що відтворюють багатство життєвих історій і взаємодій між людьми.

Наприклад, опера «Кармен» французького композитора Жоржа Бізе – трагічна історія кохання гордої і свободолюбної іспанки Кармен, закоханого в неї солдата Хозе і красунчика-тореадора Ескамільйо, яким захопилась Кармен. Сюжет з категорії вічних і непідвладних часу, цілком актуальний і нині. Яскравою візитівкою Іспанії є музичне мистецтво цієї країни, зокрема неймовірно енергійні та емоційні танці й пісні під гітарну імпровізацію та звуки кастаньєт. У них – великий діапазон людських почуттів: від вогненно-експресивного кохання до болісного страждання. Композитор вдало використав в опері характерні особливості іспанської музики, що в поєднанні з драматичною історією зробили «Кармен» однією з найпопулярніших опер у світі.

Жорж Бізе. Опера «Кармен»: Увертюра, Хабанера, куплети Тореадора Ескамільйо, арія Хозе з квіткою.

Чи знайома тобі ця музика? Схарактеризуй образи головних персонажів опери. Як їх утілено музичною мовою? Це звучали сольні номери чи ансамблі? Поміркуй та обговори з однолітками, чи трапляються в наш час подібні «трикутники» кохання. Як можна розв'язувати такі ситуації?

АНСАМБЛЬ

- *Злагоджене виконання музичного твору кількома виконавцями*
- *Злагоджена гра акторів у театрі, кіно, колектив виконавців*
- *Група художніх творів, об'єднаних спільним задумом, композицією*

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. У сучасному медіапросторі ми можемо почути або побачити твори академічної музики в різних видах перекладів – для солістів, ансамблів, оркестрів. Твори музично-театральних жанрів також можуть отримати «нове життя» на сцені чи в кінематографі. Такі перетворення здійснюють з метою яскраво представити твір для ширшого загалу слухачів або глядачів з різними мистецькими вподобаннями. Наприклад, за мотивами опери «Кармен» створено екранізації, балетні постановки. Нові темброві й ритмічні забарвлення музика Ж. Бізе набула в різних аранжуваннях.

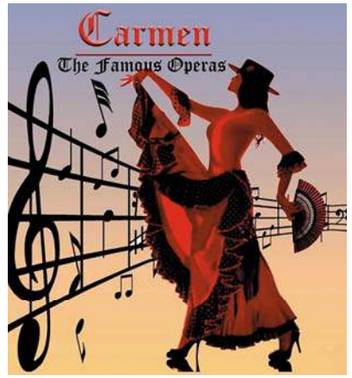

Балет «Кармен і Хозе» *(фрагменти)*.

Порівняй музично-театральні жанри опери і балету на прикладі втілення головних персонажів постановок «Кармен». Чи змінилися образи головних персонажів у балетній інтерпретації?
Для якого складу виконавців написано «Фантазії» на теми з опери «Кармен»? Пригадай види ансамблів. Поміркуй, чому необхідні злагодженість та взаєморозуміння в ансамблі: музикантів-виконавців або театральних / кіноакторів. Поясни.

Пабло де Сарасате
Фантазія на теми з опери «Кармен» (фрагмент)

Жорж Бізе – Віллберг
Фантазія на теми з опери «Кармен» (фрагмент)

СЕРЦЕ СМІЄТЬСЯ

Музика і вірші *Лесі Горової*

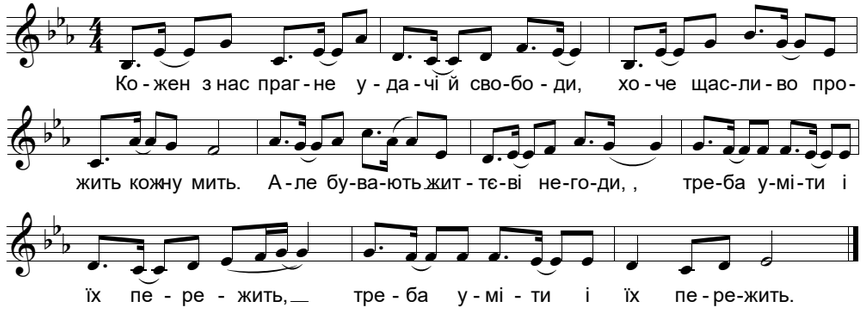

Поміркуй, завдяки яким засобам виразовості можна досягти різного характеру виконання пісні: наприклад, лірично-наспівного або яскраво-променистого. У чому сучасність сюжету «Кармен»? Чому, на твою думку, цей твір популярний упродовж століть? Як змінюється музика опери Ж. Бізе «Кармен» завдяки різноманітним аранжуванням та творчим перекладам? Яке з них зацікавило та викликало бажання самостійно прослухати оперу?

На дозвіллі «помандруй» у 3D-тури найвідомішими театрами світу разом із проєктом Google Arts&Culture.

В мистецтві – цінності людини

1

Художня злагодженість і гармонійна єдність характеризують **архітектурні ансамблі**. Вони часто є духом і стилем міста чи певної місцевості. Складаючись із групи будівель і споруд, вони зберігають історію, традиції, транслюють уподобання, цінності та світогляд людини часів їх створення. Їх композиція твориться в єдиній стилістиці, за задумом, у якому кожен складник має своє значення. Архітектурні ансамблі можуть формуватися впродовж тривалого часу, доповнюючись новими будівлями чи спорудами. Розгляньмо їх різновиди на прикладі архітектурних ансамблів Іспанії. Вони різняться за функціональним призначенням: *оборонні* (1 – Алькасар Сеговії), *містобудівні* (2 – Площа Іспанії (Севілья)); *монастирські* (3 – монастир Сан-Лоренсо-де-Ель-Ескоріаль), *садибні* або *палацово-паркові* (4 – Альгамбра).

2

3

4

Порівняй архітектурні ансамблі Іспанії (1–4), подані на ілюстраціях. Що об'єднує будівлі та споруди кожного з них у цілісну композицію? Який вплив на композицію цих архітектурних ансамблів справляє природа (рельєф, водойми, рослини)?

Парк Ґуель Антоніо Ґауді виглядає немов калейдоскопічний чарівний світ дитинства, радісних відкриттів і безмежного польоту фантазії. Його складові частини: численні будівлі, фігури тварин, печери й тераси, вигнута лава, декорована уламками кахлів з будівельного сміття, – майстерно вписані в гірський ландшафт і в поєднанні з природним ландшафтом утворюють цілісний і гармонійний архітектурний ансамбль.

Поділися своїми емоціями від архітектури Антоніо Ґауді. Що свідчить про те, що майстер надиха́вся природою?

Подивись відео та дізнайся більше. «Геній модерну і поет каменю – історія найскандальнішого архітектора Іспанії Антоніо Ґауді».

Створи 3D-аплікацію з архітектурним ансамблем.

Чекліст творчої роботи:

- Продумати композицію архітектурного ансамблю та виконати начерк.
- Намітити легкими лініями загальну форму, домінантні елементи, визначити, як вони пов'язані з другорядними.
- Проаналізувати форму зображень споруд та сконструювати їх з паперових фігур.
- Наклеїти на основу спочатку тло, потім об'єкти дальніх планів і після – першого плану. Додати деталі.

Що може охоплювати архітектурний ансамбль? Про які різновиди архітектурних ансамблів ти дізнався / дізналася? За допомогою чого досягається композиційна цілісність?

У вільний час поцікався з джерел інтернету, які є в Україні й світі архітектурні ансамблі та чим вони особливі.

В мистецтві – цінності людини

Орган у соборі м. Пассау. Німеччина

У сучасному швидкоплинному світі мистецтво здатне глибоко торкати те прекрасне, що таїться в людині, спонукає замислитися про своє буття, зробити певні висновки.

Глибин душі людини сягає духовна музика. Багато її творів звучать під час богослужінь у храмах, де в **синтезі мистецтв:** величної архітектури, монументальних розписів, пластики скульптур і декору – «божественне» гармонійно поєднується із «земними» загальнолюдськими цінностями, народжує прагнення до істини й ідеалу. Втім духовна музика набагато ширше явище – це і музика церковного вжитку *(релігійна)*, і твори, що звучать на концертах *(світська)*.

У доробку багатьох європейських композиторів є твори духовної музики, які непідвладні часу. Наприклад, твори видатних австрійських та німецьких композиторів Йоганна Себастьяна Баха, Георга Фрідріха Генделя, Вольфганга Амадея Моцарта, Франца Шуберта впродовж століть тривожать невидимі струни людських душ. Це віра і піднесення, що відчуває вірянин, прославляючи Бога («Алілуя!»), велика любов до людини та світла радість, відчутні в кожному звуці «Аве, Марія!», безкінечний сум і незворотність утрати («Лакримоза»). Вони роблять нашу душу витонченішою, глибшою, здатною страждати і співчувати, думати про загальнолюдське.

Які види мистецтв поєднано в інтер'єрі собору м. Пассау (Німеччина)?

Георг Фрідріх Гендель. «Алілуя» з ораторії «Месія». *Франц Шуберт.* «Аве, Марія!». *Вольфганг Амадей Моцарт.* «Реквієм». Ч. VII «Лакримоза» *(фрагмент)*.

Схарактеризуй власні почуття, що викликав кожен твір. У якому з творів звучало хорове багатоголосся, а який виконано в унісон? Поміркуй, у чому перевага кожного звучання. Пригадай відомі тобі вокально-хорові жанри. У чому їх особливість?
Багато творів духовної музики вокально-хорових жанрів були створені спочатку для виконання під час богослужінь. Нині вони звучать і в храмі, і в концертних залах. Чому? Поміркуй.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВІ ЖАНРИ

- Кантата
- Ораторія
- **Меса**
- **Реквієм**

Швидкоплинність і мінливість людського життя, злети і падіння долі, щастя і смуток, удачі й негаразди постійно змінюють одне одне. Над усім цим панує мінлива Фортуна (римська богиня щастя, долі, добробуту, успіху), від чиєї влади ніхто не вільний. Таким було і є життя людини. Таким його відтворено у сценічній кантаті «Карміна Бурана» німецького композитора Карла Орфа. Поетична основа твору – ілюстрований манускрипт, збірка мандрівних поетів Південної Німеччини XIII століття.

Карл Орф. Кантата «Карміна Бурана». Увертюра «О фортуна!».

Обери характеристики музики. Додай власні. Порівняй емоції від хорових творів «Алілуя!» та «О фортуна!». Поміркуй, як впливає на сприйняття твору його динамічний розвиток.

бадьора | радісна | сувора | спокійна | грізна | тривожна | мрійлива

На ілюстрації – Фортуна, яка рухає колесо життя: хтось прагне слави та успіху, а хтось уже досяг їх. Колесо Фортуни невпинне... Поміркуй і обговори з друзями, у чому сенс цього зображення, як потрібно діяти на різних етапах життєвих змін.

Йоганн Себастьян Бах. Токата і фуга ре мінор. (Токата).

З якими музичними образами перегукується величний твір німецького композитора Й. С. Баха? Які думки, почуття він викликає? Де може звучати ця музика? Чи посилює сприйняття музики світлова інсталяція? Що тобі відомо про музичний інструмент, що звучав?

Виконай фрагмент мелодій «Аве, Марія!» Франца Шуберта з різними емоціями: світло-піднесено; активно-бадьоро тощо. Використання яких музичних засобів на це впливає?

У чому особливості вокально-хорових жанрів? Які цінності людини розкривають твори духовної музики? Який із прослуханих творів тебе вразив найбільше? Поясни своє розуміння поняття «синтез мистецтв». Де його можна спостерігати?

В інтернет-джерелах дізнайся, чи створено інтерпретації (аранжування, інструментальні переклади, флешмоби тощо) до прослуханих музичних творів.

В мистецтві – цінності людини

Людині притаманна потреба в пізнанні світу, відчутті захоплення красою природи та мистецтвом. Прагнення авторів творів наблизитися до ідеалу краси, досконалості й гармонії спонукало їх утілювати всі можливості мистецтва. Зокрема, для досягнення художньої та архітектурної виразності будівель і споруд, емоційного впливу на людину, задоволення її естетичних (або духовних) потреб митці застосовують **синтез мистецтв**. Він полягає в поєднанні у творі архітектури (під час проєктування і спорудження) різних видів мистецтв: монументального живопису, скульптури, садово-паркового та декоративно-ужиткового мистецтва, які посилюють сприйняття архітектурного образу.

1

2

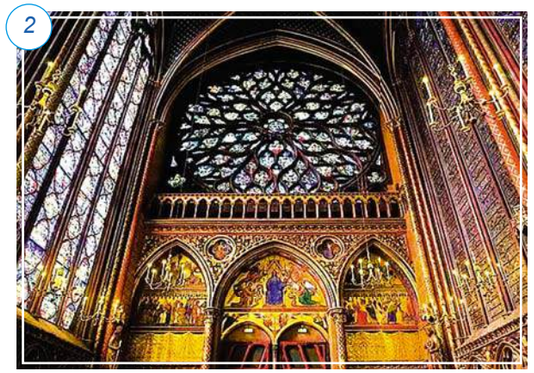

3

4

Пригадай з 6-го класу, що таке монументальний живопис. Чим особливі художні техніки його видів? Як фрески, мозаїки, вітражі впливають на емоційне сприйняття культової споруди (1–2)? Поміркуй, чи могла би будівля існувати без монументального розпису чи круглої скульптури й виконувати свою функцію. Чому монументальний живопис завжди підпорядковується архітектурі, яка визначає характер його образів і навіть композицію? Яку роль відіграє гра світла і тіней скульптури на фасаді будови (3–4)?

7-й клас. Мистецтво. Архітектурний ансамбль: синтез архітектури, скульптури, живопису.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Цілісний ідейно-художній образ окремої споруди чи ансамблю споруд створюється в результаті органічно взаємопов'язаної єдності скульптури, монументального живопису та архітектури. Вибір і розміщення елементів скульптури чи живопису в архітектурі підпорядкований композиційному задуму архітектурного твору, його ідейному змісту. Саме тоді, коли елементи художнього синтезу невіддільні від загального рішення архітектурної споруди, ми й говоримо про синтез мистецтв в архітектурі.

Сучасна художня практика шукає нові форми взаємодії мистецтв. Як-от сучасне вуличне мистецтво **муралу**, яке спрямоване на надання краси спорудам та передачу певної глибокої ідеї (сенсу). Для створення муралу може підійти будь-яка вертикальна поверхня незалежно від того, де вона розташована – зовні будівлі чи всередині; це і глухі стіни будинків, і великі паркани або підземні переходи тощо.

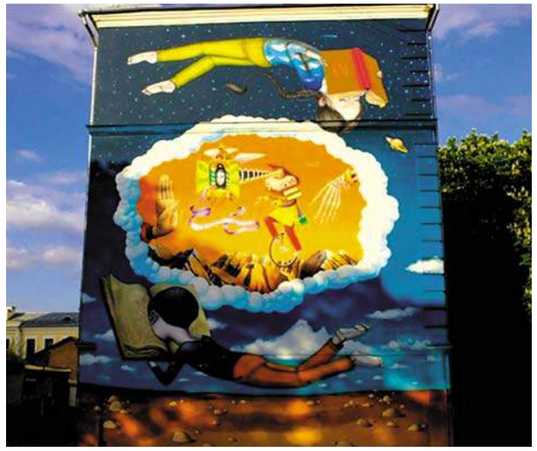

Що об'єднує ці мурали? Яку інформацію вони несуть? Наскільки подібні зображення муралів до реалістичної картинки? Порівняй мурал з фрескою.

Намалюй ескіз муралу із зображенням голубів *(графічна техніка та матеріали за вибором)*.

Чекліст творчої роботи:

- Дізнатися, що символізує зображення голуба.
- Проаналізувати форму тіла голуба в статиці й динаміці польоту.
- Виконати спочатку пошукові композиційні зарисовки, потім виразити задум лініями.
- Дібрати колорит і розфарбувати.

Що ти дізнався / дізналася про синтез мистецтв? Назви види монументального живопису та скульптури, якими доповнюють архітектурний образ. Досліди зміст муралів у містах і селищах України. Які актуальні теми сьогодення вони висвітлюють?

В мистецтві – цінності людини

1

Мистецтво часто постає «місточком», через який ми можемо перенестися крізь простір і час, дізнатися про людей, які жили (живуть) у різні епохи і в різних куточках планети.

Мистецтво Індії впізнаване у світі. Індійські танці й музика заворожують і захоплюють своєю самобутністю. Згідно з міфологічними уявленнями, Шива – один із головних богів індуїстського пантеону – створив Всесвіт, танцюючи під звуки дзвіночків. Тому танець в Індії розглядається як божественне явище, дар богів, спосіб духовного розвитку особистості.

Індійський танець. Схарактеризуй образ і рухи танцівниці.

2

3

В основі індійських танців – не просто хореографія, а прагнення відтворити певний сюжет, оповісти історію, виразити емоції та почуття за допомогою рухів тіла, міміки, поглядів, доповнених специфічним макіяжем, костюмом та ювелірними прикрасами танцівниць. Це система управління власним тілом, форма «динамічної медитації» з метою досягнення гармонії. Водночас індійський танець – це захопливе яскраве дійство, справжній синтез мистецтв.

Музика Індії своєрідна та неповторна: у ній втілено особливе ставлення індійських музикантів до звуку, що здатен гармонізувати Всесвіт, породжувати у слухачів певні почуття та емоційні стани. Вона витончено мелодійна, збагачена орнаментальними прийомами та імпровізацією. Тож танець і музика Індії – це своєрідні духовні практики, так само древні, як і йога. У них – тисячолітня історія, традиції, цінності, прагнення до духовної досконалості та гармонії.

Анушка Шанкар. Мандрівник. *Раві Шанкар*. Концерт для ситара з оркестром № 2 «Raga-Mālā» *(фрагмент)*.

Схарактеризуй звучання музичних інструментів і танець. Яким представлено індійський танець на картині Еліни Абакарової-Нісчал (2)?

Індію неможливо уявити без кіно Боллівуду (від «Голлівуд» і «Бомбей» – у минулому назва міста Мумбаї). Індійські фільми – це яскраві барви, музика, спів, танці й переважно передбачувані сюжети. А ще в кожному фільмі мають бути бійки – без крові, насильства, а іноді навіть ніби проти законів фізики. Для героїв індійського кіно немає нічого неможливого – вони долають усі перешкоди, аби у фіналі стрічки щасливо заспівати в дуеті з коханою / коханим. Від якості музичного супроводу залежить успіх кіно, і саундтрек до майбутньої стрічки часто випускається ще до виходу фільму на екрани, щоб підігріти інтерес публіки до нього.

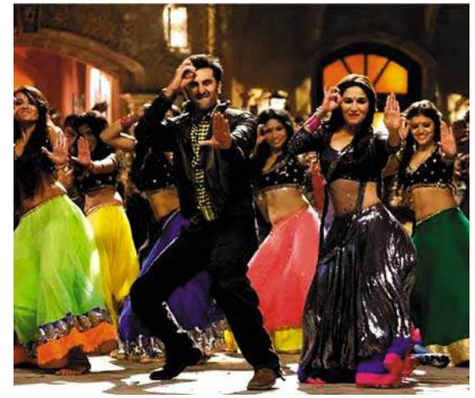

Найпопулярнішим жанром у Боллівуді є масалу. Це суміш бойовика, комедії, мелодрами та трагедії. З-поміж фільмів трапляються *ремейки* світових касових кінострічок, щоправда, з першоджерелом вони мають мало спільного.

Фрагмент з к/ф.

Руханка. Боллівудські танці. Обери один з уроків і порухайся, як боллівудський танцівник / танцівниця.

СВІТ ЧУДОВИЙ

Музика і вірші *Ірини Тарнавської*

У чому впізнаваність музичного мистецтва Індії? Яку інформацію може доносити індійський танець? Доведи, що індійське мистецтво представляє синтез мистецтв. Поцікався в інтернет-джерелах інформацією про індійські музичні інструменти: віна, ситар, табла тощо.

В мистецтві – цінності людини

Індійська архітектура зберігає спадкоємність упродовж всієї історії, охоплює безліч образів простору й часу та накопичує нові ідеї. Вона різноманітна, відома своїми яскравими кольорами та використанням природних матеріалів, як-от камінь і дерево, об'єднана зі скульптурою, що вирізняється складним різьбленням. Храми, форти, палаци в Індії є дивом інженерії, унікальними архітектурними образами, які втілюють світогляд, вірування та прагнення індійського народу.

1

2

3

4

Які емоції та враження викликає в тебе індійська архітектура (1–4)? Чи є Піраміда Мадурая (2) справжнім «лісом» різнокольорових статуй? На що схожий храм (1)? Порівняй фасади культових будівель (1, 2). Які елементи Червоного форту (3) показують, що Індія є країною багатьох культур, традицій і вірувань? Як живуть мешканці багатоквартирної вежі в Мумбаї (4) з басейном на кожному балконі? Визнач і назви об'ємні фігури, що складають форму споруд (1–4).

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Щоб намалювати архітектурну споруду й передати враження її об'єму, застосовують правила лінійної перспективи. Зокрема, від місця розташування спостерігача (точки спостереження) залежить застосування того чи того правила.

Коли спостерігач розташовується паралельно (фронтально) щодо зображуваного об'єкта, застосовуємо правила **фронтальної перспективи** з однією точкою сходження.

Коли об'єкт, що зображають, розташований під кутом до спостерігача, – правила **кутової перспективи** з двома точками сходження.

Важливо пам'ятати, що точка сходження – це уявна точка на лінії горизонту, у якій сходяться при подовженні паралельні горизонтальні лінії об'єктів.

1

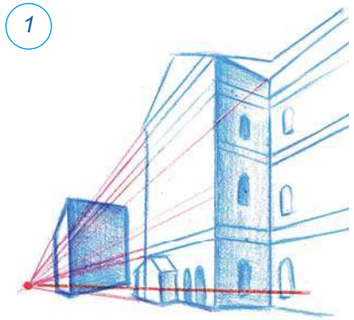

2

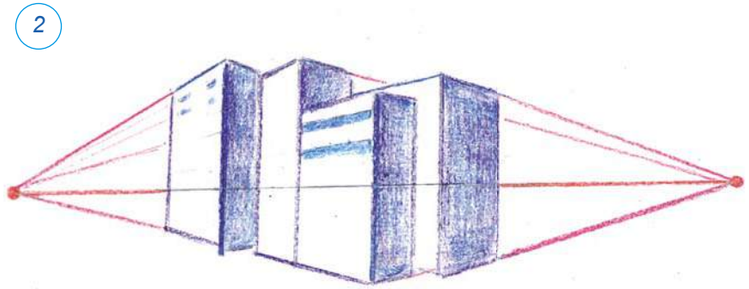

Проаналізуй разом з однолітками зображення будинків у фронтальній (1) та кутовій (2) перспективі. Обговоріть, яке значення має лінія горизонту, точки сходження. Поміркуй, чому важливо вивчати перспективу.

Намалюй арку «Брама до Індії» (Мумбаї) *(кольорові олівці)*.

Чекліст творчої роботи:

- Проаналізувати форму й пропорції арки.
- Провести лінію горизонту й вертикальну лінію найближчого ребра стін.
- Визначити розмір висоти, місце розташування точок сходження, довжину й ширину.
- Намалювати спочатку загальну форму, потім елементи й деталі. Передати світлотіньові відношення.

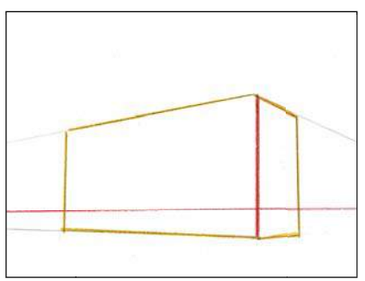

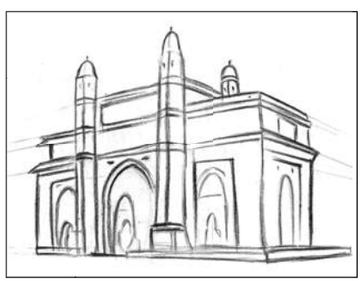

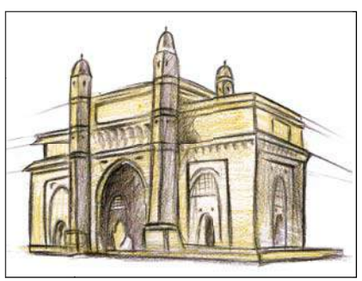

Що вирізняє індійську архітектуру? Які духовні цінності в ній закарбовано? Які ознаки синтезу мистецтв можна спостерігати?

В мистецтві – цінності людини

Мистецтво Японії та інших країн Далекого Сходу має свої унікальні риси, що формувалися впродовж тисячоліть. Чи відомі тобі слова: «ікебана», «орігамі», «чайна церемонія», «сад каменів», «дзюдо», «айкідо», «карате»?.. Усе це – Японія!

Японці обожнюють природу, захоплюються нею, вміють радіти кожному листочку, квіточці, звертати увагу на дрібниці. Це знайшло втілення в багатьох видах мистецтва. Наприклад, у японському трирядковому вірші хайку (хоку), де лаконічно зі слів-знаків вони вміють відтворити стосунки людини і природи. (До слова, хоку не пишуть на теми політики, релігії і кохання.) У зображеннях японського живопису також відчувається трепетне ставлення до природи як носія божественного початку.

А музика, що виконується на традиційних музичних інструментах, спонукає до роздумів, споглядання, захоплення.

Японська пісня «Сакура» (кото).

Схарактеризуй тембр японського музичного інструмента кото, історія якого налічує понад тисячу років. Поміркуй, з яким українським музичним інструментом його можна порівняти.

Послухай звучання японських інструментів, а також досліди можливості їх використання в інтерпретації японськими музикантами пісні групи «Deep Purple» «Smoke on the Water» та рекламі Mitsubishi. Поділися враженнями.

Сямісен і тайко.

1

2

3

Японські інструменти: 1 – кото, 2 – сямісен, 3 –тайко

Яскравою візитівкою сучасного японського мистецтва є аніме – анімація, дуже впізнавана завдяки особливому візуальному втіленню персонажів. Аніме захоплюють своїми сюжетами й музикою сучасних японських композиторів.

Joe Hisaishi. Карусель життя з м/ф «Мандрівний замок Хаула».

$\frac{3}{4}$ 1 2 3

Який музичний жанр в основі твору? За бажання диригуй під музику, втілюючи своїми жестами її характер. У вільний час переглянь одне з аніме, поділися своїми враженнями. Перед переглядом обов'язково зверни увагу на дозволену вікову категорію глядачів!

Саундтрек з м/ф «Твоя квітнева брехня» *(фрагмент)*.

Імовірно, бажання постійно перебувати у світі улюблених мелодій сприяло винайденню японцями портативних приладів – від переносних магнітофонів до аудіоплеєрів. А ще вони винайшли караоке, яке дає змогу провести вільний час у колективі (наприклад, з друзями), отримати задоволення, самовиразитися, не так демонструючи свій талант, як наслідуючи улюблених виконавців у манері співу, сценічних рухах.

Емоційна хвилина (на вибір)

Щоб збадьоритися
Рюіті Сакамото.
«Дощ»

Поміркувати, заспокоїтися
Кейко Мацуї.
«Deep blue»

Сусідня з Японією Південна Корея у XXI ст. «вибухнула» в різних сферах мистецтва. «Халлю» («корейська хвиля») – це телевізійні програми, відеоігри і, звичайно, попмузика (K-pop), де корейські актори й музичні виконавці завжди молоді, красиві, орієнтовані на сучасний світ, пропагують традиційні цінності сім'ї, дружби і романтичної любові.

K-pop-гурти (на вибір).

Якщо ти є шанувальником / шанувальницею K-pop, створи п'ятірку власних уподобань. Поясни свій вибір.

Пісня «Світ чудовий» (музика і вірші *Ірини Тарнавської*).

Які цінності людини втілено в мистецтві Японії? Які твори японського (південнокорейського) мистецтва тобі найбільше сподобалися? Поясни.

В мистецтві – цінності людини

1

Архітектурне мистецтво Японії від найдавніших часів і донині творить простір, у якому народжується самобутнє середовище мешканців Країни Вранішнього Сонця. У ньому панує дивовижна традиція – пошук краси у звичайному. Японським зодчим вдається зливати воєдино творіння рук людських і творіння природи – навколишній ландшафт. Справляти незабутнє враження як від давніх дерев'яних споруд, так і від сучасних хмарочосів.

З плином часу незмінним у Японії залишається історичне призначення професії архітектора – використовуючи досвід минулих поколінь зодчих, створювати архітектуру, яка буде служити людям сьогодні і в далекому майбутньому.

2

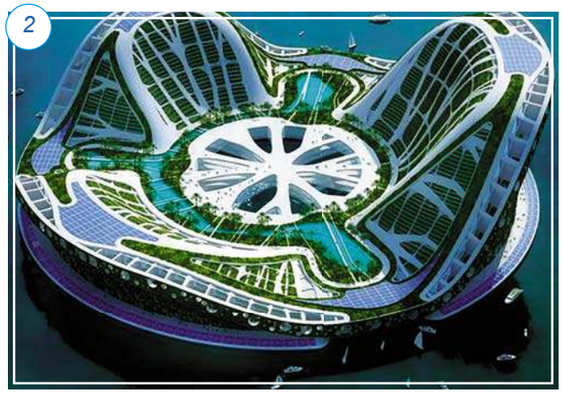

3

Які емоції викликає в тебе японська архітектура (1–3)? Схарактеризуй її ознаки, зокрема форму й колір споруд.
Поміркуй, як особливості сейсмо-кліматичних умов регіонів Японії впливають на архітектуру.

У Японії навчилися будувати стійкі до землетрусів багатоповерхівки. Такою є найвища у світі телевізійна вежа «Небесне дерево» (3) – символ Токіо. Вона відтворює вигляд самурайського меча із плавними лінійними вигинами.

Схарактеризуй архітектуру майбутнього на прикладі проєкту штучного острова в Тихому океані «Зелене місто» (2). На дозвіллі досліди особливості найстарішого буддійського монастиря Сенсо, або Асакусадера, у м. Токіо (3). Дізнайся, навіщо в країнах Далекого Сходу будують **пагоди** – багатоярусні вежі чи павільйони.

Монастир Хорю (4) свято шанують в Японії як найстаріший, він заснований у 607 році. Церква Святого Миколая Чудотворця (5) (Колодне, Закарпаття) – найдавніший храм оборонного типу будівлі з дерева в Україні, зведений у 1470 році, прототип безкупольної храмової архітектури з вежею.

Проаналізуй і порівняй архітектурні композиції цих будівель. Досліди, що в них є подібним.

4

5

Напиши монохромний (в одному кольорі) зимовий пейзаж з пагодою *(туш або фарба одного кольору)*.

Чекліст творчої роботи:

- Обрати місцевість та формат роботи. Продумати майбутню композицію та виконати начерк олівцем (намітити лінію горизонту, будівлі першого плану, основні елементи споруд).
- Для покриття тушшю (фарбою) великих світлих зон застосувати широкий пензель та більшу кількість води, а для деталей – тонкий пензель та більш концентровану туш.
- Утворити тони різної насиченості способом нашарування робочого розчину.

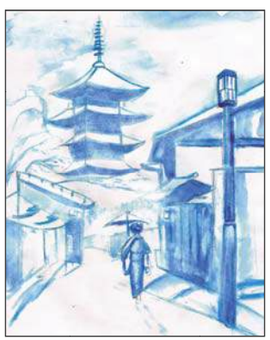

За бажання можеш дізнатися більше про техніки японського живопису з медіатексту «Японський живопис».

Що ти дізнався / дізналася про архітектуру Японії? Чим вона вирізняється? Яке призначення професії японського архітектора? Чому для японців обов'язковим є те, що будівля має бути рукотворною частиною ландшафту?

У вільний час в інтернеті переглянь світлини з роботами архітектурних геніїв Японії.

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Наведи приклади українських народних пісень різних жанрових груп. ***(1 бал)***

Які жанри вокальної та інструментальної музики тобі відомі?. ***(1 бал)***

Схарактеризуй можливості різних аранжувань народної та академічної музики. Для чого їх здійснюють? ***(2 бали)***

Схарактеризуй один із музичних творів з підручника (назви жанр, засоби виразовості, оригінальний твір чи аранжування). ***(1 бал)***

Створи ритмічний супровід до улюбленої пісні або «звукову картину» на обрану тобою тему. ***(1 бал)***

На основі музичного матеріалу підручника запропонуй ідеї для флешмобу «Я люблю Україну» (вибір музики, створення танцювальних рухів тощо). ***(2 бали)***

Про які риси та якості українців свідчать твори музичного фольклору? ***(1 бал)***

Про які почуття та цінності, важливі для різних людей, можна дізнатися завдяки мистецтву? ***(1 бал)***

Створи плейлист музичних творів, які ти порекомендуєш послухати другу / подрузі. Поруч з кожним зазнач, чому саме цей твір обрано. ***(2 бали)***

Які види декоративно-ужиткового мистецтва України та архітектури представлено на картині Ірини Кузьмицької? ***(1 бал)***

Які види архітектури та особливості художньої мови цього виду мистецтва тобі відомі? ***(1 бал)***

Схарактеризуй один з давніх символів наших пращурів. Де і для чого його можуть використовувати нині? ***(2 бали)***

Схарактеризуй один із творів декоративно-ужиткового мистецтва з підручника (назви вид, засоби виразовості, матеріал, з якого виготовлено). ***(1 бал)***

Створи добірку фото (колаж) із шедеврами архітектури світу та України. Презентуй її. ***(1 бал)***

На основі матеріалу підручника запропонуй ідеї для відеокліпу «Я люблю Україну» (вибір музики, ілюстрацій тощо). ***(2 бали)***

Про які почуття та цінності, важливі для різних людей, можна дізнатися з архітектури? ***(1 бал)***

Про які риси та якості українців можна дізнатися з творів різних видів декоративно-ужиткового мистецтва? ***(1 бал)***

Створи презентацію кращих власних практичних робіт з мистецтва. Поруч з кожною зазнач, що саме тобі сподобалося та вдалося. ***(2 бали)***

РОЗДІЛ II.

МИСТЕЦТВО ДЛЯ ЛЮДИНИ

Мистецькі практики сьогодення

Яке місце в нашому житті посідає музика? Завдяки сучасним технологіям ми чуємо її скрізь: у транспорті, на вулиці, з телеекранів та гаджетів, по радіо, у магазині. Або просто слухаємо її на самоті.

Музика може бути розвагою – розслабляти, звеселяти, покращувати настрій. Або відволікати від смутку, врівноважувати емоційну активність, оздоровлювати.

Музика сприяє підвищенню продуктивності та задоволенню від роботи, занять спортом, навчання. А ще музика – одна з активних форм самовираження, рупор і голос покоління. Вона допомагає виявляти свої думки, почуття та ділитися ними з іншими. Це відмінний спосіб доносити до людей актуальну інформацію, важливе повідомлення, посил або ідею.

ONUKA. «Перемога». *Tempei Nakamura.* «Rising Soul». *Queen.* «We Will Rock You». *James Last.* «Little Man» (відеоряд із Чарлі Чапліном).

Яку тему порушено в композиції гурту «ONUKA»? Як може вплинути на твій настрій твір гурту «Queen»? У яких життєвих ситуаціях ти слухатимеш твори Тенхея Накамури і Джеймса Ласта? Поясни. Розглянь схему і поміркуй, до якого напряму музичного мистецтва ти зарахуєш кожен із цих творів. Спробуй пояснити задум митців на ілюстраціях.

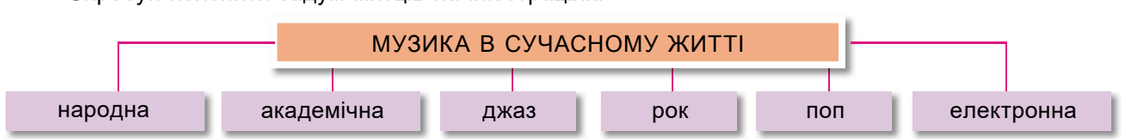

Музика різноманітна. Утім, головне – подобається вона чи ні, зачіпає наші почуття чи проходить повз нас. Скільки людей, стільки музичних уподобань. Музичні вподобання можуть свідчити про характер та інтереси людини. Дехто слухає тільки попмузику, хтось обожнює рок чи реп, а хтось захоплюється шансоном чи джазом, народними піснями або класичною музикою.

Головне – бути толерантним до смаків і вподобань інших людей. Адже дуже важко розтлумачити рокеру сенс положень попкультури. І навпаки, складно пояснити шанувальнику клубної музики або попмузики важкі ритми і стиль рок-виконання.

Wednesday Addams грає на віолончелі (фрагмент із серіалу).

Які відчуття наповнюють тебе від перегляду / слухання? Які використано засоби художньої виразовості для створення відповідної атмосфери? Поміркуй і визнач переваги музики, що тобі подобається.

МЕЛОДІЯ	ДИНАМІКА	РИТМ	ТЕМБР
тривожна, уривчаста	поступово посилюється	пульсуючий	віолончель та оркестр

Жуль Стайн, Семмі Кан. «Let it snow!» (у виконанні *Френка Сінатри*; *ManSound* і *тріо Костянтина Віленського й оркестру «Київські солісти»*).

Які емоції або спогади викликає цей твір? Чому, на твою думку, він має шанувальників уже багато років? Порівняй виконання твору. Які зміни відбулися? Уяви себе диригентом або створи власний ритмічний супровід до цього твору.

Ритмограма. Імпровізуй танцювальні рухи під час виконання.

ДО МРІЇ

Музика та вірші *Надії Торбін*

Що свідчить про те, що музика повсякденно оточує наше життя? Поміркуй, чи може вона формувати погляди людей, стиль одягу, манеру спілкування, стиль усього життя. Спостерігай за цим у своєму оточенні. Поцікався з різних джерел, як використовують музику для поліпшення емоційного стану.

Мистецькі практики сьогодення

1

Простір твого життя охоплює довкілля та різні предмети, зокрема транспорт, побутову техніку, меблі тощо. Усі вони з'явилися завдяки *дизайнерам* – фахівцям, які формують гармонійне оточення, що задовольняє потреби людини, полегшує роботу і побут, впливає на стиль життя. Вони дарують світу нові ідеї та можливість зробити їх осяжними. Ця професія цікава й популярна. Краса, зручність, функціональність, корисність, економічність, інноваційність – поле діяльності фахівців різних видів дизайну: *промислового, графічного, середовища (архітектурного, ландшафтного, інтер'єру)*.

2

Чи сприятиме відпочинку й позитиву такий майданчик у парку (1)? Поясни. Розглянь світлини із зображеннями велосипеда (2) та поміркуй, чи вони послідовно ілюструють історію розвитку цього транспортного засобу. Проаналізуй візуальну інформацію логотипів LEGO різних років зі змістом медіатексту «Яка історія логотипа LEGO?». З'ясуй, завдяки чому логотип LEGO лишається впізнаваним. Чи сприяє він успіху компанії?

1934

1936

1946

1950

1953

1956

1992

Подивись відео *«7 клас. Мистецтво. Дизайн та його види»*. Обговори з однолітками, як дизайн може змінювати світ. Зроби висновки про діяльність сучасних дизайнерів. Поміркуйте та обговоріть у класі, як дизайн може впливати на збереження екології.

ВИДИ СУЧАСНОЇ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Види дизайну	Об'єкти проєктування	Генеральні функції	Споріднені види мистецтв
Графічний	Візуальні комунікації, реклама, упаковка, поліграфічна продукція, комп'ютерна графіка	Інформація і комунікація	Живопис, графіка
Промисловий (індустріальний)	Машини, транспортні засоби, електроніка, прилади, інструменти, одяг, меблі, посуд, речі повсякденного вжитку та ін.	Побутові та виробничі потреби	Декоративно-ужиткове, скульптура, графіка
Середовища	Інтер'єри, екстер'єри, ландшафти, великі предметно-просторові комплекси, житлові й промислові квартали та ін.	Просторова основа життєдіяльності	Архітектура, садово-паркове і декоративно-ужиткове, графіка

Проаналізуй схему «Види сучасної дизайнерської діяльності».

Створи колаж із зображенням видів дизайну *«Людина – дизайн – життя»*.

Чекліст творчої роботи:

- Дібрати й вирізати зображення з поліграфічної продукції.
- Організувати їх у композицію: поєднати несподіване й контрастне, наклеїти в певному порядку, щоб народилася ідея чи сенс нового образу.

Що нового ти дізнався / дізналася про дизайн? Чи буде професія дизайнера потрібна в майбутньому і в яких сферах життя людини? Поясни. Зверни увагу на речі, що оточують тебе у повсякденні. Поцікався, який вигляд мали їхні попередники.

Мистецькі практики сьогодення

Чи є в тебе мрія про майбутню професію? Можливо, вона пов'язана із творчістю? І навіть якщо ні, пропонуємо більше дізнатися про *креативні* та *культурні індустрії*. Адже нині завдяки їх активному розвитку талановиті люди мають змогу реалізуватися, отримати творчу професію. Бо нова креативна ідея може втілитися тільки в процесі творчої діяльності – від планування до реалізації. Нині у сфері креативних індустрій упроваджується багато нових ідей (проєктів), спрямованих на покращення життя, діяльності, дозвілля людини. Відкриваються можливості для створення нових робочих місць. І стереотипи на кшталт «Творчість – це хобі, а не робота! Потрібно мати нормальну професію» давно застаріли й не повинні зупиняти молодь у втіленні сміливих ідей.

Креативні індустрії надихають Україну.

Література, балет, кіно, музика, народні художні промисли, мода, дизайн, технології розвиваються і сповнюються новими сенсами, ділячись натхненням одне з одним. Поясни своє розуміння взаємовпливів українських креативних індустрій.

1

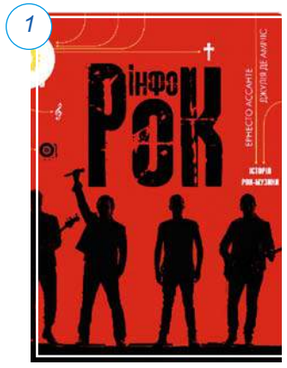

2

3

Про які творчі професії можна дізнатися з обкладинки книжки (1), афіш театральної вистави (2) і кінофестивалю (3)? Поміркуй, представників яких інших професій задіяно у створенні книжки й організації та проведенні заходів, які рекламують афіші.

Композиція гурту «Nirvana» у виконанні *Prime Orchestra*. Рекламний ролик. «Цирк дю Солей» *(фрагмент шоу)*.

Порівняй враження від творчих проєктів. Які засоби й фахівці були залучені до їх створення? За схемою обговори з однолітками, які види мистецької діяльності охоплюють культурні індустрії, та їх потребу в сьогоденні.

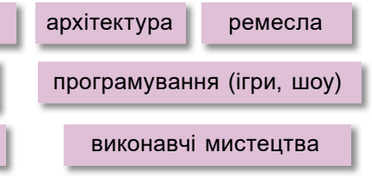

Нині творчі професії дедалі більше трансформуються та диджиталізуються (використовують цифрові технології).

Щоб захоплення переросло у творчу професію, потрібно розуміти, якими знаннями й уміннями має володіти фахівець, і бути готовим / готовою до постійного розвитку та самовдосконалення.

За легкою та невимушеною, на перший погляд, роботою професіоналів криється великий багаж знань і вмінь. Наприклад, створення музичного треку на онлайн-платформах або в комп'ютерній програмі, робота з ефектами потребують спеціальних знань. Зокрема, у сфері музики, фізики (розуміння фізичних властивостей звуку та вібрацій), а також особливості роботи програмного забезпечення. Становлення висококласного фахівця в будь-якій професії – це постійна робота над собою, розширення знань і вмінь. А ще – комунікація з іншими, гнучкість, самодисципліна, дотримання взятих зобов'язань. Адже часто створення нового є результатом праці великої злагодженої команди фахівців.

Поміркуй над змістом ілюстрації: як у командній роботі здійснюється реалізація творчої ідеї?

Робота в парах (групах). На прикладі комп'ютерної гри поміркуйте і складіть перелік фахівців різних професій, які залучені до її створення, підтримки й просування. Оберіть із запропонованих, додайте інші. Поясніть (якщо вам відомо), що вони здійснюють для нової гри.

VR-дизайнер середовища | композитор | звукорежисер | продюсер | візуальні та аудіоефекти | дизайнер ігрових персонажів | саунддизайнер | художник | монтажер | сценарист | програміст | тестувальник контенту | креативник, креатор (генерування ідей)

Пісня «До мрії» (музика та вірші *Надії Торбін*).

Представники яких мистецьких професій залучені в культурні індустрії? Чи популярний цей напрям діяльності в наш час? Поясни. Як ти вважаєш, у чому позитиви креативної модифікації духового інструмента, що на світлині?

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ. Креативні індустрії впроваджують інновації, які допомагають суспільству розв'язати серйозні проблеми та соціально важливі теми: збереження культурної спадщини, підтримка екології, подолання наслідків кліматичних змін, розвиток інтерактивності освіти, посилення української ідентичності на міжнародному ринку та ін. Об'єднайтеся в групи, запропонуйте ідею та можливі шляхи її реалізації для розв'язання проблем в одному із цих напрямів (або оберіть іншу актуальну тему) із залученням мистецької та інших видів діяльності.

Мистецькі практики сьогодення

У всьому, що нас оточує, можна побачити дизайнерську роботу: в одязі, предметах інтер'єру, упаковках продуктів харчування, оголошеннях, які ми щодня бачимо на білбордах чи онлайн. І початковий етап у створенні тих чи тих товарів або рекламних пропозицій – генерація ідей. Здатність запропонувати оригінальні ідеї, уміння знаходити нестандартні втілення для звичайних речей і є **креативом** у дизайні. Він приносить нові віяння, задає тренди, формує унікальний образ певного бренду, є ефективним інструментом запуску неординарної реклами. Адже це – продукти діяльності людини, що відрізняються від аналогічних новизною підходу, творчим рішенням.

У компаніях креативні дизайнери генерують оригінальні концепції, аналізують їх, удосконалюють, узгоджують із замовником чи керівництвом, делегують завдання співробітникам відділу, які реалізують задум.

1

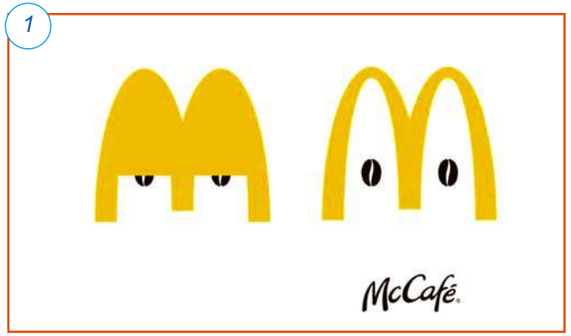

2

3

4

5

Чим вирізняється рекламне рішення мережі закладів швидкого харчування McDonald's (1)? Як гумор та аналогії доносять меседж про інтелектуальну парковку в рекламному постері від креативного агентства DDB Tribal Berlin для Volkswagen (2)? Як креатив допомагає надати індивідуальності товарам (3–5)?

Обговори з однолітками, чому для дизайнера важливе мислення «поза шаблоном» та м'які навички: комунікабельність, уміння сприймати критику, увага до деталей.

Генерація ідеї – «фундамент» креативного процесу. Для цього можна дослідити ідеї, що вже існують, адаптувати їхні підходи під власний. А можна довіритись своєму баченню та втілювати сміливий, абсолютно новий, несхожий на інші концепт. Експериментування з незвичними поєднаннями форми, кольорів, текстури, несподіване компонування різних предметів (зображень) часто допомагають знайти унікальні способи реалізації задуму.

Проаналізуй схеми та вислови свої міркування щодо того, що потрібно для народження креативу.

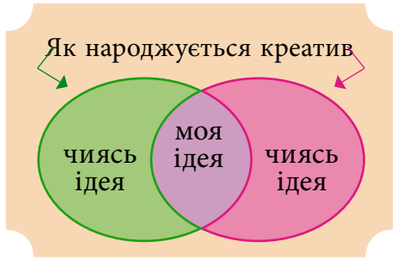

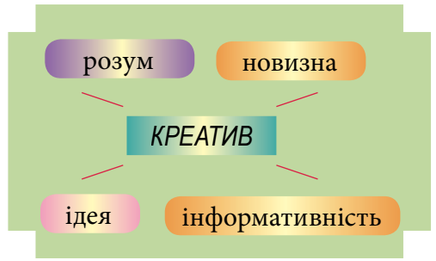

Створи світлини страв, що містять меседж «Здорове харчування – це модно».

Чекліст творчої роботи:

- Дослідити зображення світлин зі стравами Йоланди Стоккерманс.
- Дібрати рецепт корисної простої страви, підготувати продукти.
- Намалювати ескіз креативної композиції страви. На дозвіллі скомпонувати з продуктів цю композицію в тарілці та сфотографувати. За бажання поділитися своєю ідеєю в соціальній мережі.

Черепаха сашимі. Рис для суші з лососем сашимі

Крок Гіза. Французький тост із шинкою, сиром та яйцем

Гондола у Венеції. Картопляне пюре зі смаженим перцем

Чому дизайн нерозривний з креативом? Що допомагає виокремитися з-поміж конкурентів, привернути увагу до компанії, викликати інтерес до продукції й запам'ятатися потенційним клієнтам?

На дозвіллі поспостерігай, у яких сферах життя не обійтися без креативу. Поділися своїми спостереженнями з однолітками.

Мистецькі практики сьогодення

Більшість популярної музики, яка звучить щодня, народилася у XX сторіччі. Її масове поширення пов'язане безпосередньо з винайденням спочатку аудіозапису, а згодом – радіо й телебачення. Ці винаходи зробили музику доступною великій кількості людей, що й спричинило вибуховий розвиток музичної індустрії. З-поміж розмаїття музики сьогодення яскраво виділяється джаз зі своєрідною впізнаваною мелодикою й ритмами, прийомами і манерою виконання. А ще це блискуча майстерність і креатив музикантів, адже важливою рисою джазових творів є імпровізація, коли музика «оживає» у процесі її творення.

Звичайно, у кожного / кожної свої музичні вподобання. Утім, спробуй впустити цю музику у своє серце. І, можливо, саме вона стане частиною твого життя.

Лаура Марті. «Дякую» (музика *Ігоря Закуса*, вірші *Юлії Роми*).

Корені джазу сягають африканського музичного фольклору з його вишуканими наспівами й різноманітними ритмами, що органічно сплелися з елементами музичної мови американської та європейської музики.

З-поміж попередників джазу виокремлюють:

спіричуел (духовна пісня)	**блюз** (світська пісня)	**регтайм** (інстументальний твір)
колективна імпровізація, складний ритм, діалогічність виконання («запитання-відповідь»)	імпровізація, мелодія-основа, яку варіюють солісти	ритмічна гострота (синкопи), мелодія, що ніби «розірвана»

Луї Армстронг. Спіричуел «Let My People Go!». *Скотт Джоплін.* Регтайм «Кленовий лист». *Nina Simone.* «I put a spell on you».

За схемою визнач ознаки спіричуелу, блюзу та регтайму в музичних творах. Схарактеризуй свої враження від музики. Зверни увагу на манеру співу, діапазон голосу джазового вокаліста. Поміркуй, яку за характером музику виконують джазові виконавці у творах Дебори Гувер (1, 2).

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Найголовніші музичні риси джазу: синкоповані ритми (зі зміщенням сильних часток), особливий набір прийомів виконання ритмічної фактури – свінг. А також імпровізація та її найвища форма – взаємодія музикантів, які творять у діалозі зі своїми партнерами. Це нагадує форму теми з варіаціями. Після того як прозвучала основна музична тема, соліст-імпровізатор по черзі варіюють її, а інші вступають у музичний діалог. Так на основі музичної теми народжуються її нові креативні втілення.

Дюк Еллінгтон. «Караван». Оркестр *Бенні Гудмена.* «Sing, Sing, Sing».

джаз-бенд | біг-бенд | джаз-оркестр

Чи відомо тобі, як називають джазові колективи? Досліди, які музичні інструменти входять до їх складу. Як взаємодіють між собою музиканти, які групи інструментів були солістами у творі?

труба | тромбон | саксофон | фортепіано | ударна установка

Робота в групі. Утворіть ансамбль. Оберіть соліста / солістку (інструменталіст чи вокаліст) і диригента / диригентку. Спробуйте виконати фрагмент твору Д. Еллінгтона «Караван».

Пісня «Ми танцюєм джаз» (обробка *Ольги Токар*, укр. текст *Надії Семени* (з репертуару *Angelina Pipper*)).

Які особливі «прикмети» джазу? У чому полягають особливості джазового виконання? Якщо тебе зацікавив джаз, слухай музичні композиції і створюй власний плейлист *«Мої джазові вподобання»*. Досліди використання поняття «імпровізація» в мистецтві. На дозвіллі переглянь відео на ресурсі ВШО «7 клас. Мистецтво. Джаз».

ІМПРОВІЗАЦІЯ
- *Музикування без попередньої підготовки*
- *Виконання акторами ролі з різними доповненнями*
- *Творення танцю без попередньої підготовки*

Мистецькі практики сьогодення

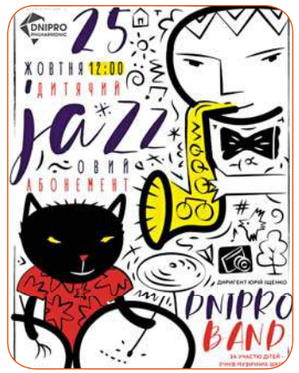

Музиканти доносять інформацію за допомогою звуків, танцюристи – рухів. Графічні дизайнери передають візуальну інформацію за допомогою зображення. Наочно втілюють повідомлення, події, ідеї, цінності. Створюють вуличні покажчики, рекламні банери, афіші, логотипи, презентації, дизайн персонажів для ігор, друковану продукцію тощо. Із цим усім ми щодня дуже багато та щільно взаємодіємо.

Графічні дизайнери – це креативні майстри, які задіяні в усіх сферах бізнесу. Адже брендам потрібний унікальний дизайн, який відрізнить їх від конкурентів, допоможе зробити впізнаваними й відомими.

Проаналізуй візуальну інформацію робіт графічних дизайнерів. Що тобі з неї стало відомо?

Які засоби графічної виразовості застосовано? У яких сферах бізнесу створили роботи графічні дизайнери?

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. З-поміж розмаїтості **графічного дизайну**, що має попит, зокрема, виділяють:

- *рекламну графіку* – плакати, каталоги, буклети, банери, рекламні оголошення в соціальних мережах;
- *промислову графіку* – товарні та фірмові знаки, етикетки, упаковування;
- *візуальну ідентифікацію бренду* – логотип, гасло, візитівки, товарний знак, оригінальні шрифти, фірмові кольори, сувенірна продукція;
- *візуальну комунікацію* – знаки, символи, піктограми;
- *цифрову графіку* – інтерфейси вебсайтів, цифрові ілюстрації, графіка для соцмереж, моушн-графіка.

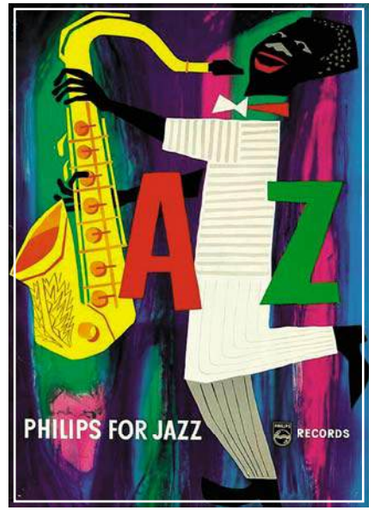

На сторінках підручника знайди ілюстрації до кожного виду графічного дизайну. Досліди їх засоби художньої виразовості.

Намалюй джазову композицію, що «розповідатиме» мовою графіки про джазових виконавців та їхню музику.

Чекліст творчої роботи:

- Послухати джаз. Заплющити очі й проаналізувати свої відчуття від музики. Спробувати уявити образ.
- Дібрати кольорову гаму, яка відповідає характеру музики. Намалювати композицію лініями та плямами.

Варіант 1

Варіант 2

Варіант 3

Що нового ти дізнався / дізналася про графічний дизайн? Які види графічного дизайну мають попит у бізнесі? Чому? Чи буде робота графічного дизайнера популярною в майбутньому?

На дозвіллі досліди, які графічні об'єкти є найпопулярнішими.

Мистецькі практики сьогодення

Джазова музика є однією із цікавих сфер мистецької практики. Її популярність не вщухає вже понад століття, демонструючи схильність до постійного розвитку. І це виявляється, зокрема, у взаємодії з іншими різновидами музичного мистецтва. Нині джазові інтонації звучать у творах академічної музики та музично-театральних жанрів.

Музичним твором, який відкрив можливості використання джазу в симфонічній музиці, була «Rhapsody in Blue» американського композитора Джорджа Гершвіна. Це блискуча, радісна, майстерно оркестрована музика. Ідея її написання з'явилась у митця після відвідування художньої виставки, картини на якій були витримані переважно у блакитних і синіх тонах.

Джордж Гершвін також автор опери «Поргі і Бесс», музика якої заснована на джазових і блюзових мотивах, негритянському фольклорі й імпровізації. Найпопулярніший з її номерів – «Колискова Клари» (Summertime).

Джордж Гершвін. «Рапсодія у блюзових тонах» *(фрагмент)*.

Джордж Гершвін. Опера «Поргі і Бесс». «Колискова Клари».

Пригадай, що таке рапсодія. Які її характерні ознаки? Які ознаки джазової музики відчуваються в цьому творі? Яку роль у творі виконують інструменти-солісти? Схарактеризуй «Колискову», порівняй її мелодію зі знайомими тобі колисковими.
Чи суголосні настрої музики й картини Дж. Вістлера «Ноктюрн у блакитному і срібному» (1)? Поясни. Чому, на твою думку, її названо «ноктюрн»? Поміркуй, як твори рекламної графіки (плакати, афіші тощо) сприяють популяризації концертної діяльності музикантів (2).

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Оригінальності та привабливості музиці додають особливі «фарби» джазу – *темброві забарвлення інструментів* (наприклад, різноманітні сурдини для духових інструментів); використання незвичних в академічній музиці *виконавських прийомів*: піцикато для контрабаса, особливі звуковидобування палицями або щітками для ударної установки, глісандо, вібрато, трелі, вигуки духових, струнних або вокалістів, які й допомагають створювати неповторну ауру джазу і наповнюють новими можливостями інші різновиди музичного мистецтва.

Труба із сурдиною

Дослідження. Джаз «подарував» академічній музиці виразність блюзу, свінговий ритм, імпровізаційність і легкість. Досліди, які джазові риси відчуваються у творі М. Скорика. Пригадай, що таке «коломийки». Які музичні «об'єднання» спостерігаються в однойменній композиції? Які особливості звучання музики додає виконавський прийом піцикато у творі Лероя Андерсона? Уяви виконання твору смичком і порівняй.

Мирослав Скорик і *Віртуози Львова*. «Приємна прогулянка». *Ігор Закус*. Проєкт JAZZ KOLO. Коломийки. *Лерой Андерсон*. «Джаз-піцикато».

Виконай ритмічний супровід твору «Джаз-легато». Для створення додаткових музичних «фарб» використай маракаси, клавеси тощо.

Ритмограма *Лерой Андерсон*. «Джаз-легато».

МИ ТАНЦЮЄМ ДЖАЗ

(обробка *Ольги Токар*, укр. текст *Надії Семени*
(з репертуару *Angelina Pipper*))

Назви характерні ознаки джазової музики. Як впливає джаз на розвиток музичного мистецтва? Яке твоє ставлення до джазу?

На дозвіллі (на вибір): Поміркуй, для чого мóлоді джаз. Свої думки виклади в невеликому есе. Досліди, чи є в українському медіапросторі телепередачі (радіостанції), які популяризують джаз. За їх допомогою поміркуй, яка за характером джазова музика нині має попит у слухачів. Зверни увагу на музичні заставки – **джингли**. У чому їх упізнаваність та особливість?
Переглянь відео на ресурсі ВШО *«7 клас. Мистецтво. Джаз і класична музика»*.

Мистецькі практики сьогодення

1

Діяльність дизайнерів має широкі сфери застосування. Наприклад, під час розробки інтернет-сайтів, які ми майже щодня переглядаємо. Якщо якісне змістове наповнення сайту (контент) буде красиво і зручно структуровано та доповнено цікавою візуальною інформацією – ілюстраціями, маскотами, відеороликами тощо, – він неодмінно привертатиме увагу. Відомий маркетолог Лі Одден зазначав, що «контент – не король, а ціле королівство». Тому якість контенту і його привабливий дизайн – важливі умови успішності сайту.

З яким контентом (1) люди щодня взаємодіють на вебсайтах? Що найбільше привертає їхню увагу? Поміркуй, як утримати інтерес цільових відвідувачів до сайту в умовах жорсткої конкуренції? Про що можна дізнатися з контенту і дизайну вебсайтів-портфоліо (2, 3).

2

3

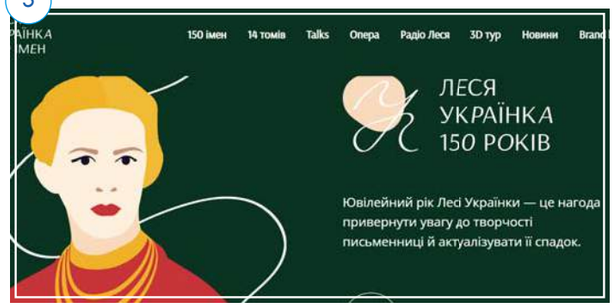

Характерною ознакою сучасного **вебдизайну** є застосування цікавих ілюстрацій. Вони часто стають запорукою візуальної оригінальності, додають естетики блогам та сайтам і розширюють творчі межі для художників. У вебінтерфейсах ефективним елементом комунікації та взаємодії, який покращує користувацький досвід, є *маскоти*. Вони можуть робити візуальні підказки через різні вирази обличчя, відображати настрій, давати інструкції.

Які бренди представляють маскоти? Які меседжі та емоції несуть? Обговори з однолітками, чому ілюстрації вебсайтів мають бути емоційно насиченими та нести певну естетику.

4

Маскоти

У сучасному вебдизайні часто використовують відеоролики. Вони наочно ефективно представляють цільовим відвідувачам сайту цікаву інформацію. До того ж відеоролик на сайті може бути дуже корисним під час його розкрутки в пошукових системах та в соціальних мережах.

Для натхнення ознайомся зі змістом медіатексту. Моушн-дизайн: 20 прикладів анімованих ілюстрацій.

Візуалізація студії LANET PRODUCTION

Проаналізуй разом з однолітками послідовність створення моушн-дизайну за схемою.

Ідея ····· визначення завдань ····· написання сценарію ····· створення розкадрування ·····
····· (сторіборд) ····· аніматік ····· озвучення (музика, звуки) ····· анімаційний ролик

Колективна робота. Розробіть елементи контент-дизайну для сайту або вебзастосунку про мистецтво.

Чекліст творчої роботи:

- Згенерувати ідеї. Обрати найцікавішу. Визначити завдання та об'єднатися в малі групи для їх виконання.
- Намалювати ескіз маскота або розкадрування (сторіборд) для відеоролика. За технічної можливості створити анімаційний ролик.
- Розробити дизайн сторінки за допомогою онлайн-інструменту (Canva, VistaCreate, PowToon).
- Обрати анімований формат і шаблон. Персоналізувати свій дизайн. Додати написи, анімовані об'єкти й фони, редагувати елементи дизайну. Зберегти й завантажити відеоанімацію або з допомогою дорослих опублікувати.

Варіанти 1–4

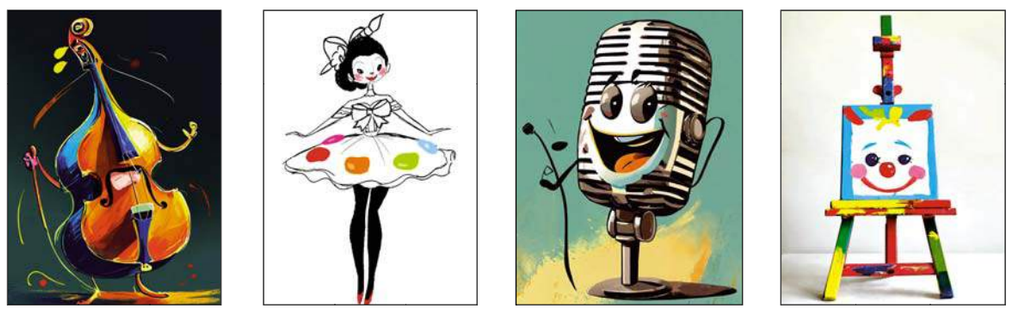

Що тобі стало відомо про вебдизайн? Що проєктують та створюють вебдизайнери? Який контент вебсайтів, на твою думку, буде в тренді в майбутньому?

Мистецькі практики сьогодення

Композиції різних напрямів сучасної музики є невід'ємною частиною твого щоденного плейлиста. З-поміж них, імовірно, є і твори рок-музики.

Рок-музика виникла в середині минулого століття в музичному середовищі Америки та Великої Британії, захопила увесь світ і стала глобальним явищем та величезною індустрією. Стала певним викликом, пошуком нових засобів і способів музичного самовираження молодого покоління говорити про свої проблеми, ставлення до життя, суспільства, свої інтереси і про те, що захоплює або, навпаки, не влаштовує.

Історія рок-музики тісно пов'язана з технічним розвитком. Саме він сприяв появі й ускладненню музичної апаратури: електрогітари, синтезатори, звукові процесори, підсилювальна апаратура, яку використовують рок-музиканти.

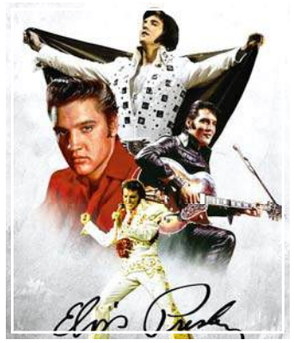

Елвіс Преслі

«The Beatles»

«The Rolling Stones»

Спочатку був рок-н-рол, найвідомішим виконавцем якого є американський співак Елвіс Преслі. А британські гурти «The Beatles» та «The Rolling Stones» здійснили справжню культурну «революцію» і потужно заявили своєю музикою про появу нового напряму – рок-музики.

Творча й концертна діяльність цих музикантів заклала основи сучасного шоубізнесу щодо важливості ролі продюсера, вибору образу, стилю, організації концертних турів, популяризації творчості через різні форми ЗМІ тощо.

Елвіс Преслі. «Blue Suede Shoes». *The Beatles.* «Let It Be». *The Rolling Stones.* «I Can't Get No».

Які загальні ознаки музики рок-н-рол? Порівняй вокальне та інструментальне виконання творів «Let It Be» та «I Can't Get No». За бажання дізнайся з різних джерел про творчість «The Beatles» та їхній внесок у розвиток сучасної музики й музичної індустрії. Із цікавою інформацією про розвиток рок-музики додатково можеш ознайомитися на ресурсі ВШО *«7 клас. Мистецтво. Рок-музика»*.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Характерними музичними рисами рок-музики є:

- чіткий і динамічний ритм, інтенсивне акцентування сильної частки такту;
- використання музичних електроінструментів, застосування електронного підсилення звучання;
- підвищена експресія вокального й інструментального інтонування;
- сольні епізоди, переважно на електрогітарі, застосування на сцені різноманітних спецефектів;
- найчастіше – виконання музикантами власних композицій.

Рок-гурт здебільшого складається з вокаліста, гітариста, бас-гітариста, барабанщика і клавішника.

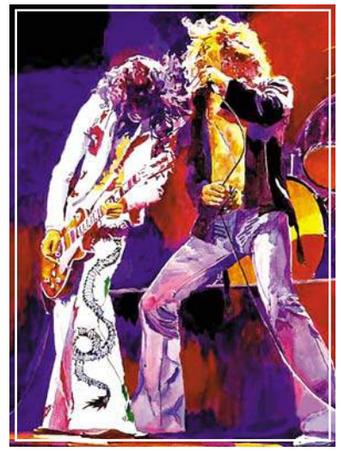

Робота в парах (групах). Оберіть один із творів рок-музики та визначте його характерні музичні ознаки. Які засоби задіяно для презентації рок-твору (у відео / на концерті)? Поміркуйте, які життєві проблеми порушують музиканти. Чи існують вони й у сучасному житті? Порівняйте манеру вокального виконання рок-музикантів з академічним або джазовим.

Pink Floyd. «The Wall». *Led Zeppelin.* «Stairway To Heaven». *The Hardkiss.* «Кораблі» *(фрагменти)*.

Ритмограма. *Queen.* «We Will Rock You».

Рок-музика розгалужена на безліч напрямів з дуже широким діапазоном характеру композицій – від ліричної споглядальності до агресивної непокори, від легкого й невимушеного до похмурого, глибокого та філософського, від танцювального рок-н-ролу до важкого металу. Але об'єднує їх спільний порив до бунту й пошук нових способів музичного самовираження.

На дозвіллі поцікався музичною творчістю рок-гуртів, що працюють (працювали) у різних напрямах рок-музики. Визнач свої вподобання (або поміркуй, чому така музика тобі не подобається).

Деякі з напрямів рок-музики та гурти, які працювали в них

прогрок Pink Floyd, Genesis	геві-метал Led Zeppelin, Deep Purple	фолкрок Боб Ділан	артрок Queen
гардрок Scorpions, Uriah Heep	панкрок Sex Pistols, Ramones	фанкрок Sly & The Family Stone, Parliament, Стіві Вандер	

Пісня «Добрий ранок, Україно!» *(гурт «Нумер 482»)*.

Які характерні ознаки рок-музики? Чи слухаєш ти її у своєму повсякденні? Що в ній може захоплювати, а що – викликати неприязнь? На дозвіллі за бажання добирай матеріали для створення й наповнення блогу, присвяченого рок-музиці.

Мистецькі практики сьогодення

Відповідальною і кропіткою роботою на благо суспільства займаються промислові дизайнери. Вони розробляють дизайн товарів масового виробництва – від речей домашнього вжитку до високотехнологічних виробів, які обов'язково мають бути цікавими для споживачів та вигідними для виробництва. Тож промисловий дизайн – це окремий напрям дизайну зі створення зручних, функціональних та естетичних промислових виробів. А дизайнери справжні новатори – рушії появи зручних і красивих речей.

Схарактеризуй дизайн цих предметів. Чи зміниться він, на твою думку, через кілька років, десятиліть?

Досліди, як із часом змінювалися мобільні телефони. Поміркуй, чи повинен дизайнер працювати у творчій співдружності з інженерами, конструкторами, вченими, технологами, економістами, лікарями… Поясни.
Вислови міркування, чи є дизайн електрогітари мистецьким елементом концертного шоу.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Завдання промислового дизайнера – створення оригінальних за своїм виглядом речей, що повноцінно виконуватимуть свої функції, але також будуть привабливими для покупця та зручними у використанні. Тож тут і мистецтво, і маркетинг, і стратегія, і інженерія.

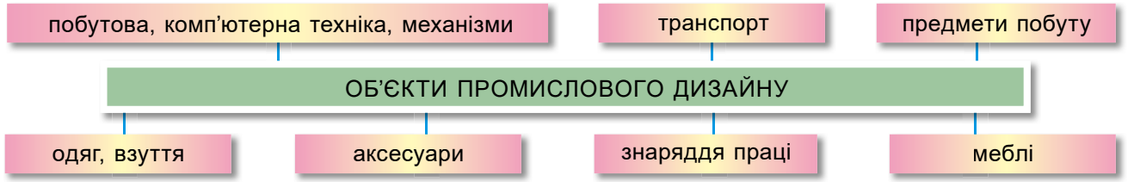

Проаналізуй схему «Об'єкти промислового дизайну». Які з них є у твоєму житті? Вислови свої міркування про те, як може змінюватися дизайн окремих з них у майбутньому.

Розроби дизайн фіксатора проводу чи підставки-тримача для свого гаджета й виліпи його з легкого пластиліну.

Варіанти 1–3. Фіксатор проводу

Варіанти 4–6. Підставка-тримач для гаджета

Що вирізняє промисловий дизайн з-поміж інших видів дизайну? Чому дизайнеру важливо мати здатність цілісно уявляти майбутній виріб, прогнозувати можливі негативні наслідки від користування ним?
Обговори з однолітками, чи може дизайн забезпечити вагомий позитивний ефект в економіці держави, розвитку матеріальної культури суспільства. Як дизайн може змінювати світ?

Мистецькі практики сьогодення

Стихія рок-музики з її культом свободи й бунтарства продовжує захоплювати людей усього світу. Нині рок-музика є одним із найвпливовіших музичних напрямів і чинить чи не найбільший вплив на молодь. Це цілий культурний шар – рок-культура, що вміщує в собі молодіжну музику, її різні вподобання, пов'язані із цим видом музикування, манеру поводження, одяг, своєрідний сленг і багато іншого. Рок-музика володіє великою енергією («драйвом»), яка захоплює. Вона може дати свободу від усталених суспільних принципів і стереотипів, від навколишньої дійсності. А може спонукати до роздумів і важливих дій задля покращення життя, розв'язання глобальних проблем і пошуку істини. Тому важливо вчасно зрозуміти цінності, які проголошує музика, якою ти захоплюєшся, вдумливо ставитися до змісту, який вона несе.

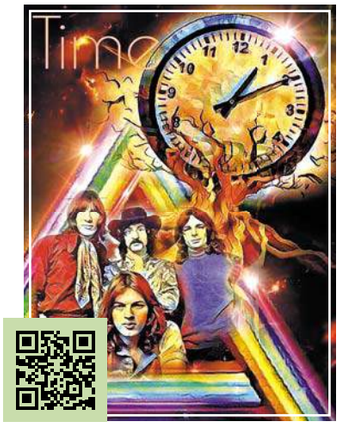

Pink Floyd. Time

Tina Turner. Simply The Best

Yes. Round About

Бумбокс. «Люди». *Океан Ельзи.* «Не твоя війна». «Все буде добре». *Кузьма Скрябін.* «Старі фотографії».

Обери й прослухай дві-три композиції. Які питання, що турбують сучасну людину, порушують рок-музиканти? Про що закликають замислитися? Проаналізуй інформацію та поясни, які, на твою думку, заходи важливі для просування творів талановитих молодих музикантів.

Створення привабливого сайту та сторінок у соцмережах	Розміщення треків на онлайн-платформах звукової інформації
Розміщення треків на тематичних сайтах та радіостанціях	Оригінальні відео на YouTube
Живі виступи, концерти	Рекламна та сувенірна продукція

Рок виявляє надзвичайну здатність до «об'єднання» з іншими напрямами музичного мистецтва. Зокрема, існує велика кількість прикладів взаємодії року та академічної музики через безпосереднє виконання рок-музикантами класичної музики, або спільне музикування представників академічного напряму та року, чи виконання симфонічними оркестрами рок-композицій. Отже, рок, як складник шоу-бізнесу, з одного боку, спрямований на комерційний прибуток в індустрії розваг, а з другого – сприяє активному залученню молоді до різних напрямів музики, зокрема академічної.

Електроскрипка

Club Band. The Beatles «Let it be» (у виконанні Lonely). *Олег Скрипка* та *НАОНІ Оркестра*. «Весна».

Яких нових характеристик набули пісні гуртів «The Beatles» та «Воплі Відоплясова» у новому виконанні? Поміркуй про важливість таких музичних перевтілень.

Танцювальний майстер-клас. Виконай одну з ритмічних композицій. За бажання рухайся разом з танцівниками.

Ритмограма. *Queen.* «We Will Rock You». *Mario Steady Beat.* «Body Percussion».

У сучасному медіапросторі звучить музика у виконанні на різних музичних інструментах. Проаналізуй схему і наведи приклади виконання на різних видах інструментів музики, що тебе оточує.
Поміркуй, які музичні інструменти переважно використовують нині для виконання рок-музики.

МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ

АКУСТИЧНІ (природне звучання)	ЕЛЕКТРОМУЗИЧНІ (електрогітари, електроскрипки, електробаяни тощо) (звучання, посилене електрообладнанням)	ЦИФРОВІ (синтезатори, цифрові фортепіано, цифрові барабани тощо) (звук створено з використанням цифрових технологій)

Пісня «Добрий ранок, Україно!» (*гурт «Нумер 482»*).

Чому рок-музика приваблює молодь? Чи можливі поєднання року та інших напрямів музики? Наведи приклади. Поміркуй, яку пісню з репертуару українських рок-гуртів ти запропонуєш для виконання на міжшкільному пісенному фестивалі (за бажання).
У багатьох країнах світу для популяризації сучасної музики організовують фестивалі, конкурси, щорічні премії, видають книжки та спеціалізовані журнали, створюють радіопрограми й телепередачі, рок-енциклопедії тощо. Поцікався цією тематикою. Презентуй свої дослідження друзям.

Мистецькі практики сьогодення

1

Чільне місце серед видів промислового дизайну посідає транспортний дизайн. Задовольняючи потреби людини в переміщенні, транспорт став дуже важливим для суспільства та економіки кожної країни. Він постійно розвивається та вдосконалюється. Його характерна риса (як і промислового дизайну загалом) – багатосерійність, адже таку продукцію випускають переважно для масового споживача. Водночас, розробляючи транспортний засіб (наземний, повітряний, водний / підводний), дизайнери завжди враховують, що він має бути якісний, надійний, безпечний, комфортний, функціональний, красивий, екологічний.

2

3

4

Чим особливий транспорт від Community Cars (2) для людей з порушеннями рухової активності, які хочуть керувати автомобілем? Чим унікальний дизайн розробки громадського транспорту від Dahir Insaat (3)? Кому може знадобитися реактивний костюм з крилами від розробника Іва Россі (4)?

На дозвіллі поцікався найновішими розробками в галузі промислового (транспортного) дизайну. Дізнайся, як вони можуть змінити життя людей.

Ґрунтуючись на новаторських продуктах, системах, послугах і досвіді, транспортний дизайн являє собою стратегічний процес розв'язання проблем, що просуває інновації, будує бізнес-успіх і приводить до кращої якості життя. Постійний розвиток та вдосконалення транспортних засобів сьогодні стали одним із вагомих факторів комерційного успіху підприємств, чия продукція є визначальною в розвитку країни. Тому тут зосереджуються наукові дослідження, експериментальні розробки, впровадження у виробництво новітніх матеріалів та інноваційних технологій.

Сучасний автомобільний дизайн виконує безліч завдань – від створення відповідного образу автомобіля до зручності в салоні.

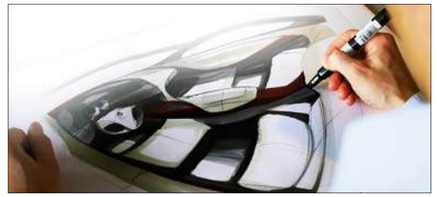

Транспортний засіб: від ідеї до її втілення

Проаналізуй зміст світлин і поміркуй, що повинен знати й уміти дизайнер автомобіля.

Намалюй ескіз транспорту майбутнього *(графічні техніки за вибором)*.

Чекліст творчої роботи:

- Обрати вид транспорту й спробувати генерувати ідею його інноваційності.
- Виконати начерк загальної форми транспортного засобу. Намалювати форми деталей кузова. Додати допоміжні лінії, намалювати деталі. Розфарбувати.

Варіант 1

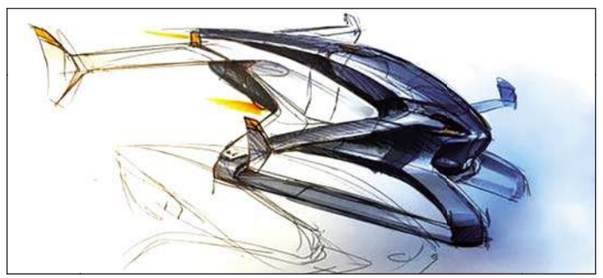

Варіант 2

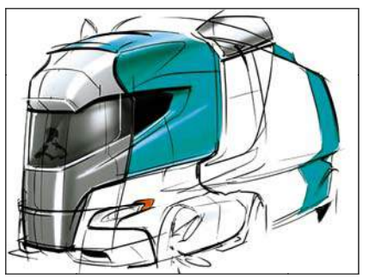

Якими вимогами до розробки транспортного засобу керуються сучасні дизайнери? Як діяльність транспортного дизайнера може змінити життя людей? Які важливі завдання мають вирішити дизайнери автомобілів у найближчому майбутньому?

Мистецькі практики сьогодення

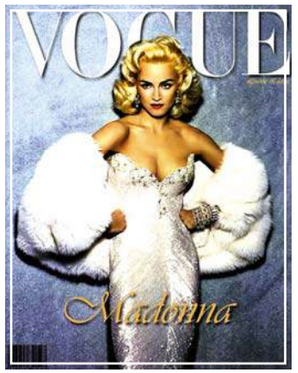

Обкладинка жіночого журналу

Вагомою частиною сучасного музичного простору, індустрії звукозапису та шоу-бізнесу є попмузика. Її створюють переважно з комерційною метою, тому вона зорієнтована на смаки масового слухача. Часто попмузику протиставляють рок-музиці, зневажливо називаючи «попса». Однак чіткої межі між цими напрямами не існує, і чимало поптворів цікаві й високопрофесійні, тож безперечно заслуговують на увагу. Найвищим зразком, який визначає рівень популярності пісні, є *шлягер (хіт)*. Йому властиві яскраві, легкі для запам'ятовування мелодії й аранжування, переважно – модні танцювальні ритми.

Попзірки – виконавці та виконавиці, які мають велику популярність. Вона залежить не тільки від таланту співака / співачки, а й від максимальної «розкрутки»: створення іміджу, участі в шоу й телепрограмах, переглядів відеокліпу, реклами тощо. З року в рік з'являється величезна кількість поптворів. Проте тільки деякі з них лишаються шлягерами впродовж багатьох років і навіть десятиліть. І звучать не тільки в оригіналі, а й як *ремікси*.

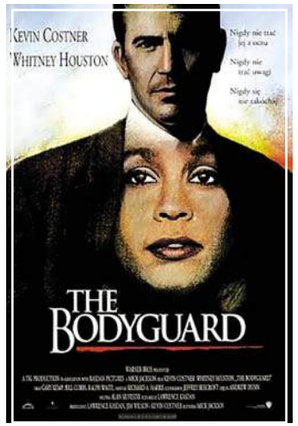

Художній фільм

ABBA. «Dancing Queen». *Michael Jackson*. «Billie Jean». *Madonna*. «Get Together». *Whitney Houston*. «I Will Always Love You».

Конкурси, премії

Музичний фільм

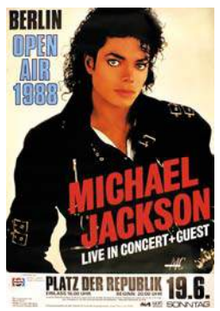

Концертна афіша

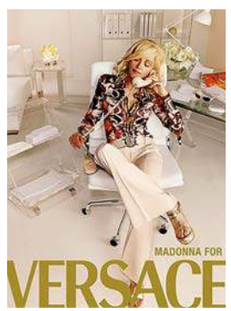

Реклама бренду

Схарактеризуй шлягери різних років. У якій формі їх представлено? Під яку музику з'являється бажання рухатися, а яка – спонукає до ліричних роздумів? Чому, на твою думку, одні естрадні пісні «живуть» десятиліттями, а інші стають піснями-одноденками? За зображеннями визнач можливості популяризації – «розкрутки» поп виконавців та їхніх пісень.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

куплетна форма

акцент на якості та ефектах запису, виробництві й технологіях,а не на живому виконанні

голос співака / співачки

невелика тривалість

ПІСНІ АБО СИНГЛИ ПОПМУЗИКИ

сценічний образ співака / співачки

імідж (зокрема, екстравагантний)

звуковий і візуальний супровід спрямовано на ефектну подачу пісні (у шоу або відеокліпі)

мелодія, що легко запам'ятовується

модний танцювальний ритм

За схемою та з власного досвіду визнач і узагальни музичні характеристики пісні-шлягеру та важливі умови для розкрутки творів попмузики.

У різних країнах світу активно розвивається попіндустрія. Сучасна попмузика представлена багатством музичних переплетінь і впливів. Наприклад, особливий колорит і незвичайну мелодику має турецька попмузика. Національними фарбами й танцювальними ритмами (ламбада, макарена тощо) наповнена латиноамериканська (latina). Надзвичайну популярність у світі здобула корейська K-pop і японська J-pop музика.

Дослідження (робота в групах). Оберіть один-два фрагменти попмузики і спробуйте увідповіднити належність кожного до одного з напрямів. Схарактеризуйте музику і сценічний образ виконавця / виконавиці. Поясніть свої міркування (використовуйте схему). Чи відчувається в запропонованих творах характерний національний колорит? У чому він проявляється (мелодія, ритми, манера виконання, костюми виконавців / виконавиць тощо)?

Турецька

Японська (J-pop)

Латина

Корейська (K-pop)

Емоційна хвилина (на вибір)

Щоб збадьоритися – рухайся

Bee Gees. *Stayin' Alive (Remix)*

Для мрійників і романтиків

Кайрат Нуртас *(казах)*. Сені суєм *(Кохай сильніш)*

Пісня «Дитинство не втрачай» (музика і вірші *Тіни Кароль*).

Поміркуй та узагальни, що саме може визначати успіх виконавця / виконавиці популярної пісні: зміст пісні, гарний від природи голос, емоційність і музикальність, майстерність вокально-інструментального аранжування, комерційна підтримка, реклама тощо. Як попмузика може впливати на людину? За бажання поцікався творчістю найвідоміших світових попзірок.

Мистецькі практики сьогодення

Сучасний мінливий світ створює попит на унікальність. Допомагають ставати привабливими й неповторними, відомими й успішними **фешн (fashion)-дизайнери**. Вони формують модні тренди, моделюють, розробляють, створюють унікальні образи (макіяж, грим, зачіски) для шоу-бізнесу, фешн-індустрії, реклами, фотографування, кліпів, телепроєктів, кіно, театру, концертів, шоу-програм тощо.

«Портрет» людини, стійка думка інших людей про неї – це *імідж*. Він включає такі складники: зовнішній (стиль одягу, зачіска) і внутрішній (людські якості, стиль поведінки, спілкування тощо). Імідж може бути не лише особистий, а й корпоративний і товарний.

Роздивися фотопортрет Сальвадора Далі. Чим унікальний образ? Подивись відео і з'ясуй, чи були вуса частиною творчості митця.

1

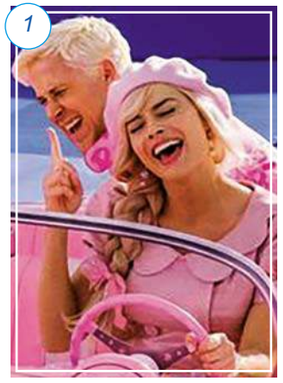

2

3

Обговори з однолітками особливості іміджу головних персонажів Барбі й Кена (фільм «Барбі», 2023) (1). Яка різниця між іміджем актора Джоні Деппа і художнім образом кіноперсонажу Божевільного Капелюшника (2)? Чи пов'язаний імідж українських музикантів із тематикою їхніх пісень (3)? Чи можуть атрибути рок-виконавців впливати на імідж музичного колективу (4)?

4

За допомогою зовнішнього вигляду, мови, манер, міміки, жестів і ароматів ти можеш відкрити себе світу як цікаву особистість. Самовираження – потужне джерело натхнення, енергії, позитиву, способів знайти себе, розвиватися, підвищити самооцінку, бути успішним / успішною. Головне в ньому – творчість.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Колір – це потужний інструмент для художників та дизайнерів, розуміючи значення кольорів та асоціацій, які вони викликають, можна створити неповторний імідж.

Які асоціації викликають у тебе певні кольори та кольорові поєднання? Що символізують основні та допоміжні кольори, поєднання холодних (теплих) кольорів і відтінків? Схарактеризуй кольорову гаму в одязі підлітків. Зроби висновки.

Спробуй себе в галузі фешн-дизайну, створи ескіз яскравого образу друга чи подруги.

Чекліст творчої роботи:

- Уважно подивитися на портретованого / портретовану, схопити враження, яке він / вона справляє. Обрати художню техніку для передачі цього враження.
- Пригадати пропорції фігури та обличчя людини. Подумати, які потрібно додати елементи тулуба (тіло до пояса або колін, плечі або руку біля підборіддя тощо).
- Дібрати колірну гаму та елементи вбрання. Виконати розмітку легкими лініями. Попрацювати з кольором тла, образу.

Варіанти 1–3

Чим цікава професія фешн-дизайнера? Що потрібно для створення іміджу людини?

На дозвіллі досліди результати діяльності фешн-дизайнерів України, зазначених у медіатексті «25 українських дизайнерів, про яких варто знати». Поцікався особливостями діяльності фахівців – творців іміджу людини (стиліст, іміджконсультант, персональний шопер, іміджмейкер).

Мистецькі практики сьогодення

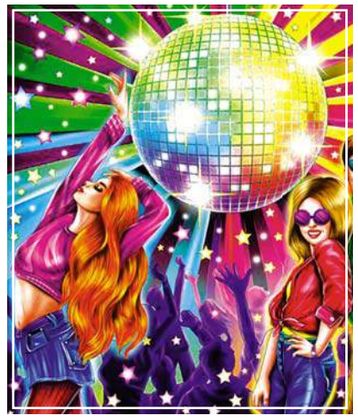

Популярна музика – це найрізноманітніші напрями (або стилі) музичного сьогодення, які задовольняють смаки різних верств населення. Деякі існують і розвиваються впродовж тривалого часу, інші – тільки почали активно заявляти про себе.

З-поміж популярних у твоєму середовищі – *Hip-hop (хіп-хоп)* з характерним акцентованим ритмом та елементами речитативу (репу) поверх ритмічної лінії ударних інструментів і баса. *Реп* – з його речитативністю, ритмічністю, наповненістю змістом та емоціями. *R&B* (ритм-енд-блюз), коріння якого сягають блюзу, однак нині – це електронний стиль звучання з ритмами драм-машини і м'яким «соковитим» вокалом. *Фанк*, для якого характерні пульсований синкопований бас і короткі вокальні фрази, що повторюються, як вигуки. *Со́ул* (від англ. *soul* – «душа») – з емоційно-чуттєвими композиціями на основі ритм-енд-блюзу та елементами джазової імпровізації з «душевною» вокальною манерою виконання.

Нині з'являється дедалі більше електронної музики, створеної переважно за допомогою електронних засобів (синтезатори, семплери, комп'ютери, драм-машини). Її активний розвиток дав поштовх появі нових музичних напрямів і стилів та їхніх взаємозв'язків. І наразі дуже важко знайти твори «чистого» стилю. Водночас це сприяє кожному / кожній у пошуку власних уподобань.

Rihanna. «Take A Bow». *Eminem*. «Lose Yourself». *ТНМК*. «Мушу йти». *TVORCHI*. «Heart of Steel».

До якого напряму сучасної музики ти зарахуєш кожен з творів? Поясни.

Завдяки сучасним технологіям музика швидко знаходить свого шанувальника: достатньо поширити відео в інтернеті. А нам достатньо просто увімкнути інтернет і слухати онлайн цілодобово, насолоджуючись найсвіжішими хітами!

За схемою розкажи, як розвивалися носії звукозапису. (Якщо невідомі деякі з носіїв – поцікався про них у мережі «Інтернет».) Як ці досягнення впливали на популяризацію музики?

Найкращі твори сучасної музики щорічно визначаються на міжнародних преміях, фестивалях, конкурсах. Авторитетними є Grammy Awards, «Євробачення»; World Music Awards, MTV Video Music Awards та ін. Критеріями відбору є кількість проданих компакт-дисків, популярність пісні на радіостанціях і в інтернеті (кількість переглядів). На основі статистичних даних складають списки – рейтинги (хіт-паради або чарти).

Ритмовправа. Body Percussion.

Українські виконавці – переможці «Євробачення»

Сучасна українська музична індустрія мобільно реагує на потреби найвибагливіших слухачів / слухачок. Вітчизняні артисти створюють музику світового рівня в абсолютно різних форматах і стилях, демонструючи якісний український саунд.

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ. Досліди і склади плейлист *«Українська музика мого повсякдення»*. Поясни свої вподобання: мелодії, ритми, тексти, відео, імідж виконавця, кількість прослуховувань тощо. Яка тематика текстів цих творів? Поміркуй, яку ідею несе кожен з них. Для чого створюють таку музику? Пропонуємо тобі орієнтовний напрям досліджень.

Рок: *Друга Ріка, Океан Ельзи, Мотор'ролла, Антитіла, Жадан і собаки, Epolets*

Поп: *Wellboy, Макс Пташник та Tember blance, DZIDZIO*

Джаз: *Схід-Side, Mensound, Енвер Ізмайлов*

Електроніка: *TVORCHI , Vakula, DZ'OB, Cape Cod*

Інді-поп *(синді-поп, бедрум-поп, чилвейв тощо): Latexfauna, Христина Соловій, Один в каное, Vivienne Mort, СХОЖА*

Фолктроніка, етно: *Go_A, ONUKA, Khayat, ДахаБраха, Фолькнери. Yuko, KAZKA*

Хіп-хоп: *Бумбокс, Тартак, Alyona Alyona, Alina Pash, Kalush, The Hardkiss. Паліндром*

Пісня «Дитинство не втрачай» (музика і вірші *Тіни Кароль*).

Чи тотожні поняття «попмузика» і «популярна музика»? Поясни. На прикладах творів українських і зарубіжних музикантів розкажи про один зі стилів чи напрямів сучасної музики (особливості вокалу, імідж виконавців, звуковий супровід тощо). Доведи або спростуй думку, що твори академічного і народного мистецтва належать до популярної музики. Поцікався, кого з виконавців та творців пісень української естради можна вважати класиками української сучасної музики.

Мистецькі практики сьогодення

Сучасні люди прагнуть мати особливий вигляд, неповторний індивідуальний стиль. Тут стане у пригоді **дизайн одягу**. Допомогти через вбрання зробити зовнішність людини продовженням її внутрішнього «я», самовиразитися можуть дизайнери одягу (кутюр'є, модельєри). Вони працюють над безпосереднім моделюванням і конструюванням деталей одягу, мають справу з технологіями виробництва. Є водночас і художниками, і проєктувальниками, і винахідниками, і естетами, які задумують, утілюють та пристосовують різноманітні моделі та деталі одягу, аксесуари для людей. Сучасні модні колекції – це спосіб не тільки вразити та здивувати своєю естетикою, незвичністю чи концептуальним поглядом, але й передати важливі ідеї сьогодення.

1

2

3

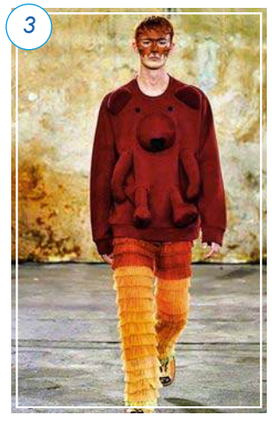

4

5

6

Ідентичність якого народу проявляється у плетиві мережива, вишивці, кольорах і відтінках, матеріалах і техніках шиття на світлинах з показу колекції бренду СТРІЙ (1) та дизайнерки Маргарити Козак (6)? Які емоції в тебе викликають образи (2) Ecoalf осінь / зима 2019? На які думки наштовхують? У підтримці яких цінностей беруть участь покази модних брендів Walter Van Beirendonck й ALÉMAIS (3, 4) та дизайнерки Роксанди (5)?

Дизайнери одягу постійно вивчають світові тенденції моди та розробляють власні модні трендові моделі, які активно використовують на практиці. Підбирають індивідуальний стиль, що підкреслює переваги людини, надає їй особливого шарму.

Які уявлення про епоху дають форма костюма, його деталі та аксесуари персонажів картини Жана-Батіста Шарпантьє «Родина герцога Пеньєвр, або Чашка шоколаду», а які – сценічні образи Тейлор Свіфт?

Робота в групі. Створіть колажі: на свій фотопортрет наклейте паперовий «одяг» для підлітків (одяг для школи, відпочинку або подорожей) за мотивами світлин Аякс Лі, у яких переосмислено одяг «паперової ляльки» на тлі живих моделей.

Чекліст творчої роботи:

- Дослідити композиції світлин Аякс Лі, поміркувати, як митець переосмислив одяг від відомих кутюр'є. Обрати власні світлини для творчості. Розробити дизайн паперового одягу відповідно до пропорцій фігури на фото. За бажання доповнити паперовими аксесуарами: капелюх, пояс (ремінь), прикраси.
- Дібрати кольори, розфарбувати, вирізати деталі та доповнити ними свої фотопортрети.

Світлини Аякс Лі

Хто такі дизайнери одягу і чим вони займаються? Які потреби людей вони задовольняють? Чи можливо через одяг втілювати певні ідеї, доносити повідомлення? Поясни. Чи відрізняється одяг у різні епохи? Вбрання якого історичного періоду тобі подобається найбільше? На дозвіллі поцікався роботами знаних у світі дизайнерів / дизайнерок одягу.

Нові території мистецтва

Як часто ти відвідуєш театральні вистави? Мабуть, питання заскочило тебе зненацька? А втім, варто поміркувати – чому цей вид мистецтва впродовж багатьох століть у різних куточках світу не втрачає своєї популярності.

Завдяки театру можна разом з героями та героїнями спектаклю пережити різні життєві ситуації, відчути їхні емоції: радість, гнів, смуток та надію – чи потрапити в іншу реальність. Театр звеселяє та заспокоює, спонукає глядачів і глядачок до роздумів над сенсом життя та нескінченністю світобудови.

Сьогодні ми потрапимо в казку – твір Антуана де Сент-Екзюпері про те, як пілот літака, що застряг у пустелі Сахара, зустрів Маленького принца. Він мандрує Всесвітом і, відвідуючи різні планети, шукає секрет дружби, суть любові та сенс буття. Маленький принц намагається пізнати навколишній світ і себе самого. У мандрах він зустрічає різних персонажів: Короля, Ділову Людину, Ліхтарника, Змію, баобаби (як символ зла та всього поганого, що заважає людині жити). І, звичайно ж, кохану Троянду та вірного друга Лиса, який учить героя вірності та відповідальності, важливості цінувати дружбу і слухати своє серце. А «розповідь» буде мовою різних видів музичного театру.

Музика *Ріккардо Коччанте*, лібрето *Елізабет Анаїс*. Мюзикл «Маленький принц» (Le Petit Prince). Дует Пілота і Маленького принця. Сцена з Трояндою. Сцена з Лисом. Фінал. Музика *Рейчел Портман*, лібрето *Ніколаса Райта*. «Маленький принц. Чарівна опера» (The Little Prince: A Magical Opera) *(фрагменти)*. Фінал.

Пригадай особливості видів музичного театру – опери й мюзиклу. Схарактеризуй музичний образ Маленького принца. Якими постають Троянда і Лис? Як це втілено музикою і засобами театру? Як, на твою думку, у сучасних спектаклях застосовано цифрові технології? Порівняй фінальні сцени двох спектаклів. Які види театру представлено на світлинах? Поміркуй над відомими висловами Антуана де Сент-Екзюпері з цієї казки: *«Ми відповідальні за тих, кого приручили»*, *«Адже тільки серцем можна побачити найважливіше»*.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

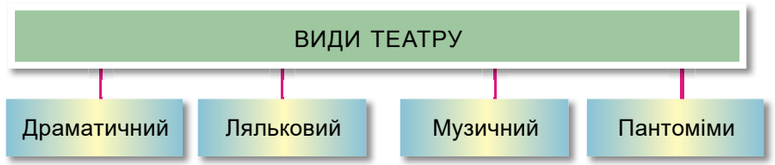

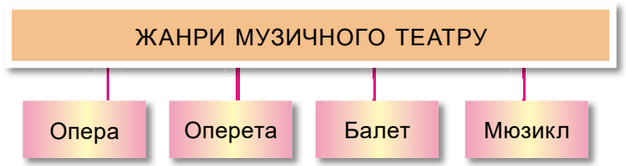

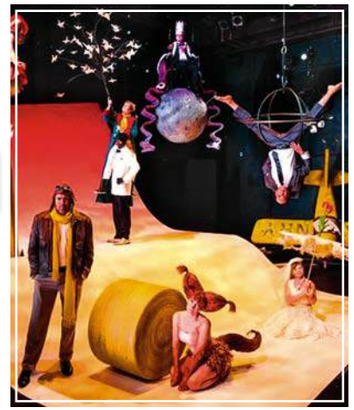

Пригадай і назви особливості кожного з видів театрального мистецтва. Порівняй жанри музичного театру.

Робота в парах (групах). Оберіть один із фрагментів спектаклів про мандри Маленького принца. До якого виду чи жанру театру належить обраний фрагмент? Опишіть театральні образи (характер музики, танцювальне / вокальне / інструментальне втілення, костюми, сценографія тощо). Чи вдало їх дібрано? Поясніть. Як впливають медіатехнології на цілісне сприйняття образу? Чи можна вважати сучасний театр синтезом мистецтва і технологій? Поясніть.
За бажання до обраного музичного фрагмента створіть власну хореографічну або пантомімічну імпровізацію цього номера.

Музика *Донхьок Хо*, хореографія *Гаєн Чо*, медіаарт *Сийон Джин*. Балет «Маленький принц» *(фрагменти)*. Музика *Рейчел Портман*. «Маленький принц. Чарівна опера». Пісня баобабів. Bristol Riverside Theatre. Постановка *Ріка Каммінса* та *Джона Сколлара* «Маленький принц» *(фрагменти)*.

Уяви себе актором / акторкою. Про що нас закликає замислитися Маленький принц? Поміркуй. Як ти продекламуєш це звернення. Продемонструй.

А зорі – чисті. І всі мрії – добрі.
І друзі вічні. А життя – просте...
Добром живімо! Будьмо й ми хоробрі,
Троянда поки в серці в нас цвіте...

Я маю лиш усім вам передати,
Що як дорослими – ставайте, та
Не перестаньте мрії пам'ятати,
Дивіться в небо, вірте у дива.

(Олександра, з мережі «Інтернет»)

Пісня «Дитинство не втрачай» (музика і вірші *Тіни Кароль*). *Monatik*. «Батькам» (кавер).

Якою мовою «промовляє» до нас театр? Які цінності, важливі для кожної людини, шукав Маленький принц у своїх мандрах? За бажання переглянь мультфільм «Маленький принц» (The Little Prince, 2015) – сучасне продовження казки Антуана де Сент-Екзюпері. Поділися своїми враженнями.

Нові території мистецтва

Мистецтво та дизайн часто перетинаються, водночас розвиваються паралельно; вони формують наш культурний простір та впливають на його сприйняття.

Синтез мистецтв, у якому зустрічаються архітектура, сучасне мистецтво та дизайн, – це ***сценографія*** (театрально-декораційне мистецтво). Вона охоплює і костюми акторів, і всі просторові рішення на сцені, і реквізит, і навіть афішу.

Працюючи над виставою, сценографи створюють живий простір, який розкриває ту частинку вистави, що залишається поміж рядків п'єси, акторської гри, музичної чи хореографічної партитури. Придумують художнє рішення вистави, представляють за допомогою ескізів, а потім переконують працівників театру втілити його саме таким, як він / вона його бачить.

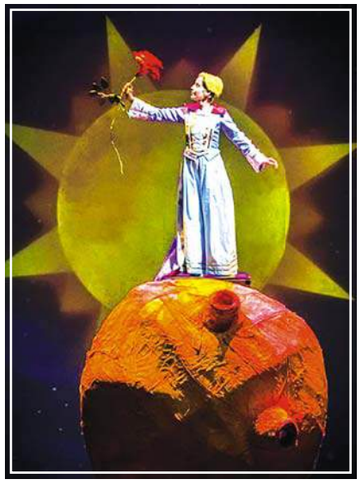

Назви елементи сценографії, які є на цих світлинах. За допомогою чого створена візуальна ілюзія на сцені? Схарактеризуй декорації, реквізити, театральні костюми, задню завісу з тлом. Вислови міркування, чому сучасний театр дедалі частіше відмовляється від правдоподібної декорації на користь універсальної, що позначає місце дії та створює атмосферу вистави за допомогою знаків і сценографічних деталей-натяків.

Основа художнього оформлення вистави – **декорація,** що зображає місце, час та умови дії. Форма декорації (її композиція та колористичний лад) зумовлена не тільки змістом самої дії, але і його зовнішніми фізичними умовами (швидкістю змін місця дії, особливостями сприйняття декорацій із залу для глядачів та поєднанням їх із певним освітленням).

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Театральний дизайн – це створення ескізів, макетів, прорізок, робота зі світлом, звуком. *Дизайнери декорацій* створюють ескізи декорацій, які втілюють у матеріалі сценічні художники. *Дизайнер освітлення* уважно контролює сприйняття аудиторією кольору в декораціях і костюмах, добираючи кольорові фільтри для освітлення. *Дизайнер театрального костюма* займається розробкою художніх і технічних ескізів і дизайну костюмів та аксесуарів для театральних постановок.

Робота в групах. Розробіть сценографію вистави для шкільної постановки «Маленький принц» за мотивами однойменного твору Антуана де Сент-Екзюпері.

Чекліст творчої роботи:

- Створити начерки костюмів персонажів (надихайтеся творчістю дизайнерки костюмів Челсі Керл).
- Продумати декорації – оформлення сцени, що відтворює матеріальне середовище, у якому діятимуть актори.
- Придумати реквізит – справжні чи бутафорські речі, які потрібні для вистави.

Що ти дізнався / дізналася про театральний дизайн? Яку роль відіграє сценографія в театральній виставі? Що потрібно враховувати при створенні декорацій, костюмів?

На дозвіллі досліди, які театральні вистави з репертуару найближчого до тебе театру можуть збагачувати та надихати людину, дарувати їй радість зустрічі із загадковим мистецтвом.

Нові території мистецтва

Театральне мистецтво сьогодення активно розвивається. Зокрема, під впливом рок-культури з'явився музично-драматичний жанр – **рок-опера**. Однією з найвідоміших українських рок-опер є «Біла ворона», в основу якої покладено драматичну поему про життя і подвиг Жанни д'Арк, яка очолила свій народ у боротьбі проти англійського завоювання під час Столітньої війни й пожертвувала життям заради його свободи та незалежності. Ім'я дівчини є справжнім символом жаги до свободи й самопожертви заради любові до Батьківщини. Водночас назва рок-опери досить символічна. «Білі ворони» – це яскраві та неординарні особистості, не такі, як усі, для історії та суспільства це явище досить рідкісне, власне, як і різновид білої ворони у природі.

1

2

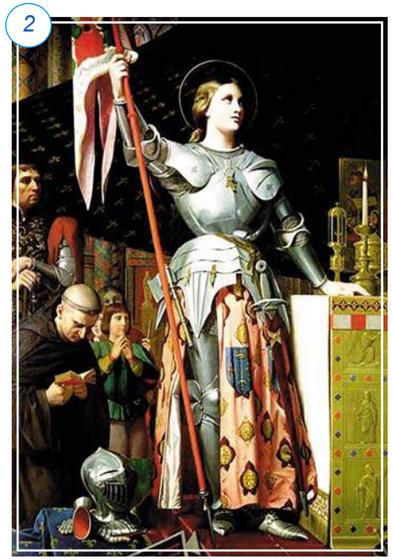

3

Музика *Геннадія Татарченка*, вірші *Юрія Рибчинського*. Рок-опера «Біла ворона»: «Так жити нам не можна, люди»; «Біла ворона»; «Прощання» (у ролі Жанни д'Арк – Юлія Вдовенко). *Джузеппе Верді.* Опера «Жанна д'Арк» *(фрагменти)*.

Яким представлено образ Жанни д'Арк у рок-опері? Схарактеризуй музику (вокальне виконання, інструментальний супровід), поміркуй над текстом кожного фрагмента. Схарактеризуй образ Жанни д'Арк в опері Дж. Верді. Порівняй засоби музичної виразовості обох спектаклів.

ОПЕРА	РОК-ОПЕРА

Пригадайте в загальному колі, що ви знаєте про національну героїню Франції Жанну д'Арк з уроків історії середніх віків. Що вам запам'яталось у цьому образі? Чи подібні образи героїні у творах Альберта Лінча (1), Жана Огюста Енгра (2) та Шарль-Амабль Ленуара (3)? Порівняйте їх.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. У рок-опері зберігається характерна для класичної опери структура – арії, дуети, тріо, хори, танцювальні сцени. Водночас застосовується особлива манера співу (темпераментний, дещо з надривом вокал) і відповідний музичний супровід з використанням рок-ансамблю або його поєднання з класичним складом оркестру.

У постановку рок-опери вводять сучасні масові танці, танцювальні епізоди із сучасною пластикою. У виставах широко використовують найрізноманітніші прийоми звукового оформлення та світлові ефекти.

Уяви себе актором / акторкою. Виконай фрагмент тексту пісні «Біла ворона» з різною інтонацією: рівно й монотонно, сумно й трагічно з жалем, гордо з піднесенням. Чи зміниться образ? Поміркуй, чи є у твоєму оточенні особистості, яких можна назвати «білими воронами». Чому так вважають?

Народилася гордою, вільною,
Всі закаркали дружно: «Бридка!» –
Через те, що була вона білою,
Не така, як усі, не така.

Послухай фрагменти творів, присвячені Жанні д'Арк. Як вплинула на тебе музика кожного? Які емоції викликала? *Madonna.* «Joan of Arc» (поп). *Dark Moor.* «Maid Of Orleans» («Орлеанська діва») (гевіметал-рок).

За бажання разом з героїнею опери виконуй приспів пісні «Свобода» (музика *Геннадія Татарченка*, вірші *Юрія Рибчинського.*)

Як зветься цей чарівний птах,
З блакиттю чистою в очах? Свобода!
Щоб віри смолоскип не згас,
Хто в темні ночі кличе нас? Свобода!
Хто нас виводить із пітьми,
Хто робить нас усіх людьми? Свобода!
Хто своїм сонячним крилом
На битву кличе з вічним злом? Свобода!
Хто блискавицею зіниць
Всіх спопеля катів, убивць? Свобода!
Хто робить за одну добу
Народом боязку юрбу? Свобода!
Свобода!

Поміркуй про зміст, що несе ця пісня. У чому актуальність твору сьогодні? Обговоріть у класі слова Жанни д'Арк з рок-опери: *«Народ стає покірною юрбою, не маючи мети перед собою. Якщо ж мета велична, як свобода, юрба завжди, завжди стає народом!»*. Схарактеризуй афіші до рок-опери та кінофільму. Яка з них, на твою думку, найкраще втілює образ головної героїні? Порівняй рок-оперу з класичним зразком оперного жанру. Запропонуй сюжет для рок-опери із сучасного життя.

Нові території мистецтва

Чи звертаєш ти увагу, як організовано простір навколо – біля школи, на вулиці, у парку чи в історичній забудові міста або селища? Для створення відповідної атмосфери, цілісності та гармонійності довкілля працюють дизайнери середовища – оформлюють простір, що оточує нас у населеному пункті. Головними об'єктами у цій діяльності є екстер'єри будівель (зовнішній вигляд, їх художнє оформлення) та навколишній ландшафт. Екстер'єр будівлі несе важливу інформацію про особливості її створення в певний період історії, її призначення, досягнення технічного прогресу тощо. Ураховуючи це, дизайнери продумують інші складники оформлення території (наприклад, доріжки, газони, лави, паркани, ігрові майданчики тощо). Головне – усе це має вдало поєднуватись, створювати комфорт і зручність для людини.

1

2

3

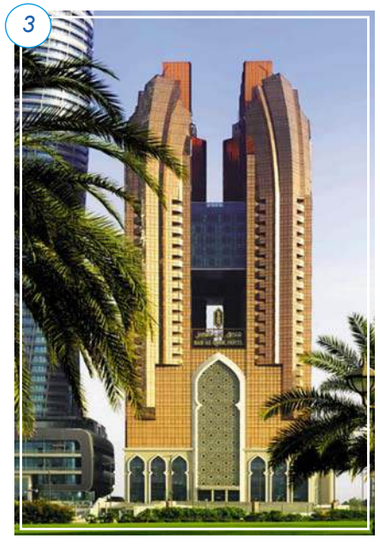

4

Яку інформацію про життя давніх греків може нести екстер'єр будівлі храму Гефеста (Афіни) (1)? Які деталі екстер'єру собору Святого Петра (Рим) (2) відтворюють архітектурну велич культової будівлі? Яке враження справляє архітектурне поєднання марокканських мотивів екстер'єру на відвідувачів готелю Bab Al Qasr (Абу-Дабі) (3)? Які досягнення засвідчує вежа Бурдж-Халіфа (Дубай, ОАЕ) (4)? Порівняй дизайн середовища на світлинах (2–4).

5

Оформлення екстер'єру будівлі та створення відповідного середовища – трудомісткий процес, адже, щоб уникнути помилок, потрібно врахувати все до дрібниць. Застосування комп'ютерної графіки з 3D-візуалізації дозволяє гнучко коригувати формування проєктів на всіх стадіях розробки.

Вишуканий і величний Руанський собор, свідок подій часів Жанни д'Арк, гордо височить серед вузьких вуличок міста. Його потужні й одночасно витончені стіни настільки зачаровують своєю красою, що французький художник Клод Моне створив серію «Руанський собор» з 35 картин. У них він задокументував освітлення архітектурної споруди в різних кліматичних умовах і в різний час доби.

6

7

8

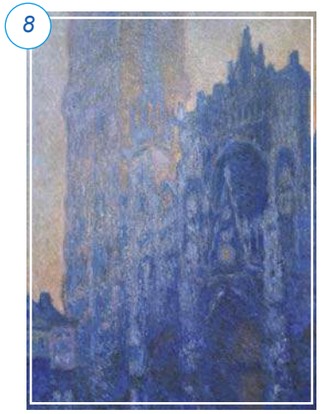

Назви жанр кожної з картин та схарактеризуй їхні художні образи. Порівняй манери письма художників Йоганнеса Босбума «Набережна Парі в Руані» (6) та Клода Моне (7, 8).

Намалюй пейзаж із собором чи архітектурний пейзаж *(акварель)*, який можна використати як основу театральних декорацій.

Чекліст творчої роботи:

- Обрати формат і провести лінію горизонту.
- Намітити легкими лініями загальну форму, форми частин будівлі.
- Прописати тло, найтемніші частини, наостанок – найсвітліші. Уточнити деталі.

Варіант 1

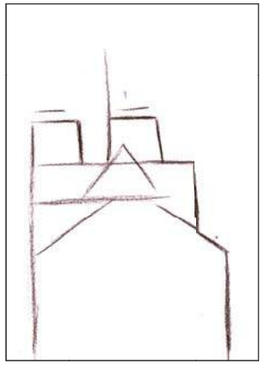

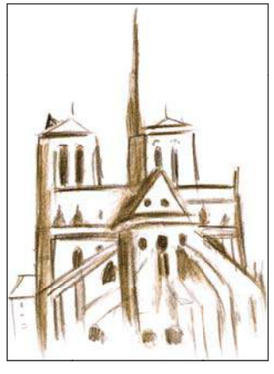

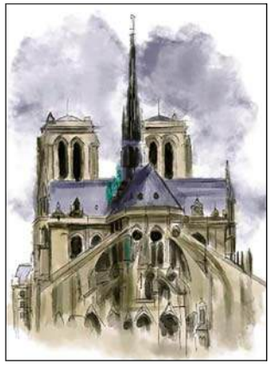

Варіант 2

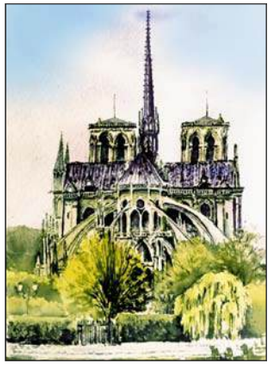

Що тобі стало відомо про дизайн середовища? Доведи або спростуй, що дизайн середовища – «мистецтво перетворення довкілля», дизайнери середовища – «творці довкілля».
Від чого залежить екстер'єр споруди? Чому дизайн середовища нерозривно пов'язаний з архітектурою, садово-парковим мистецтвом, математикою?

Нові території мистецтва

Креативні й творчі особистості завжди були на вістрі впровадження нових ідей і рушійною силою для появи нововведень. У різні часи саме митці не тільки дарували людству свої шедеври, але й впливали на традиції, канони, гнучко реагуючи на будь-які зміни.

Таким був австрійський композитор Вольфганг Амадей Моцарт – неймовірно сміливий новатор XVIII століття, що кинув виклик музичним канонам свого часу і був готовий втратити все, щоб не відступати від сміливого творчого задуму. І отримав одне з провідних місць в історії світової музики, створивши за коротке життя величний спадок у всіх видах і жанрах музичного мистецтва, якому не вщухають оплески нащадків.

На дозвіллі поцікався життям і творчістю Вольфганга Амадея Моцарта.

1

2

Рок-опера «Моцарт» – захоплива історія життя геніального композитора у відповідній звуковій палітрі: 7 солістів та хор, симфонічний оркестр та рок-гурт. А ще – грандіозні декорації, яскраві костюми і світлове шоу. Опера про складні стосунки між Моцартом та Сальєрі (композитором-конкурентом), перше кохання митця до оперної співачки Алоїзії Вебер, одруження з її сестрою Констанцою, відносини з батьком Леопольдом, інтриги, заздрощі, злети й падіння, кохання та зраду, щастя і відданість, боротьбу життя зі смертю.

Жан-П'єр Піло, Олів'є Шультез. Рок-опера «Моцарт» *(фрагменти на вибір)*. Знайомство з Алоїзією. Лист від батька Леопольда. Арія Моцарта, Арія Сальєрі. Фінал (Vivre en crever).

Якими представлено головних персонажів рок-опери? Як рок-музика допомагає зрозуміти характери і настрій головних персонажів твору? У чому сучасність сюжету опери? Про що можна дізнатися із сюжетів картин Ебенезера Кроуфорда (1) та невідомого автора (2)?

Музика Вольфганга Амадея Моцарта є популярною в наш час. Вона звучить як в оригінальному виконанні, так і в різних інтерпретаціях: вокальних, інструментальних, кіно, рекламі тощо.

Робота в парах. Оберіть і перегляньте один із фрагментів. Поміркуйте і висловіть узагальнену думку, чому ці твори В. А. Моцарта було обрано.

Мірей Матьє. *Siempre Amor* (музика В. А. Моцарта. Симфонія № 40)

Body percussion. В. А. Моцарт. *«Турецький марш»* («Rondo alla turca»)

Рекламний ролик

М/ф «Маленька нічна серенада» *(фрагмент)*

«Mozart underground». *Сучасний балет на музику В. А. Моцарта*

За бажання спробуй виконати фрагмент Симфонії № 40 В. А. Моцарта. Зверни увагу, у нотному запису є знаки ♭ і ♮ та штрих легато. Ураховуй їх під час гри.

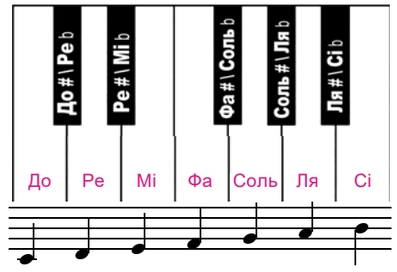

«СПАСИБІ, МУЗИКО, ТОБІ»

Музика і вірші *Алевтини Нюкало*

Що нового внесла рок-музика в музичний театр? Яке твоє ставлення до рок-опери? Чи популярна нині музична спадщина В. А. Моцарта? Доведи.

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ. «Моцарт і сучасність». Учені дослідили, що музика цього композитора має лікувальні властивості. Син В. А. Моцарта певний час перебував у Львові, і в наш час у цьому місті організовують фестивалі LvivMozArt, присвячені композитору Францу Ксаверу Моцарту. За бажання обери один із зазначених напрямів і здійсни мінідослідження. Результати презентуй.

Нові території мистецтва

Багато цікавого може «розповісти» приміщення всередині будівлі. Внутрішній простір громадської, житлової чи промислової будівлі (кімната, зала, вестибюль тощо) завжди співзвучні часу і відображають її призначення, уподобання людей, які в ній перебувають. Свідчення цього – твори мистецтва із зображенням різних інтер'єрів. **Інтер'єр** – це і самостійний жанр образотворчого мистецтва (1, 2), і своєрідне тло в картинах, де відтворено історичні, побутові чи інші події (наприклад, Е. Кроуфорд «Маленький Моцарт», с. 102).

1

2

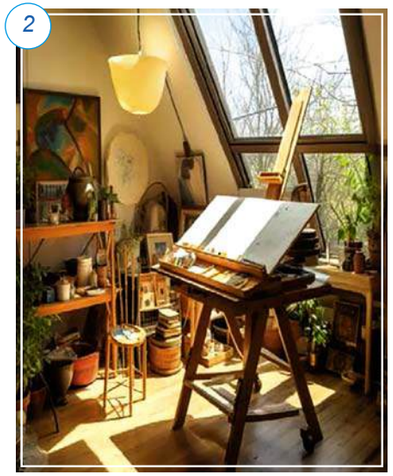

Уяви, що ти в картині Вільяма Пейна «Бальна зала, Віндзорський замок» (1). Розкажи, що ти бачиш навколо і що відчуваєш. Яке призначення приміщення на світлині (2)? Що можна дізнатися з інтер'єру картини Ебенезера Кроуфорда (с. 102) про життя Вольфганга Моцарта та його батька? Які зв'язки існують між художниками і дизайнерами?

3

4

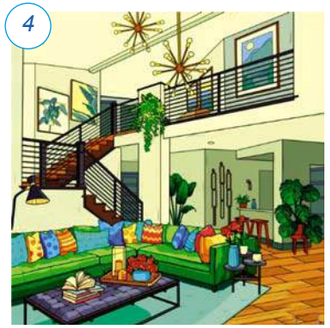

5

Проєктують, обробляють та облаштовують внутрішні приміщення сучасних будівель *дизайнери інтер'єру*. Вони працюють над концепцією простору для життя або праці чи відпочинку людей. Через комп'ютерні візуалізації (3), ескізи (4), колажі (5) вони подають інформацію про проєкти інтер'єрів.

Чи звертаєш ти увагу, як щорічно відбувається еволюція меблів, елементів оздоблення та декору! Наприклад, звичайний комод набуває великої кількості варіацій для того, щоб, опинившись у житловій кімнаті, максимально гармонійно доповнити її стиль, підкреслити акцент та завершити загальний ансамбль дизайну помешкання.

Що комоди «розповідають» про життя людей? Поміркуй, як гармонійно підібрати комод.

Виконай замальовки сучасних меблів для вітальні *(графічні матеріали)*.

Чекліст творчої роботи:

- Пригадати правила лінійної перспективи.
- Легкими лініями намітити загальну форму, наприклад, комода, домалювати складові елементи, уточнити деталі.
- Передати враження об'єму лініями і світло-тоновими відношеннями.
- Оздобити зображення.

Що є художнім образом творів інтер'єрного живопису? Як дизайнери інтер'єру доносять інформацію про внутрішній простір будівлі? Чи погоджуєшся ти з висловом дизайнера Дітера Рамса *«Дизайн не повинен домінувати над людьми і речами. Дизайн повинен допомагати людям. У цьому його роль».* Обґрунтуй. На дозвіллі за бажання уяви себе дизайнером інтер'єру і створи начерк меблів майбутнього для власної кімнати.

Нові території мистецтва

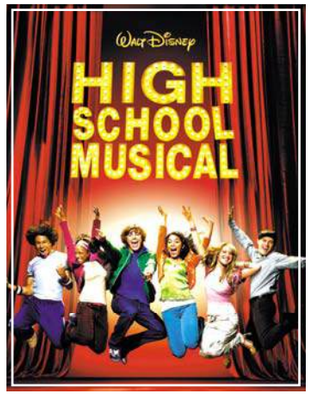

Театр – один із найдавніших видів мистецтва, що задовольняв природну потребу людини у видовищах. У наш час разом з театром цю місію впевнено поділяє кінематограф. Проте за «розважальністю» майстерно прихований величезний вплив цих видів мистецтва на людину. Адже більшість сюжетів, що розкриваються в театральних постановках чи кінофільмах, – родом з життя, і часто вони розповідають нам ніби про нас самих. Проживаючи різні ситуації, розмірковуємо, співпереживаємо, ставимо себе на місце героя чи героїні. Водночас у театрі ми спостерігаємо живу гру акторів, відчуваємо енергетичний контакт з усіма учасниками вистави, що дозволяє гостро відчути всі емоції, які переживають артисти на сцені, і стати своєрідним учасником цих подій. Кінематограф долучає інші впливи, часто посилені технічними засобами.

Існує безліч сюжетів, талановито втілених на сцені театру і в кіно. Це – твори різних жанрів. Наприклад, багато театральних мюзиклів отримали нове життя в кінематографі. І навпаки, популярні кіномюзикли стали хітами на театральній сцені. Наприклад, «Шкільний мюзикл» (High School Musical) про дружбу, кохання, а ще – інтриги, відповідальність, пошук себе, віру у власні сили підлітків – твоїх однолітків.

Мюзикл «Школа» у виконанні театру-студії «ДивовиЖні». К/ф «Шкільний мюзикл» («High School Musical») *(фрагменти)*.

Пригадай особливості жанру «мюзикл», у чому його відмінність від опери (рок-опери). Порівняй театральне і кіновтілення одного сюжету. Визнач переваги кожного. На дозвіллі переглянь повну версію кіномюзиклу, поміркуй, які важливі для тебе теми в ньому порушено, на які висновки наштовхує твір. Поясни. Як ти гадаєш, чому приміщення для показу кінофільмів названо «кіноТЕАТР»? Чи відомі тобі мюзикли, представлені на афішах? Які теми в них розкрито?

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. У кіно та театрі музичне й звукове оформлення відіграє важливу роль. Саме завдяки йому часто створюється відповідний настрій, емоційне сприйняття того чи того епізоду спектаклю або фільму. Цьому сприяє професійна робота композитора, звукорежисера і звукооператора.

Більшість сучасних художніх кінофільмів можна сміливо зарахувати до більш ніж одного жанру. Кожен жанр має свої особливості, і, поєднуючись в одному творі, вони збагачують наше сприйняття та емоції новими нюансами.

Пригадай і назви особливості різних жанрів художнього / ігрового кінематографа (характеристика персонажів, закономірності сюжету тощо). Поміркуй і наведи приклади з власного досвіду кіноглядача / кіноглядачки, як можуть в одному творі поєднуватися ознаки декількох жанрів.

екшн | детектив | комедія | мюзикл | мелодрама | фільм-драма | пригодницький | сімейний | музичний | історичний | фантастичний

Робота в парах (групах). Оберіть один із кінофрагментів. Визначте характер музичного супроводу, склад виконавців, напрям сучасної музики. Фахівці яких професій залучені для озвучування кінофільму. Якими знаннями та вміннями вони мають володіти? У чому може виявлятися креативність?

«Мої думки тихі» – трагікомедія про молодого звукорежисера, який записує голоси рідкісних звірів та пташок української фауни Закарпаття.

«Слава» (римейк) – музична драма про талановитих молодих музикантів, танцівників, співаків, які навчаються у школі мистецтв і прагнуть втілити свою мрію – досягнути слави залежно від свого таланту, цілеспрямованості і старанності.

«Трубач» – комедійний мюзикл про підлітка, який захоплюється грою на трубі у шкільному естрадно-духовому оркестрі, написав пісню і прагне перемогти з нею в музичному конкурсі.

«Ва-банк-2» – кримінальна комедія про легенду кримінального світу Польщі Генрика Квінто, а ще про дружбу, справедливість і нестандартність у розв'язанні проблем.

Пісня «Спасибі, музико, тобі» (музика і вірші *Алевтини Нюкало*).

Порівняй особливості художньої мови театру і кіно. Як музика в кіно й театрі допомагає сприйняттю сюжету? Які твої улюблені кінотвори? Що тебе в них найбільше захоплює?

Нові території мистецтва

1

Мистецтво для творчих і креативних є частиною їхнього повсякденного життя. Без нього неможливий інтер'єрний дизайн простору театральної сцени, знімального майданчика кінематографа й оселі, у якій хотілося б жити. Візуальне мистецтво через колір, форми, освітлення, фактури персоналізує простір, відображає смак, додає колір, покращує настрій.

Спробуй уявити і схарактеризувати інтер'єр, який може доповнити скульптура Марілен Саллес «Вираження душі» (1). Які емоції в тебе викликає цей твір, до яких роздумів спонукає?

2

3

4

Обговори з однолітками оформлення інтер'єрів (2, 4). Що свідчить про роботу дизайнерів? Що допомагає візуально об'єднати предмети, меблі в художній простір кожного інтер'єру? Визнач в інтер'єрах (2, 4) точку фокуса уваги. Чому важливо враховувати розмір інтер'єрних картин? Чи хотілося б тобі посидіти на стільцях з колекції Донна Вілсона (3)? Чим вони особливі?

Дизайн інтер'єру – це низка рішень, потрібних для оформлення приміщення. Планування, підбір кольорової гами, вибір оздоблювальних матеріалів від підлоги до стелі, меблювання, сценарії освітлення та декорування кімнат – тобто всі кроки, які допоможуть утілити основну дизайнерську ідею. Водночас естетичний складник має доповнювати функціональність.

Ти можеш стати митцем для свого інтер'єру. Вдале фото, роздруковане у великому форматі і вставлене в рамку, – завжди приємний спогад. Дитячі малюнки потішать близьких, а колаж із газетних вирізок розкриє креативний потенціал.

Створи затишок у своєму інтер'єрі з предметів побуту.

Чекліст творчої роботи:

- Ознайомитися із запропонованими зразками. Визначити, з яких матеріалів створено предмети для оформлення інтер'єру житлової кімнати.
- Проаналізувати їх композиції та засоби виразовості.
- Дібрати матеріал для власної творчості та спробувати згенерувати ідеї для творчості, втілити їх у матеріалі.

Що тобі стало відомо про інтер'єрний дизайн та роботу дизайнера інтер'єру? Вислови своє припущення, що чекає на цю професію в майбутньому.

Порівняй поняття «фактура» в мистецтві. Чи важливо її враховувати дизайнерам інтер'єру? На дозвіллі поцікався, над якими проєктами працюють сучасні дизайнери в Україні і світі.

ФАКТУРА

Характер поверхні: гладкість, шорсткість, рельєфність тощо; зовнішній вигляд матеріалу з його характерними особливостями

Спосіб оформлення багатоголосної музичної композиції

Нові території мистецтва

«Я мала хвилини великої насолоди, коли могла чужинцям показати красу наших народних пісень», – Соломія Крушельницька.

Як ти вважаєш, чи може мистецтво змінювати наше життя або звертати увагу на гострі проблеми в суспільстві? Або розкривати таємниці мистецтва, науки чи глибини історії людства? Виявляється – так! І одним з таких потужних засобів є *документальне кіно*. Це фільми, в основу яких покладено зйомки реальних подій та осіб. Темою для документальних фільмів найчастіше стають історичні події, важливі культурні та соціальні явища, життя та діяльність відомих особистостей.

Документальний кінематограф стає дедалі популярнішим. Кількість і різноманітність продукту дуже велика, адже тематика невичерпна. Соціальні, культурні, політичні, історичні події ніколи не припинять існування. Однак головне й незмінне в документалістиці – передача тільки правдивої та унікальної інформації, що дозволяє поглянути на речі під реальним та об'єктивним кутом, відчути дух епохи.

Документальні фільми (фрагменти, трейлери) «Спалах. Новий український фольк». «Соломія Крушельницька. Талан і самотність». «Стріха. Документальний проєкт про народну архітектуру». «20 днів у Маріуполі».

З якою метою створено ці документальні фільми? На що вони звертають нашу увагу? Порівняй документальний і художній (ігровий) кінематограф. Поміркуй, які риси документального кіно можна виділити. До якого жанру кінодокументалістики ти їх зарахуєш? Дізнайся, яких відзнак удостоєно фільм «20 днів у Маріуполі».

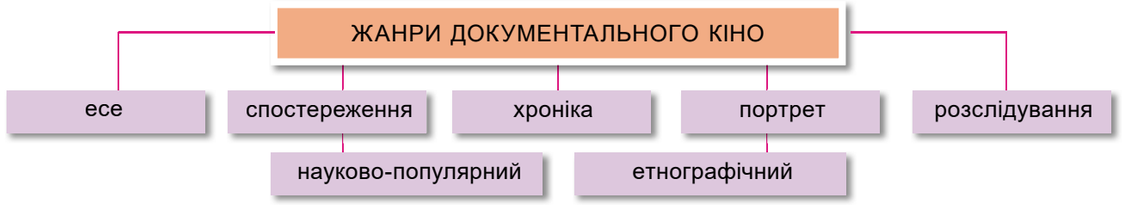

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Основними рисами творів документального кіно є:

- достовірність фактів;
- основа на реальних подіях;
- демонстрація реальних людей;
- драматургія на основі фактів;
- наявність достовірних джерел інформації;
- унікальність отриманих результатів (кожен документальний фільм несе в собі нову інформацію, якої широка публіка може не знати).

Документальні фільми (чи відеофільми) покликані розповісти про реальні події, зберегти історичні записи й факти. Певна частина фільмів виконує освітню чи просвітницьку функцію або створена з метою «профілактики» – запобігання негативним наслідкам тих чи тих процесів у житті суспільства, людини.

Дослідження (робота в групах). Оберіть один-два фрагменти фільмів (трейлерів). Якій тематиці вони присвячені? Поміркуйте, чому для авторів фільму ця тематика є актуальною. Зверніть увагу на звуковий музичний супровід візуального ряду. Чи відповідає він змісту сюжету? Поясніть. Обговоріть і визначте, фахівці яких професій долучені до створення документального фільму, за які складники процесу вони відповідають. Запропонуйте ідеї зацікавлення кіноаудиторії документальним кінематографом.

«26 квітня – Міжнародний день пам'яті про Чорнобильську катастрофу». «Земля: один вражаючий день». «Історія пластику (Story of Plastic)». «Вуглецева нація (Carbon Nation)» *(на вибір)*.

Пісня «Країна мрій» (музика й вірші *Олега Скрипки*).

Назви основні риси й жанри документального кінематографа. Як ти вважаєш, чи може / повинно мистецтво впливати на ставлення людини, громадськості до будь-яких проблем, звертати увагу на «гострі» теми?

На дозвіллі переглянь відеокліп ONUKA. «STRUM». До чого привертають нашу увагу музиканти?

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ. Документальний відеорепортаж *«У вирі сучасності»* / *«Сторінками шкільного життя»* / *«Я і мої друзі»* тощо. Продумай, яку тему із сучасного життя тобі хотілося б висвітлити. Здійснюй час від часу зйомку. Після зібрання потрібної кількості відеоматеріалів обери найвдаліші, змонтуй відео (зокрема, використовуючи мобільні додатки), озвуч власними коментарями чи добери відповідний за характером музичний супровід *(за бажання)*.

Нові території мистецтва

Дизайн активно реагує на виклики сьогодення, зокрема збереження екології. Фахівці *біотеку* – напряму архітектурного дизайну – творять новий простір для життя людини, шукаючи підказки у природі, об'єднують дослідження з біології, інженерії, архітектури тощо.

1

2

3

4

Здавна архітектори надихалися «винаходами» природи. Наприклад, давньогрецькі колони (1), як і стовбури дерев, звужені догори, а їхні вертикальні жолобки повторюють стебла рослин, що робить колони міцнішими. А ребра (2) на зводах готичних храмів, подібно до прожилків листя, виконують функцію міцного каркаса.

Нині багато сучасних будівель (5–7) чи їхніх конструкцій (3, 4) нагадують форми живої природи. А для збереження екології їх обладнують сонячними батареями, колекторами для збору дощової води, терасами із зеленими насадженнями, природним освітленням тощо.

5

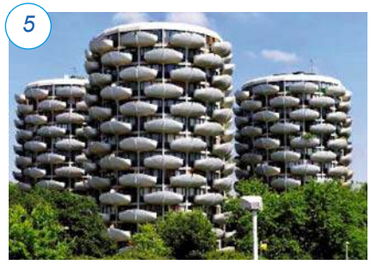

6

7

За допомогою пошуку за зображенням в Google Об'єктиві дізнайся більше про ці об'єкти біотеку. Обговори з однолітками, які рослинні та тваринні форми наслідує архітектура на цих світлинах. Чи є біотек-архітектура міцною, корисною і красивою?

Макети будівель архітектори використовують для представлення своїх проєктів, демонструють на презентаціях і виставках. Вони дозволяють отримати уявлення про те, який вигляд матиме завершений проєкт з різних ракурсів, обговорити дизайн будівлі. Сучасні архітектурні, містобудівні й ландшафтні макети з великої кількості дрібних елементів виготовляють здебільшого на 3D-принтерах.

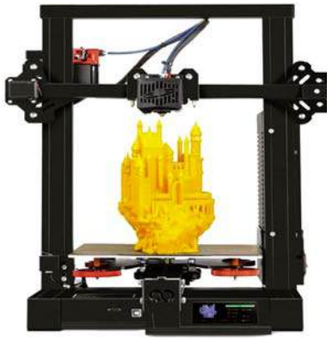

Макет будівлі на 3D-принтері

Виліпи макет об'ємної композиції з біотек-будиночком за зразком або втіли свій задум *(пластичні матеріали за вибором: солоне тісто (паперова маса), пластикова пляшка, фольга)*.

Чекліст творчої роботи:

- З фольги змоделювати основу для форми частин будиночка (дах, вікна, двері тощо).
- Обліпити основу пластичним матеріалом, продовжуючи формувати частини будиночка.
- Після висихання проґрунтувати білою фарбою та розписати кольоровими фарбами.

Варіант 1

Варіанти 2–4

Що таке біотек? Поміркуй, чи будуть запозичувати ідеї у природи для дизайну майбутнього? На дозвіллі дізнайся, де є у світі біотек-творіння. Хто їх створив та з яких матеріалів?

Нові території мистецтва

Нині поговоримо про мультфільми. Твори, які люблять і діти, і дорослі. Чудові персонажі, їхні пригоди і фантастичні світи, де вони мешкають, позитивно впливають на настрій, фантазію та уяву. Надихнувшись досвідом героїв, нам іноді хочеться додати яскравості та пригод і у власне життя.

А ще мультфільми можуть допомогти інакше поглянути на світ, адже в них часто порушуються дуже серйозні теми. Однак про складні речі розповідають вони простою та зрозумілою мовою. Любов до близьких, щира дружба, відповідальність, важливість збереження природи, взаємодопомога і віра в диво – найчастіші лейтмотиви сучасних творів анімації.

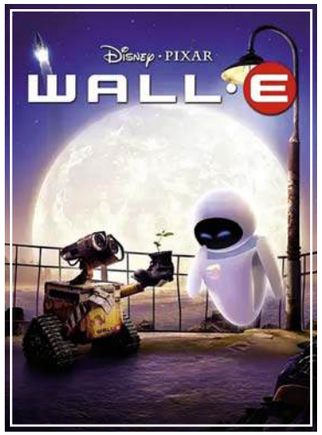

М/ф «Душа» (Soul). «KAZKA: Таємниця Чарголосу». «Віднесені привидами». «WALL-E» (*фрагменти* на вибір).

Чи відомі тобі ці мультфільми? Якими представлено головних персонажів мультфільму? Яка провідна тема мультфільму, на які цінності зроблено акцент? До якого виду анімації (на твою думку) належить цей твір?

МУЛЬТИПЛІКАЦІЯ

- мальована
- лялькова або пластилінова
- комп'ютерна

Виробництво і розповсюдження фільмів – важлива частина креативних і культурних індустрій з великими грошовими обігами і створенням робочих місць. Фільми різних видів знімають на кіностудіях для демонстрації в кінотеатрах, на телеекранах та в інтернеті. До процесу створення і розповсюдження кожного фільму залучена велика кількість фахівців різних професій: продюсери, сценаристи, режисери, звукорежисери, актори, художники, композитори, оператори, монтажери, фахівці з різноманітних спецефектів, реклами, маркетингу, PR-менеджменту тощо.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

НАРОДЖЕННЯ СУЧАСНОГО МУЛЬТФІЛЬМУ

ідея → збір інформації для реалізації ідеї → сценарій → розкадровка → аніматик (чернетки мультфільму на різних етапах) → дизайн образів та середовища → запис озвучення, де актор професійно відіграє репліки свого персонажа → анімація (рухи, жести, міміка) → симуляція (імітація) персонажів та середовища і спецефекти → освітлення (відповідність зображень щодо кольору та світла) → композитування та візуалізація (фінальна збірка всього матеріалу, зведення звуку, корекція зробленого матеріалу (світло, колір, звук, спецефекти, монтаж)) → організація реклами через PR (зв'язки з громадськістю), цифрові канали, соцмережі, ЗМІ, фестивалі тощо

Проаналізуй схему народження сучасного мультфільму. Що тобі було відомо, а що стало відкриттям? Поміркуй, які творчі професії залучено до цього процесу. Якими знаннями та вміннями мають володіти ці фахівці? За які процеси відповідають?

Робота в групах. Перегляньте фрагмент мультфільму «Думками навиворіт» про живі емоції в голові Райлі – Радість, Смуток, Гидливість, Страх та Гнів. Створіть власну пантоміму *«Такі різні наші емоції».* Презентуйте свій творчий доробок.

Емоційна хвилина (на вибір)

Якщо хочеш помріяти

Joe Hisaishi. *One Summer's Day. Саундтрек із м/ф «Віднесені привидами»*

Як що хочеш збадьоритись

Michael Giacchino. *Саундтрек із м/ф «Думками навиворіт»*

Пісня «Країна мрій» (музика й вірші *Олега Скрипки*).

Як створюється мультфільм? Які різновиди анімації існують? Навіщо людина дивиться мультфільми? Які мультфільми подобаються тобі? Чому? Поясни, чому виробництво кіно належить до культурних індустрій. Фахівців яких професій долучено до виробництва й розкрутки кіно / відеотвору?
За бажання обговоріть з однолітками, на яку важливу проблему сучасного життя потрібно звернути увагу суспільства. Придумайте мінісюжет для анімаційного ролика.

Нові території мистецтва

1

Секрет популярності кіно в тому, що під час перегляду фільму глядачі свідомо чи мимоволі прагнуть уявити себе на місці персонажів. Цьому сприяють сучасні технології знімання та трансляції фільму, зокрема використання спецефектів, стереозвуку тощо. Втім, найголовніше – це професіоналізм знімальної групи, продумування та опрацювання кожної деталі – різних ракурсів, планів, монтажу, вибір локацій зйомки. Адже, як і в живописі, у кінокадрі є тло, яке посилює його сприйняття, допомагає зрозуміти головний меседж твору. Наприклад, у багатьох кінокартинах **екстер'єри** – зовнішнє оформлення будівель – «підказують», доповнюють цілісність сприйняття кінотвору.

2

3

Вислови припущення, чому в кіноепопеї «Зоряні війни» (1977–2019, реж. Джордж Лукас) палац планети Набу нагадує храм Святої Софії в Константинополі (1) – символ останнього уламка Римської імперії, що існував неймовірно довго і впав від навали представників іншої культури. Що можна уявити про місто, де відбуваються події аніме «Дитя погоди» (2019, реж. Макото Сінкай) (2–3)?

Робота в групах. *«Творці художнього / анімаційного / документального кіно».* У роботі за бажання використайте можливості штучного інтелекту: а) придумайте мінісюжет для художнього чи анімаційного фільму з використанням зйомки одного з будинків (4–6); б) придумайте сюжетну лінію документального фільму про один із будинків (4–6): дослідіть з інтернет-джерел, який культовий автомобіль нагадує дім Маркуса Фоглрайтера (4), як будинок (5) засвідчує успіх власника взуттєвої компанії в Пенсильванії (графство Йорк), у чому комерційний успіх готелю Dog Bark Park у штаті Айдахо (США) (5).

4

5

6

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Для того щоб правильно застосовувати пропорції, митці використовують **масштабність.** Це важливий композиційний засіб виразовості в кіно, архітектурі, образотворчому мистецтві (пейзаж, інтер'єр), який утілює співрозмірність або відносну відповідність форм чи зображень до розмірів фігури людини або одне до одного.

7

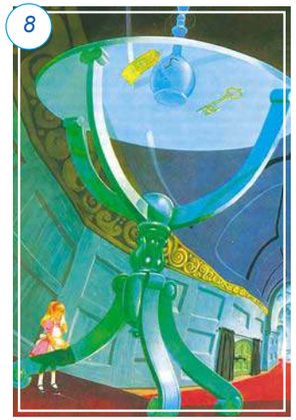
8

Уяви себе на місці Аліси із Країни Див Льюїса Керролла. Поділися своїми відчуттями від невідповідності розмірів архітектури. Проаналізуй масштабність ілюстрацій (7, 8). На яких уроках тобі траплялося поняття «масштаб»? Що воно означає?

Робота в групах. Намалюйте екстер'єри та прибудинкову територію незвичайних будинків для мультиплікаційного фільму *(техніка та художні матеріали за вибором).*

Чекліст творчої роботи:

- Обговорити ідеї незвичайних будинків та обрати найцікавіші.
- Встановлюючи пропорції, виконати начерки екстер'єрів будівель олівцем.
- Скласти з малюнків композицію, доповнюючи її зображеннями об'єктів довкілля. Дібрати кольорову гаму, що допомагатиме розкрити архітектурний образ, та розфарбувати.

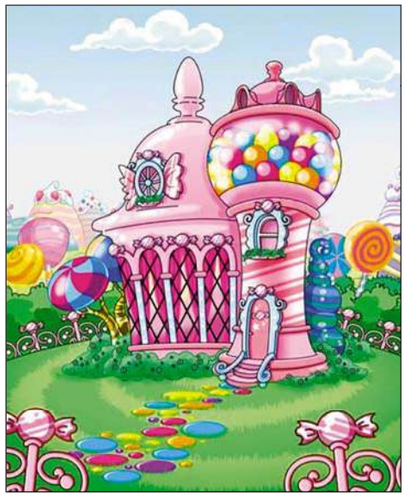

Як пов'язані між собою архітектура та кінематограф? Яку роль відіграє тло, масштабність під час побудови композиції кінокадру? Які засоби використовують митці, щоб надати кінофільмам атмосферу простору й часу?
«Людина є мірою всіх речей» – це відомий вислів грецького філософа Протагора. Він означає, що кожна людина розуміє всі речі по-своєму. Обговори з друзями, як це стосується сприйняття творів мистецтва.

Нові території мистецтва

І діти, і дорослі люблять грати. Сучасні комп'ютерні ігри – не просто розвага. Віртуальні світи онлайн-ігор залучають мільйони гравців у всьому світі. І тому важливо вміти працювати в команді, спілкуватися та допомагати одне одному. Ігри спонукають до прийняття рішень, відповідальності, стратегічного мислення. Адже в них не просто йдеться про певну ситуацію, а необхідно самостійно діяти в її умовах. І не тільки спостерігати, а проживати її – бути не пасивними, а активними учасником / учасницею дії.

Lady Gaga & Ariana Grade. «Rain On Me». *Roblox Music Video*. «Fortnite» *Festival Main Stage vs Jam Stage*. «How to Play».

Поміркуй, чи може в майбутньому ігрове середовище замінити «живі» концерти. Про які застереження потрібно пам'ятати?

Нині артисти та кіномитці дедалі активніше взаємодіють зі своїми шанувальниками через ігри. Адже розуміють, що, запустивши у грі свіжий трек або трейлер, його можна зробити хітом, який подивляться мільйони людей. Крім того, ігри пропонують додаткові опції, наприклад, віртуальні персонажі фанатів можуть зайти за лаштунки сцени музичного концерту поспілкуватися зі своїм кумиром.

Ігри з доповненою реальністю (AR-ігри) дозволяють взаємодіяти з віртуальними об'єктами в реальному світі. У деяких іграх користувачі можуть святкувати свої дні народження, слухати музику, дивитися кінотрейлери. Або можуть узяти участь у концерті як виконавець / виконавиця та підкоряти сцену.

Sayri: The Beginning. Трейлер гри. *Never Alone.* Трейлер гри. *Антитіла.* «Мій сокіл». Саундтрек з гри «Death From Above».

Схарактеризуй музичний супровід відеоряду. Які музичні характеристики / звукові ефекти допомагають цілісності сприйняття образів?

електронне звучання | звукові спецефекти | зміна динаміки | експресивне виконання

гучна динаміка | помірна динаміка | ритмічний супровід | наспівна мелодія | повільний темп

У комп'ютерних іграх, театрі, кіно, на телебаченні часто звучить електронна музика, створена електронними та цифровими музичними інструментами. Завдяки цифровим технологіям здійснюється аранжування, запис, редакція музичних треків; оцифровування й подальша обробка звуків, шумів, що мають різну природу. Також здійнюється синхронізація всіх дій (звук, відеоряд, керування музичним та освітлювальним приладдям тощо), запланованих у цифровому (віртуальному) або реальному середовищі. Ці процеси налагоджуються і підтримуються ІТ-фахівцями. До певних дій все частіше залучають штучний інтелект. Завдяки цьому митці (музиканти, актори) мають змогу дарувати свою творчість, не відволікаючись на технічні речі.

Ненсі Асселін. Музиканти

Поміркуй, чи може штучний інтелект повністю замінити людину, чи він є лише допоміжним інструментом у її творчій діяльності. За бажання дізнайся про музичні та звукові можливості цифрових інструментів.

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ

РЕАЛЬНІ	ВІРТУАЛЬНІ
(інструменти, на яких можна грати, видобуваючи звук за допомогою звичайної мануальної техніки виконавця)	(технологія MIDI, VST інструменти)

ЦИФРОВІ КЛАВІШНІ ІНСТРУМЕНТИ

MIDI-клавіатура

цифрове фортепіано

цифрова робоча станція

синтезатор

МУЗИКА ПРИРОДИ

Музика і вірші *Надії Торбін*

Які комп'ютерні ігри тобі подобаються? Чому? Яка музика в них звучить? Чим відрізняються цифрові музичні інструменти від акустичних чи електронних? На дозвіллі поцікався додатками в гаджеті, за допомогою яких можна обробляти або генерувати нові звуки.

Нові території мистецтва

Комп'ютерні ігри вже давно перетворилися з інтерактивних розваг на особливі захоплення для гравців. Графіка і геймплей, герої з суперздібностями і сюжет підкорюють багатьох людей та занурюють у віртуальний світ гри.

Успіх гри – у вдалому поєднанні незрівнянного сюжету, цікавого дизайну, якісної технічної реалізації та реалістичного графічного контенту.

1

3

2

4

Схарактеризуй персонажів комп'ютерних ігор «Sayri: The Beginning» (1), «FEZ» (2), «Roblox» (3), «Minecraft» (4). Які емоції та почуття вони в тебе викликають? Подивись відео та проаналізуй графічні засоби виразності зображень, які застосували українські розробники гри «Sayri: The Beginning».

Створення сучасного ігрового світу можна порівняти з кінематографом, тільки замість знімального майданчика – величезний офіс. У ньому програмісти розробляють програмне забезпечення чи кодову базу. Дизайнери, художники – графічний дизайн, *аніматори* та *моделісти* – зображення об'єктів, сценаристи – сюжет, діалоги, тексти. Для звукового оформлення композитори пишуть музику, *звукорежисер* здійснює запис та обробку звуків, музики, мови, актори озвучують персонажів.

5

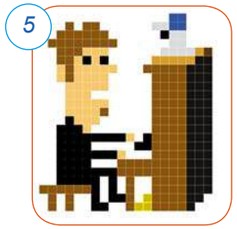

Що може бути простіше, ніж малювати по клітинках? Саме з кольорових блоків (пікселів) створюють **піксельну графіку.** Піксельний малюнок (5, 6) відрізняється від інших видів комп'ютерного мистецтва невеликими розмірами, обмеженою колірною палітрою.

6

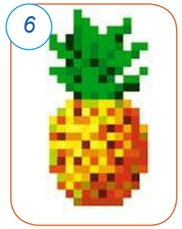

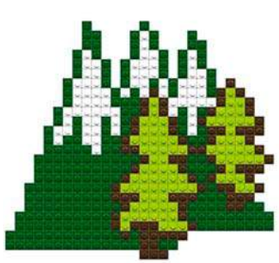

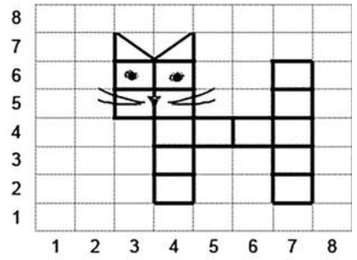

Порівняй піксельні малюнки з вишивкою бісером, лего, пазлами, схемами тощо. Чому кожен піксель важливий? Обґрунтуй.

Створи піксельну графіку із зображеннями персонажів чи тлом для комп'ютерних ігор.

Чекліст творчої роботи:

- *Варіант 1.* Намалювати зображення по клітинках у записничку. Починати з контурів. Поступово розфарбовувати фломастерами.
- *Варіант 2.* Намалювати малюнок та оцифрувати його. За допомогою застосунків ResizePixel або Pixel art maker конвертувати в зображення з квадратиків. Зберегти та завантажити.

Варіант 1

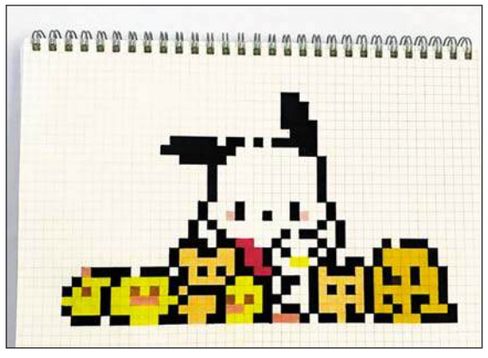

Варіант 2

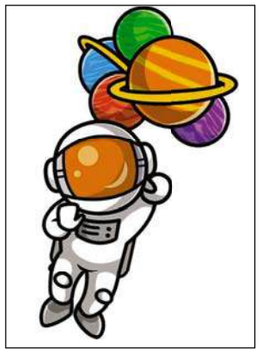

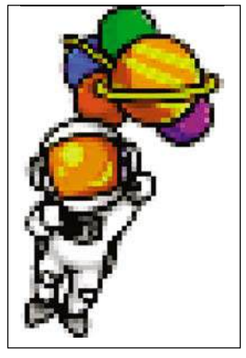

Де в житті тобі доводилося бачити піксельну графіку? Хто і як створює комп'ютерні ігри? Які фахівці долучені до їх створення? Поміркуй про користь і застереження щодо надмірного захоплення комп'ютерними іграми.

На дозвіллі поцікався, як створення піксельних малюнків (розмальовок, схем) може позитивно впливати на психіку людини (заспокоювати, розвивати увагу та пам'ять).

Нові території мистецтва

Світ цифрових технологій, у який ми стрімко ввійшли, – це справжній тренд сучасної реальності, змін у всіх сферах життєдіяльності.

Цифровізація охопила й мистецтво. Зокрема, більшість музичних явищ сьогодення ми сприймаємо через мобільні додатки та цифрові пристрої (смартфони, айфони, планшети, комп'ютери). Музиканти у своїй професійній діяльності використовують мікрофони, навушники, відео, аудіо (для фіксації готового результату), нотні редактори та цифрові музичні інструменти. Для музичного оформлення спектаклів і кінофільмів створюють фонограми, озвучені технологіями віртуального цифрового звуку. Також у цифровому просторі відбувається активне «спілкування» митців і глядачів / слухачів.

Сценографія

За зображеннями поміркуй, для яких заходів розроблено сценографію та які можливості відкрили цифрові технології для проведення різних мистецьких подій. Послухай твори та опиши, якими митці представили «звукові скульптури». Поміркуй і визнач переваги виконання кожного твору.

Енді Томас. Цифрова звукова скульптура пташки. *Павло Колпаков.* Звукова скульптура № 7 *(фрагмент)*.

Відеоарт «Artarea часу. Перезавантаження». Квест-кімната у віртуальній реальності «Втеча із загубленої піраміди». Музика, створена штучним інтелектом.

Яке твоє ставлення до почутого / переглянутого? Як ти думаєш, чи може в майбутньому медіаарт замінити всі сфери мистецтва? Спробуй знайти переконливі аргументи щодо:

- важливості для людини традиційної мистецької діяльності;
- розумного поєднання необмежених можливостей технологій (зокрема, штучного інтелекту) і незамінного таланту людини-творця.

МИСТЕЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ. Цифрові, віртуальні, мультимедійні твори, комп'ютерна анімація, відеоігри тощо – це продукти **медіамистецтва** (медіаарту). Адже для його створення і демонстрації використовують медіатехнології (інформаційні та комунікаційні, зокрема інтернет). Медіамистецтво часто передбачає інтерактивність, тобто взаємодію митця та спостерігача, а також спостерігача й твору мистецтва.

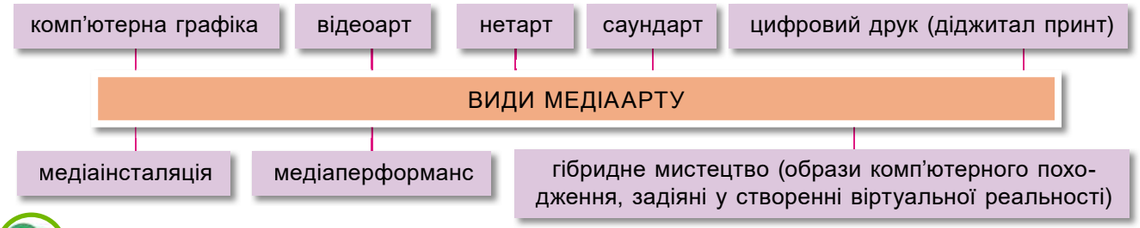

За схемою та із власного досвіду наведи приклади медіаарту в нашому житті.

Цифрові технології надають широкі можливості спробувати свої творчі сили як професійним митцям, так і новачкам. Наприклад, за допомогою мобільних додатків або штучного інтелекту самостійно можна створити цікаві відео чи аудіо.

Поцікався в мережі основами користування одним з мобільних додатків відеомонтажу (наприклад, VN (Video Editor)) і застосуй їх у виконанні завдання (за вибором). Презентуй свій медіатвір.

1. Поекспериментуй: використовуючи будь-яке відео, що є у тебе в гаджеті, застосуй функції уповільнення, прискорення, зациклення.

2. Створи абстрактний відеоарт, використовуючи різні кольори, форми та текстури.

3. Створи відеоінсталяцію, в якій поєднай відео, звук та будь-які об'єкти.

4. Досліди, як художники використовують соціальні мережі для створення своїх картин. Створи власний нетарт-проєкт для публікації в мережі «Інтернет».

5. Колективний відеоарт **(робота в групах)**: кожна група створює частину великого відеоарт-проєкту. Об'єднайте всі частини в один спільний твір.

Руханка. Порухайся і отримай задоволення.

Пісня «Музика природи» (музика і вірші *Надії Торбін)*.

У чому переваги й недоліки використання цифрових технологій та штучного інтелекту в мистецтві? На дозвіллі поцікався, як можна згенерувати музику за допомогою штучного інтелекту.
Поцікався українським експозиційним середовищем нетарту «Шухляда», де інтернет є єдиною формою репрезентації виставок. Презентуй результати власних досліджень / проєктної діяльності.

На канікулах використовуй цифрові технології для створення власного відеоальбому «Яскраві миттєвості літа».

Нові території мистецтва

1

2

З часів первісної людини існує потреба створювати художні образи довкілля у просторі. Коли людська уява зустрілася з технологіями, пов'язаними з віртуальною реальністю, то з'явилися безмежні можливості для творчості й художнього вираження.

Художники почали створювати цифрові фантастичні пейзажі, архітектурні дива, абстрактні простори й багато іншого. Хоча віртуальні твори не можна побачити в музеях чи на виставках, проте така творчість дозволяє митцям втілювати захопливий інтерактивний досвід, який руйнує межі традиційних форм мистецтва. Завдяки цьому глядачі можуть занурюватися у віртуальні світи, взаємодіяти з мистецтвом у тривимірному просторі та ставати активними учасниками, а не пасивними спостерігачами.

Порівняй наскельний малюнок з печери Ласко (1) та роботу Obvious, створену за допомогою штучного інтелекту (2). Чи може штучний інтелект конкурувати з митцями? Поясни.

Всесвітня павутина не має жодних обмежень у часі й просторі, і за рахунок цього художні роботи мають змогу вільно розвиватися в будь-якому напрямку. Сучасний вид медіамистецтва – **нетарт** дуже швидко змінюється, втілюється в різні образи, які неможливо досягнути в реальності.

3

Робота Джейсона Аллена «Theatre D'opéra Spatial» («Просторовий театр опери») (3) визнана кращою на конкурсі витончених мистецтв у штаті Колорадо. Її створено штучним інтелектом за текстовими описами та підказками автора. Поміркуй над назвою твору, запропонуй власну. Поясни. Обговори з однолітками, чи може штучний інтелект замінити творчість людини-митця.

Хоч творити в інтернеті може будь-хто, проте не кожна гіфка чи цифровий живопис може створити комунікацію між автором / авторкою і глядачем / глядачкою. Для творення цифрового художнього образу потрібні знання з образотворчого мистецтва та композиційні вміння.

4

5

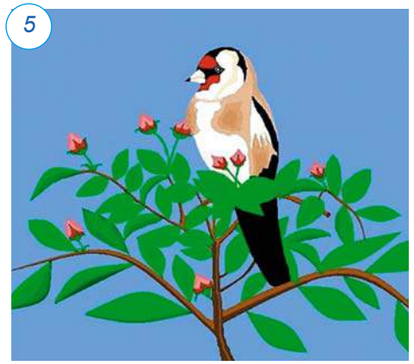

Якими вміннями володіє Конча Гарсія Сера (4, 5), щоб створювати роботи в Paint?

Намалюй з геометричних фігур пейзаж у графічному редакторі Paint.

Чекліст творчої роботи:

- Ознайомитися з особливостями малювання в Paint.
- Попрацювати з інструментами Paint.
- Виконати начерк композиції від руки та відтворити її в Paint. Починати малювати із заливки тла, предметів третього плану.

Що змінилося в мистецтві, коли людина поринула в інтернет-простір?
Чим вирізняються твори нетарту?
Які перспективи для художньої творчості, на твою думку, надалі відкриватимуться митцям у цифровому мистецтві?

Під час канікул поцікався, які проводитимуться віртуальні літні артпроєкти для дітей, втілюй власні мистецькі ідеї.

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Порівняй музичні особливості джаз-, рок- та попмузики. ***(1 бал)***

Наведи приклади впливу цифрових технологій на розвиток різних видів мистецтва. ***(1 бал)***

Поміркуй і поясни, чому сучасна виконавська творчість (музична, акторська), виробництво кіно, реклами, дизайн тощо належать до культурних індустрій. ***(2 бали)***

Що відбувається на картині Івони Ліфшес? Яку, на твою думку, музику виконують її персонажі? Поясни. ***(1 бал)***

На прикладі музичних творів, з якими знайомилися на уроках, поясни взаємодії різних напрямів музики – академічної, народної, джаз, рок. ***(1 бал)***

На основі музичного матеріалу підручника запропонуй ідеї для флешмобу «Заради миру і добра» (вибір музики, створення танцювальних рухів тощо). ***(2 бали)***

Який із напрямів сучасної музики тобі подобається? Поясни чому. ***(1 бал)***

Як мистецтво може «допомагати» людині? Наведи приклади. ***(1 бал)***

Створи плейлист музичних уподобань, що з'явилися під час навчання. Поруч з кожним зазнач, що саме сподобалося. ***(2 бали)***

Назви сфери діяльності дизайнера. ***(1 бал)***

Схарактеризуй, як результати діяльності дизайнера (графічного, промислового, середовища) впливають на твоє життя. ***(1 бал)***

За допомогою малюнка зроби візуалізацію дій досягнення цілі – як розвинути в собі креативність. ***(2 бали)***

Поясни, чому імідж впливає на успіх як окремої людини, так і компанії загалом. ***(1 бал)***

Схарактеризуй інтер'єр (екстер'єр) будівлі (з ілюстрацій підручника). ***(1 бал)***

Створи візуальну історію для інстаграму про діяльність українських дизайнерів одягу. ***(2 бали)***

Назви нові території для художнього вираження митцями візуального мистецтва. ***(1 бал)***

На основі матеріалів підручника поясни, що одяг (костюм) може «розповісти» про життя людей (персонажів театральної вистави). ***(1 бал)***

Підготуй презентацію (відео) про візуальні твори цифрового мистецтва, що тобі сподобалися. ***(2 бали)***

СЛОВНИК МИСТЕЦЬКИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ

Аранжування – це перекладення музичного твору для іншого (порівняно з оригіналом) складу виконавців, пристосування фактури твору-першоджерела до технічних можливостей іншого інструмента або певного виконавського складу. З-поміж різновидів аранжувань – обробка, інструментовка, оркестровка, транскрипція тощо.

Архітектор (зодчий) – творець архітектури, фахівець у галузі проєктування будівель і споруд.

Архітектура, чи **зодчество,** – просторовий вид мистецтва; мистецтво будувати споруди, їхні комплекси, створюючи просторове середовище для життя та діяльності людей; самі споруди.

Архітектурна композиція – цілісна система архітектурних форм, що відповідають художнім і функціональним, конструктивним та естетичним вимогам.

Архітектурний ансамбль – єдність та гармонія просторового композиційного рішення комплексу будівель чи споруд.

Архітектурний образ – загальний вигляд будинку (чи споруди), у якому має виражатися його призначення і зміст.

Блюз (з англ. – «меланхолія, журба») – світська лірична пісня афроамериканців, зазвичай сумного елегійного змісту.

Вебдизайн – різновид дизайну з проєктування призначених для користувача вебінтерфейсів для сайтів або вебзастосунків.

Вишивка – вид декоративно-ужиткового мистецтва; орнаментальне або сюжетне зображення на тканині, шкірі, виконане різними ручними або машинними швами.

Гончарство – ремесло з виготовлення глиняних виробів, випалених у спеціальних горнах.

Графічний дизайн – художньо-проєктна діяльність зі створення візуально-комунікаційного середовища.

Декоративно-ужиткове мистецтво – галузь творчості, мистецтво створення та художнього оформлення виробів, переважно побутового призначення.

Декорації – оформлення сцени, що відтворює матеріальне середовище, у котрому діють актори.

Джинґл (англ. *jingle* – дзеленчання) – спеціальний короткий звуковий сигнал, що є складником оформленння радіо- чи телепередачі, призначення якого – ідентифікувати її в ефірі. Представляє коротку закінчену музичну фразу (часто – музичну тему з текстом), що може містити позивні (назву радіо- чи телепередачі), слоган тощо.

Дизайн – процес і результат художньо-творчої діяльності.

Дизайнер одягу – фахівець, що розробляє, проєктує та виготовляє моделі одягу.

Екстер'єр – архітектурний зовнішній вигляд або художнє оформлення будівлі, що забезпечує людині сприятливе естетичне сприйняття.

Інтер'єр (фр. *interieur* – «внутрішнє світло») – внутрішній простір будинку або будь-якого приміщення.

Інтер'єр як жанр – твори образотворчого мистецтва, на яких зображено внутрішні приміщення.

Кераміка – матеріали та вироби, отримані спіканням глин.

Креатив – продукт діяльності людини, створений способом, що відрізняється від аналогічних новизною підходу, творчим рішенням.

Креативні індустрії – створення, виробництво і комерціалізація творчих (креативних) змістів, які є нематеріальними й культурними за своєю природою та зазвичай захищені правом інтелектуальної власності (ЮНЕСКО).

Культурні індустрії є потужним складником креативних індустрій і охоплюють сектори, що представляють діяльність у різних видах мистецтва (музичного, візуальних, сценічних).

Кутова перспектива – вид лінійної перспективи, коли об'єкт, що зображають, розташований під кутом до спостерігача, має дві точки сходження.

Листівка (поштова картка, аркушівка) – твір промислової графіки; надрукована або намальована картка певного формату.

Маскот – персоніфікована картинка, яка стає символічним представником бренду, компанії, сервісу чи навіть людини.

Масштабність – співвідношення будівлі, споруди та її частин з фізичними розмірами людини та об'єктами довкілля.

Меса – вокальний або вокально-інструментальний жанр духовної музики, початково меси призначалися для виконання у храмах під час богослужінь.

Монохромія («однобарв'я») – виконання твору (малюнку) в одному кольорі.

Мурал – художній розпис зовнішніх стін споруд.

Нетарт – вид медіамистецтва, який використовується як основний засіб вираження середовища глобальної мережі «Інтернет».

Ноктюрн – музичний твір ліричного мрійливого характеру.

Обробка народної пісні – перекладення для хору чи інструменту одноголосної народної мелодії.

Опера і **балет** – музично-театральні жанри. У балеті зміст вистави передано засобами танцю, міміки й музики. В опері сценічна дія розкривається вокальною (солісти, ансамблі, хор) та інструментальною (оркестр) музикою.

Орнамент – декоративна композиція, що складається з елементів (рапортів), які ритмічно повторюються, чергуються.

Пагода – буддистська чи індуїстська споруда культового призначення.

Писанка – розписане за допомогою воску й барвників різнокольоровими візерунками пташине яйце; атрибут Великодніх свят в Україні.

Писанкарство – розписування яєць – вид декоративно-ужиткового мистецтва.

Піксельна графіка – цифрове зображення на екрані моніторів, яке будується з пікселів – маленьких однакових за розміром квадратиків.

Полонез – урочистий танець-хода польського походження в помірному темпі.

Попмузика (англ. *pop music*, скорочення від *popular music* – «популярна, загальнодоступна музика») – напрям сучасної музики, твори якого легко сприймає і розуміє масовий слухач.

Пропорція – співмірність, певне співвідношення частин між собою.

Рапорт – частина орнаменту, що постійно повторюється.

Рапсодія – інструментальний твір на народні теми.

Реґтайм (від англ. *rag* – «розірваний», *time* – «час») – жанр американської музики, що початково виник як спосіб гри на фортепіано, що імітував звучання банджо.

Реквієм – музичний жанр, написаний у формі й на тексти заупокійної меси.

Реквізит – справжні чи бутафорські речі, потрібні для вистави.

Ремікс – версія музичного твору, записана пізніше за оригінал, переважно в більш сучасному аранжуванні.

Рок-опера – музично-сценічний жанр, основою якого є рок-музика.

Романс – невеликий за розміром ліричний твір для голосу з музичним супроводом.

Серенада – вокальний твір, що виконується з присвятою до іншої людини.

Символ – умовне позначення якогось предмета, поняття, явища; знак. Художній образ, який умовно відбиває яку-небудь думку, ідею, почуття тощо.

Синтез мистецтв – органічне поєднання різних мистецтв або видів мистецтва в художнє ціле, яке естетично організовує матеріальне і духовне середовище буття людини.

Спіричуел (або **спіричуелс**) – духовні пісні афроамериканців, основний жанр афроамериканського музичного фольклору.

Сценографія – зоровий образ театральної вистави.

Токата – музичний жанр, твір, якому характерний швидкий чіткий рух.

Точка сходження – уявна точка на лінії горизонту, у якій сходяться при подовженні паралельні горизонтальні лінії об'єктів.

Транспортний дизайн – галузь, що спеціалізується на проєктуванні засобів наземного, повітряного й водного транспорту, ліфтових та ескалаторних пристроїв, транспортерів, трубопроводів.

Фронтальна перспектива – вид лінійної перспективи, у якій предмети розташовані паралельно картинній площині. Її особливість – наявність однієї уявної точки сходження на лінії горизонту, у яку при подовженні сходяться горизонтальні лінії.

Шлягер (від нім. *«ходовий товар»*) – популярна пісня, синонім пісні-хіта.

ПІСЕННИЙ ДОДАТОК

ДІЙ! МРІЙ!

Imagine Dragons «Believer» (укр. текст *Світлани Малько*)

2. День за днем ми вперед робим крок до своїх мрій,
Життя вимагає від нас сміливих дій, на місці ти не стій.

Приспів.

УКРАЇНА – ЦЕ ТИ

Музика *Тіни Кароль* Вірші *Тіни Кароль* та *Миколи Бровченка*

2. Моє ім'я – степ широкий,
Моє ім'я – хліба смак,
Останній шкільний дзвіночок,
Над сивим Дніпром туман.
Моє ім'я – то Надія,
Моє ім'я – чиста мрія,
І віра, що з нами Бог! *Приспів.*

3. Моє ім'я – колискова...
Моє ім'я – то є Воля...
Моє ім'я – то Родина...
Моє ім'я – добре Слово,
Що збереже цей світ!
Моє ім'я – то Любов, *Приспів.*

УКРАЇНІ

Музика *Ольги Янушкевич* Вірші *Ольги Янушкевич, Наталії Погребняк*

2. Пісню – любов материнську,
Славу квітучу батьківську,
Що по козацьких могилах
В диво-волошках зійшла!
Я, наче зоряну мрію,
На рушники перешию,
Щоб для дітей України
Щастям земля розцвіла!

Приспів.

ЧЕРВОНА РУТА

Музика і слова *Володимира Івасюка*

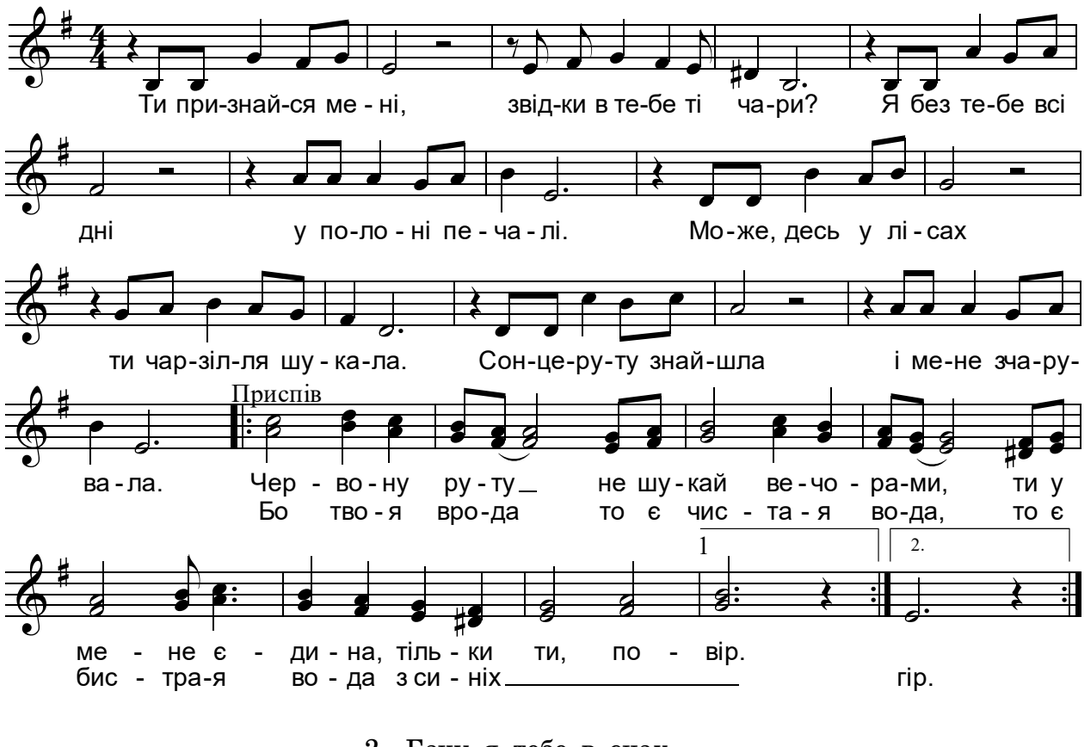

2. Бачу я тебе в снах
У дібровах зелених,
По забутих стежках
Ти приходиш до мене.
І не треба нести
Мені квітку надії,
Бо давно уже ти
Увійшла в мої мрії.

Приспів.

ПІСНЯ-ПОБАЖАННЯ

Музика *Ольги Янушкевич* Вірші *Наталії Погребняк*

2. В час торжества, в зоряний час
Друга не зрадь і не забудь,
Успіх в житті здружить хай вас,
Тільки з добром іди у путь,
Хай на землі не згасне тепло
Вірних сердець, сонячних мрій.
Людям даруй мир і добро,
Кожному дню завжди радій.

Приспів.

СЕРЦЕ СМІЄТЬСЯ

Музика і вірші *Лесі Горової*

2. Треба набратись терпіння і сили,
   Щоб покорити колись цілий світ,
   Віру й надію узяти на крила
   І без вагань вирушати в політ.

Приспів.

3. Можна здолати усі перешкоди
   І підкорити багато вершин,
   Всі пережити життєві негоди,
   Тільки якщо ти не будеш один.

Приспів.

СВІТ ЧУДОВИЙ

Музика і вірші *Ірини Тарнавської*

2. Світ чудовий – ключ од щастя, що у кожного в руках.
   Щоб ввійти в той світ казковий, треба в небо шлях прокласти,
   Тож летімо на крилах.

Приспів.

3. Світ чудовий, ми на землю повернемось з висоти,
   І несе ця пісня нова миру світ, добра й любові,
   Тож підспівуй нам і ти.

Приспів (двічі).

ДО МРІЇ

Музика і вірші *Надії Торбін*

2. Обирай свою вершину,
Ту, яка тримає небо.
Може, легше у долині,
Але ж то спускатись треба.

Приспів.

3. Тільки вгору і до мрії.
Друзів не забудь з собою,
Гарний настрій і надію,
І гітару за спиною.

Приспів.

МИ ТАНЦЮЄМ ДЖАЗ

Обробка *Ольги Токар,* укр. текст *Надії Семени*
(з репертуару *Angelina Pipper*)

2. Танцюй у колі на танцполі,
За мною повтори.
Звучать акорди і танець модний
У височінь летить!
Кожна нота, неначе іскорка, розсипає срібло музика!

Приспів.

СПАСИБІ, МУЗИКО, ТОБІ

Музика і вірші *Алевтини Нюкало*

2. Спасибі, музико, тобі
За ту енергію цілющу.
Що не покинеш у журбі,
За твою силу невмирущу!
Що ти щоднини ожива,
Що ти, як мрія, окриля.
За те, що є у світі ти,
Ще яскравіше ти світи.

Приспів.

«КРАЇНА МРІЙ»

Музика і вірші *Олега Скрипки*

2. Там є своєрідні ходи,
Що сягають самих глибин.
Там тварини небесної журби,
Але я не питаю себе,
Де на мапі країна ся,
Та й негайно рушаю в дальню даль.

Приспів.

МУЗИКА ПРИРОДИ

Музика і вірші *Надії Торбін*

2. Зіграє день на струнах літа.
Луною відповість земля зігріта.
А поки день вночі відпочиває,
Нам Місяць колискову заспіває.

Приспів.

ЗМІСТ

Люба семикласнице! Любий семикласнику! 3

ВСТУП

Мистецтво в житті людини 4

I. МИСТЕЦТВО ПРО ЛЮДИНУ

Мистецтво – яскравий образ України 12
В мистецтві – цінності людини 36
Перевір себе 60

II. МИСТЕЦТВО ДЛЯ ЛЮДИНИ

Мистецькі практики сьогодення 62
Нові території мистецтва 94
Перевір себе 126
Словник мистецьких термінів і понять 128
Пісенний додаток 131

Навчальне видання

ГАЙДАМАКА Олена Василівна
ЛЄМЕШЕВА Наталія Андріївна

МИСТЕЦТВО

**Підручник інтегрованого курсу
для 7 класу закладів загальної середньої освіти**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Редактор *Алла Кравченко*
Макет, художнє оформлення,
комп'ютерна обробка ілюстрацій *Юлії Кущ*
Комп'ютерна верстка *Клари Шалигіної*
Коректор *Інна Борик*
Методична розробка педагогічних малюнків: *Наталія Лємешева, Людмила Щерба*
Аранжування (с. 119, 123): *Богдан Іващенко*

У підручнику використано малюнки та фото з відкритих джерел інтернету: vecteezy.com, depositphotos.com як ілюстрації у виданні навчального характеру відповідно до законодавства України про авторське право і суміжні права

Формат 84×108/16.
Ум. друк. арк. 15,12. Обл.-вид. арк. 15,02.
Тираж 80323 пр. Вид. № 0031.
Зам. № 24-04-1601.

ТОВ «Генеза», вул. Генерала Алмазова, 18/7 (літ. В), офіс 404, м. Київ, 01133, Україна.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 7692 від 24.10.2022.

Віддруковано у ТОВ «ПЕТ», вул. Максиміліанівська, 17, м. Харків, 61024, Україна.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 6847 від 19.07.2019.